

**Програмата за работа на Владата на Република Македонија
за периодот 2011 – 2015 година**

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТИ И ЦЕЛИ

Стратешки цели на Програмата за работа на Владата на Република Македонија за периодот 2011 - 2015 година (во понатамошниот текст Програма) се:

1. Зголемување на економскиот раст и вработеноста, како предуслов за пораст на животниот стандард на граѓаните и подобар и поквалитетен живот;
2. Интеграција на Република Македонија во ЕУ и НАТО;
3. Бескомпромисна борба против корупцијата и криминалот и ефикасно спроведување на правото, преку длабоки реформи во судството и јавната администрација;
4. Одржување на добри меѓуетнички односи врз принципите на меѓусебна толеранција и почитување и спроведување на Охридскиот рамковен договор; и
5. Инвестирање во образование, наука и информатичка технологија како елементи на општество базирано на знаење.

Основни принципи во економскиот дел на Програмата се: економска слобода и еднакви услови за работење на економските субјекти, поддршка на претприемништвото, продолжување со динамично спроведување на економските реформи за подобрување на бизнис климата и зајакнување на конкурентноста на македонската економија, како и продолжување со партнерскиот однос на државата со приватниот сектор и синдикатите. Клучни цели кои ќе се остварат со реализација на економската програма се: зголемување на производството, извозот и инвестициите; намалување на невработеноста и подобрување на животниот стандард на граѓаните; развој на земјоделството и подобар стандард на земјоделците; заштита на животниот стандард на ранливите категории на граѓани; и развој на економската инфраструктура.

Основни цели на новата Влада на политички и надворешен план се: транспарентна и ефикасна работа на Владата и јавната администрација, висок степен на безбедност и сигурност на граѓаните, функционирање на правото и зголемена ефикасност на судството, јакнење на правната држава и промоција на системот на владеење на правото што во фокусот го има почитувањето на човековите права и слободи, неселективна и бескомпромисна борба против корупцијата и криминалот, натамошен прогрес во процесот на децентрализација и остварување на порамномерен регионален развој, професионален и модерен одбранбен систем кој е компатибилен со стандардите на НАТО, започнување на преговорите за членство во ЕУ и членство во НАТО.

Нашата политика се заснова врз партнерството како форма на соработка, како одговорност за владеење и определба за подобра иднина. Врз основа на партнерството во политичките, економските и општествените процеси ќе ги мобилизираме сите ресурси со кои располага земјата, со што би се обединиле сите енергии во остварување на интересите на Македонија.

Владата на Република Македонија ја гледа перспективата на Македонија во моделот на мултиетничка држава, внатрешно интегрирање и етничката кохезија и евроатлантските интеграции како цел кон која се стремиме.

Одржувањето на добри меѓуетнички односи врз принципите на меѓусебна толеранција и почитување, подеднаков третман на сите пред законот и спроведување на Охридскиот рамковен договор е приоритет на владата на Република Македонија за периодот 2011 - 2015 година.

Мултиетничкото општеството ја наметнува потребата за постојан дијалог, со цел да се даде гаранција дека владините политики се легитимни и ефективни, како услов за зајакнување на етничкото партнерство на сите нивоа на функционирање на институциите. Ќе продолжиме со промоција на мирен и хармоничен развој на општеството преку постојан дијалог и доследно почитување на принципот на соодветна и правична застапеност во органите на државната власт и другите јавни институции, на граѓаните кои припаѓаат на сите заедници во Македонија.

Во насока на унапредување на односите помеѓу етничките заедници гарантираме целосна заштитата на етничкиот, културниот, јазичниот и верскиот идентитет на сите заедници во Македонија. Припадниците на заедниците имаат право слободно да го изразуваат, негуваат и развиваат својот идентитет и особеностите на своите заедници и да ги употребуваат симболите на својата заедница.

Доброто владеење е здрава основа врз која почиваат развиените демократии. Токму затоа, ние сме одлучни да продолжиме со создавање на професионални и одговорни институции, кои ќе бидат во служба на граѓанинот и ќе ги штитат неговите слободи и права.

ПОЛИТИКИ И РЕФОРМИ ЗА ПОДИНАМИЧЕН ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

Развојот на економијата, зголемување на економскиот раст и домашните и странски инвестиции, како услов за отворање на нови работни места и подобар живот на граѓаните, се главни цели Владата за следните 4 години. Моделот на економски развој кој го промовира Владата на Република Македонија се заснова на конкурентна и интегрирана економија, која овозможува исти можности за сите, кој ќе биде успешен во реализирањето на економските цели: макроекономска стабилност, брз економски раст и нови вработувања. Ваквиот модел, имајќи ги спецификите и приоритетите на Македонија за интегрирање во ЕУ, се заснива врз Стратегијата на ЕУ за економски развој, позната како Европа 2020.

Со Програмата за работа на Владата се предвидуваат нови политики, мерки и проекти, како и продолжување со имплементација на веќе започнатите активности и реформи. Економскиот дел од Програмата опфаќа реформски политики и мерки во 5 основни групи:

1. Стабилни макроекономски и фискални политики
2. Даночна и царинска политика
3. Унапредување на бизнис климата и конкурентноста
4. Поттикнување на инвестициите
5. Поддршка на мали и средни претпријатија

Макроекономски и фискални политики

Зголемувањето на економскиот раст е главен приоритет на економската политика на Владата на Република Македонија во наредните 4 години. Поинтензивен економски раст се очекува почнувајќи од 2012 година, при што во периодот 2012-2013 очекуваме порастот на БДП да се движи во рангот 4,0%-5,0%, додека во периодот 2014-2015 порастот на БДП ќе достигне 5,5%-7,0%, доколку нема посериозни надворешни нарушувања.

Согласно економскиот концепт за одржлив раст и развој, Владата предвидува:

- Одржување на макроекономска стабилност како предуслов за развој
- Одговорна фискална политика, со одржување на умерено ниво на буџетски дефицит и одржливо ниво на јавен долг;
- Ниски даноци, социјални придонеси и други давачки кон државата;
- Инвестиции за подобра и поразвиена инфраструктура

- Раст на домашните и странските инвестиции
- Натамошно подобрување на бизнис климата
- Подобрување на квалитетот на работната сила

Фискалната политика ќе биде во функција на поддршка на економскиот раст и сочуввање на ценовната стабилност. Тоа подразбира одржување на контролиран буџетски дефицит на умерено ниво од околу 2%-3% од БДП, во функција на реализација на значајни капитални инвестиции и проекти, пред се во транспортната, енергетската, комуналната, образовната и здравствената инфраструктура. Ова ниво на буџетски дефицит ќе овозможи одржување на умерено ниво на задолженост.

Јавни и приватни инвестиции – предвиден е раст на инвестициите со стапка од 7-10% годишно, при што до крајот на 2015 година ќе достигнат околу 30% од БДП. Голем придонес во овој раст ќе дадат јавните инвестиции, кои ќе се движат меѓу 4% и 5% од БДП. Зајдравувањето на светската економија, зголемената доверба на странските инвеститори, како и поволностите што Македонија ги нуди во ТИРЗ и индустриските зони, ќе придонесат за раст на странските директни инвестиции. Притоа планиран е континуиран раст на СДИ, при што од 300-400 милиони евра во 2011, ќе достигнат 550-650 милиони евра во 2015 година. Како резултат на започнатите и идни инфраструктурни проекти, се очекува градежништвото да оствари просечен пораст од 7,5% годишно, а индустријата да расте со годишни стапки од 6%-8%. Како резултат на економската активност ќе растат и услугите: сообраќајните и транспортни услуги, како и финансиските услуги. Земјоделството поттикнато од субвенции и средства од ИПА фондовите се очекува во просек да расте 5%.

Надворешен сектор - Во наредниот 4 годишен период извозот ќе оствари пораст помеѓу 8% и 10% годишно, а увозот помеѓу 6% и 8% годишно. Порастот на извозот ќе биде поддржан од компаниите кои работат во ТИРЗ. Како резултат на порастот на извозот и странските директни инвестиции, бруто девизните резерви во периодот 2011 - 2015 година ќе се зголемуваат и ќе се одржуваат на ниво од околу четири-пет месечна покриеност на увоз на стоки и услуги, што ќе овозможи стабилност на девизниот курс на денарот.

Намалување на невработеноста - во следните 4 години, како резултат на повисокиот економски раст и инвестициите и реализацијата на активни мерки за вработување, се очекува намалување на стапката на невработеност под 25%.

Ниска инфлација и стабилен девизен курс на денарот - стабилноста на цените е значаен предуслов за економски раст. И покрај големата зависност на домашните цени од увозните цени на храната и енергенсите, со комбинација на монетарни и фискални мерки, инфлацијата ќе се одржува на ниско ниво од околу 3% годишно. Во спроведувањето на *монетарната политика* целосно ќе се почитува независноста на Народна банка на Република Македонија и нејзиниот избор на инструменти за одржување на стабилно ниво на цени и девизен курс. Фискалната и монетарната политика ќе бидат координирани со единствена цел обезбедување на макроекономска и ценовна стабилност, при најмали можни каматни стапки. Тоа ќе овозможи да се одржи солиден пораст на банкарските кредити, кој ќе биде поддржуван со обезбедување на поволни кредитни линии од меѓународните финансиски институции (ЕИБ и други).

Финансиски систем - подобрувањето на квалитетот на финансирањето и намалувањето на цената на финансиските услуги, натамошното подобрување на ефикасноста и конкуренцијата преку влез на нови банки и небанкарски институции во финансискиот сектор се од особена важност за македонската економија. Исто така, приоритет е зголемувањето на конкуренцијата во осигурителниот пазар со влез на нови друштва и проширување на понудата на осигурителните производи и услуги. Во таа насока, со средства обезбедени преку регионален проект на Светска Банка и учество на домашните осигурителни друштва, ќе обезбедиме осигурување и реосигурување од временски и други природни непогоди и катастрофи (Проект: Европа РЕ).

Пазар на капитал - ќе се работи на натамошно хармонизирање со легислативата на ЕУ, со цел воспоставување на модерен и конкурентен пазар на капитал. Преку измени во законската

регулатива ќе овозможи повеќе македонски претпријатија да се појавуваат на берзата и да ја користат истата за стекнување на финансиски средства за реализација на нивните инвестиции преку емисија на акции. Доколку се појави интерес Владата ќе даде поддршка за влез на реномирани европски и светски стратешки инвеститори на македонската берза.

Даночна и царинска политика

Реализацијата на реформите во даночната и царинска област ќе продолжи и во наредниот период, при што новата Влада на Република Македонија има за цел и во периодот 2011-2015 Република Македонија да биде земја со најмали даноци во Европа. На тој начин ќе останат повеќе средства за компаниите кои го користат профитот за унапредување на работењето, нови инвестиции и отворање нови работни места. Во таа насока, Владата ќе ги реализира следните **даночни реформи**:

- Данокот на добивка за малите и микро претпријатија-трговци со вкупен годишен приход до 3 милиони денари ќе се елиминира, односно стапката ќе изнесува 0% (рок 2011);
- Малите трговски друштва со вкупен годишен приход меѓу 3 и 6 милиони денари, ќе може да изберат помеѓу 2 начина на плаќање на данок: 10% данок на добивка на непризати трошоци и 0% на реинвестирана добивка, или 1% данок на вкупен приход (рок 2011);
- Намалување на ДДВ за туристичките услуги од 18% на 5% (рок 2011);
- Намалување на ДДВ за суровото масло за јадење од 18% на 5% (рок 2011);
- Намалување на царинските стапки за одделни репроматеријали и производи како поддршка на земјоделството, индустријата, транспортот и други сектори (континуирано секоја година);
- Продолжување со намалувањето на стапките на социјални придонеси до ниво од 25,4% (континуирано секоја година);
- Продолжување со намалувањето на административните трошоци на фирмите и граѓаните преку регулаторната гилотина и реформата на јавната администрација (континуирано).

Владата ќе продолжи да се залага за решително справување со неплаќачите на данок и за обезбедување еднакви услови и фер конкуренција. Исто така, ќе се поддржуваат промените во начинот на комуникација помеѓу даночните обврзници и УЈП и унапредување на е-услугите кон даночните обврзници.

Царинската политика ќе се води во насока на:

- Поддршка на домашното земјоделство, индустрија и транспортот преку укинување или намалување на стапките за стоки кои не се произведуваат во Република Македонија;
- Укинување на царинските давачки за 36 тарифни ознаки кои се однесуваат на семенски материјал и за мотокултиваторите (2012);
- Трајно намалување на царинските стапки за шеќер (2012);
- Намалување/укинување на стапките и воведување на нови национални тарифни ознаки кај репроматеријалот за сокови - пире, пулпа и концентрат (2012);
- Укинување на царината за 106 тарифни ознаки кои се однесуваат на: центри за машинска обработка, стругови, разни видови алатни машини, преси за обработка на метали итн. (2013);
- Укинување на царините за репроматеријали за производство на резервни делови за автомобили, од 15% на 0% (2013);
- Царинската стапка за фолии од поли, кои се користат за амбалажи на прехранбени производи, за копир и ласерски апарати, за принтери во графичката индустрија и сл. од 6% ќе се сведе на 0% (2013);
- Намалување на царинските стапки за сите видови автобуси и минибуси, без оглед на видот на погонскиот мотор, од 10 на 5% (2013);

- Поддршка на железницата преку укинување на стапките за товарните вагони (2013);
- Натамошна хоризонтална синхронизација на царинската тарифа преку изедначување на царинските стапки за слична стока;
- Натамошна вертикална синхронизација преку примена на принципот стапката на материјалот потребен за изработка на некој готов производ да не биде повисока од стапката предвидена за готовиот производ;
- Укинување на царинските стапки за одредени видови на спортска опрема (2012).

Социјални придонеси - за натамошно намалување на трошоците на фирмите и отворање на нови работни места, Владата ќе ги намали стапките на придонесите за пензиско и здравствено осигурување:

- Во 2012 вкупните стапки се намалуваат од 26,5% на 26,3% при што:
  - пензиското и инвалидско осигурување ќе изнесува 17,6%
  - здравственото осигурување 7,5% и
  - осигурувањето во случај на невработеност 1,2%.
- Во 2013 вкупните стапки се намалуваат од 26,3% на 26,0% при што:
  - пензиското и инвалидско осигурување 17,5%
  - здравственото осигурување 7,4% и
  - осигурувањето во случај на невработеност 1,1%.
- Во 2014 вкупните стапки се намалуваат од 26% на 25,7% при што:
  - пензиското и инвалидско осигурување 17,4%
  - здравственото осигурување 7,3% и
  - осигурувањето во случај на невработеност 1,0%.
- Во 2015 вкупните стапки се намалуваат од 25,7% на 25,4% од кои:
  - пензиско и инвалидско осигурување 17,2%,
  - здравствено осигурување 7,2% и
  - осигурување во случај на невработеност 1,0%.

Одговорна и транспарентна употреба на буџетските средства

Водењето на одговорна и дисциплинирана буџетска политика е основниот принцип за одговорно однесување кон јавните финансии и правилна употреба на средствата. Затоа, умереноста во јавната потрошувачка и реструктурирањето на јавните расходи во насока на зголемени капитални инвестиции остануваат определба на новата Влада.

За економска модернизација на земјата ќе се продолжи со издвојување на средства од буџетот за финансирање на инфраструктурни проекти: изградбата на меѓународни, регионални и локални патишта, железнички коридори, електрани, гасоводни системи, далноводи, училишта, болници, стамбена изградба, спортски објекти, водоводи, одводни и иригациони канали, како и други инфраструктурни проекти. За најповолно финансирање на овие проекти, Македонија ќе продолжи да соработува со светските и европските меѓународни финансиски институции, како што се Светската банка, ЕБРД, ЕИБ и да користи средства од европските фондови.

За поддршка на земјоделието Владата за македонските земјоделци ќе обезбеди 670 милиони евра поддршка во вид на субвенции за периодот 2011-2015 година.

Владата и натаму ќе посветува посебно внимание на маргинализираните граѓани преку обезбедување на адекватна социјална помош и поддршка на најповредливите категории на граѓани. Ќе водиме сметка од буџетот да има доволно средства за оние категории на граѓани кои заради различни причини се на маргините на општеството: пензионерите, примателите на социјална помош, лицата со посебни потреби, самохраните родители, децата без родители и другите маргинализирани групи на граѓани.

Истовремено, во насока на подобрување на животниот стандард на граѓаните, Владата ќе продолжи со зголемувањето на платите на образовните, здравствените, културните и социјалните работници, платите во судството, полицијата и војската, како и платите на вработените во државната администрација.

Во периодот 2012-2015 година ќе се реализира зголемување на платите на вработените во јавниот сектор од вкупно 21,3% и тоа:

- 5% на 1.12.2012
- 5% на 1.12.2013 и
- 10% на 1.12.2014 година

Во периодот 2012-2015 година ќе се реализира зголемување на пензиите од вкупно 24,2% и тоа:

- 5% на 1.12.2012
- 7,5% на 1.12.2013 и
- 10% на 1.12.2014 година

На сите корисници на социјална помош, надоместокот ќе им се зголеми за 21,3% во периодот 2012-2015, согласно динамиката за зголемување на платите во јавниот сектор.

БИЗНИС КЛИМА И КОНКУРЕНТНОСТ

Владата на Република Македонија ќе продолжи со мерките за подобрување на бизнис климата и зголемување на конкурентноста на македонската економија. Во овие мерки се инкорпорирани најдобрите искуства на многу европски земји и препораки на Светската Банка и меѓународните финансиски институции. Мерките ќе бидат насочени кон намалување на бирократијата и намалување на трошоците и процедурите за добивање административни документи, преку електронско аплицирање и добивање на дозволи и лиценци и понатамошно намалување на трошоците за фирмите. Ќе се реализираат и мерки за подобрување на конкурентноста на македонската економија со поврзување на фирмите со универзитетите и иноваторите, преку имплементација на истражувачки и развојни проекти. Подобрувањето на постојните и имплементирањето на нови технологии ќе придонесе за намалување на технолошкиот јаз кој Македонија го има во однос на земјите членки на ЕУ.

Подобрување на бизнис климата

Електронско водење бизнис – ќе се унапредува електронското работење со цел фирмите да ги завршат процедурите на поедноставен и поефтин начин. За таа цел ќе се спроведат следните проекти:

- Отворање на фирма преку интернет (декември 2011)
- За 50% ќе се намали надоместокот за регистрирање на бизнис за студенти претприемачи (јануари 2012)
- Создавање на мрежа на нотари, Катастар и Централниот регистар (декември 2011)
- Електронско поднесување на царински декларации и документи (декември 2011)
- Проект „Е-Фактура“ - електронска достава на фактури од страна на фирмите кои работат со државните институции (септември 2012)
- Проект „Е-Сметки и известувања“ - електронска достава на сметки од страна на фирмите кои испраќаат пошта во голем обем (јуни 2013)
- Електронски услуги од страна на општините – дозволи, фрешенија и други јавни услуги (септември 2012)
- Унапредување на електронската трговија и интернет продажба (декември 2012)
- Информативен Центар за фирмите надлежен за обезбедување на сите потребни информации за добивање лиценци, дозволи и законски обврски, водење на сите е-бизнис интернет услуги на едно место и база за бизнис регулатива (декември 2012)

Подобрување на регулативата и поедноставување на постапките за добивање дозволи и лиценци
Во таа насока ќе се реализираат следните проекти:

- Едношалтерски систем за домашните и странски инвеститори (2011-континуирана надградба на услугите)
- Проект “Учиме од бизнис заедницата” - посета на најмалку 100 компании секоја година со цел да се решаваат конкретни проблеми и барања (континуирано)
- Проект: "3 е помалку, но подобро од 21"- со законските измени скратени се роковите за добивање градежни дозволи и одобренија од 21 на 3 чекори (за станбени објекти), односно 4 чекори (за стопански објекти) – имплементацијата следува во периодот 2011-2015.
- „Бизнискратија наместо бирократија“ - Регулаторна Гилотина IV фаза која ќе вклучи мерки за поефтинување на услугите, намалување на бројот на документи, кратење на роковите и имплементација на правилото “молчењето е одобрување” во сите закони каде што е можно (август 2011 почеток)
- Формирање на Мета база на податоци за сите фирми што ќе овозможи рамена на податоците меѓу државните институции со цел да се поедностават процедурите за фирмите и да се намалат трошоците (јуни 2012)
- Портал за мали јавни набавки (декември 2011)
- Унапредување на Проценката на влијанието на регулативата – РИА- проширување на обврската за консултации со бизнис заедницата и за подзаконските акти, воведување на РИА посебно за малите и средни претпријатија (2011-континуирано)
- Проект е-Инспекторати- електронско избирање на инспектори (декември 2011)
- Централизација на инспекциите заради поголема координираност и ефикасност (декември 2012)

Мерки за унапредување и олеснување на даночното работење – ќе се реализираат следните проекти:

- Е-даночи - ќе се унапредува и промовира системот за електронско поднесување на даночни пријави, а од 2014 тоа ќе стане и законска обврска (континуирано)
- Е-услуги за граѓаните - електронските услуги на УЈП ќе бидат достапни и за физичките лица (декември 2011)
- Е-ДДВ – ќе воспоставиме систем на нумерирани фактури со што ќе се намали потребата за инспекциски надзор во делот на контрола на веродостојноста на ДДВ-фактурите (март 2012)
- Е - регистар за статусна промена за даночни цели – можност електронски да се пријават статусни промени во УЈП (декември 2012)
- GPRS во фискализацијата – воведување на систем за следење во реално време на готовинските плаќања и прометот, со што ќе се намалат теренските контроли (јуни 2012 пилот фаза со вклучување на големите трговски ланци, бензиски пумпи и казина и обложувалници, целосна реализација до крајот на 2014)
- Мобилни даночни шалтери – опремени возила за потребите на даночните обврзници во помалите места каде УЈП нема свои канцеларии (декември 2011)
- ИТ Форензик лабораторија – со цел сузбивање на високософистицираните форми на даночно затајување (декември 2011)
- Регионална даночна академија – обука на даночните администрации за земјите од Југоисточна Европа (јуни 2013)
- Е-аукции - продажба на запленета стока за наплата на даночните долгови (декември 2011)
- Потсетници за плаќање и индивидуални даночни сметки за забрзување на наплатата – доставување на смс пораки или известувања по електронска пошта за даночните обврски (март 2012)

- Даночна едукација за новоформирани претпријатија (континуирано)

Пристап до кредити и поддршка за зголемување на извозот

Пристапот до поволни кредити е еден од условите за успешно водење на бизнисот. Во таа насока Владата на Република Македонија во периодот 2012-2015 година за претпријатијата во Македонија ќе обезбеди нова кредитна линија од ЕИБ во вкупен износ од 150 милиони ЕУР по повластена каматна стапка од 5,5% годишно (Проект: 150 милиони евра од ЕИБ). Првите 50 милиони евра се веќе одобрени од страна на ЕИБ и ќе бидат во функција веднаш по конституирањето на новата Влада на Република Македонија и изгласувањето на Законот за задолжување кај ЕИБ од страна на Собранието на Република Македонија.

Исто така за поголема транспарентност и олеснет пристап до средства, ќе се формира регистар на сите грантови кои странските донатори ги нудат и даваат на македонските фирми, невладини здруженија и граѓани.

Финансирање и поддршка на извозот - зголемувањето на извозот останува една од клучните цели на Владата на Република Македонија во наредниот 4 годишен период. Заради тоа, преку МБПР ќе се обезбеди финансиската поддршка на извозно ориентираните претпријатија преку неколку нови кредитни производи за извозниците:

- Извозен факторинг – ќе им се овозможи на извозниците продажба на нивните побарувања на МБПР со одреден дисконт (декември 2011)
- Осигурување на кредити за подготовка на извоз – во услови кога клиентот извозник не може да понуди дополнителен колатерал кај банките, МБПР ќе ги осигурува овие кредити (јуни 2012)
- Осигурување на кредити за купувачи од странство на македонски производи (јуни 2012)
- Осигурување на македонски директни инвестиции во странство од политички ризици (декември 2012)
- Издавање на тендерска гаранција за македонски градежни и други фирми кои работат во странство (декември 2012)
- Осигурување на градежни проекти во странство за активностите во кои учествуваат македонски фирми (март 2013)
- Осигурување на извоз на капитални добра (декември 2012)

Во насока на поддршка на извозот се и следните конкретни проекти:

- Учиме за извоз – субвенционирање на консултантските услуги за поттикнување на извозните активности (2012-континуирано)
- Влез на нови пазари – кофинансирање во износ до 5.000 евра за изработка на студии за влез на нови пазари (јануари 2012-континуирано)
- Виртуелен саем – електронско претставување на македонските извозни компании (јуни 2012)
- Проект „Македонско сонценце“ – ќе овозможиме најголемиот број на меѓународно барани сертификати да се издаваат во Македонија (2012)

Финансирање на земјоделството – преку Земјоделскиот кредитен фонд ќе се реализираат кредитни линии за финансирање на:

- Примарно земјоделско производство (до 100.000 евра)
- Преработка на земјоделски производи (до 300.000 евра), освен за млинови (до 200.000 евра)
- Извоз на примарни земјоделски производи (до 200.000 евра)

Исто така ќе се обезбедат дополнителни средства за кредитирање на земјоделието и ќе се воведат следните нови кредитни продукти:

- Подобрување на условите за кредити за финансирање на инвестиции поддржани со ИПАРД програмата:
- Зголемување на кредитниот лимит за капацитетите за преработка на житни култури (млинови), од ЕУР 200.000 на ЕУР 300.000
- Кредитирање на извозот на преработени земјоделски производи
- Зголемување на лимитот за кредитите наменети за извоз на земјоделски производи од ЕУР 200.000 на ЕУР 300.000
- Продолжување на рокот од 30 на 90 дена за рефинансирање на кредити наменети за инвестиции кои се реализирани од крајните корисници

Подобрување на финансиската дисциплина и ликвидноста

За подобрувањето на финансиската дисциплина и ликвидноста на фирмите, како и за зајакнување на пазарната конкуренција ќе се реализира проектот „Задолжница“. Се работи за нов инструмент за обезбедување и наплата на меѓусебните побарувањата на фирмите. Задолжницата ќе има својство на правосилно решение за извршување со кое за намирување на долговите автоматски ќе се повлечат средства од банкарските сметки на должникот во корист на доверителот (јануари 2012)

Подобрување на конкурентноста и иновации

Владата на Република Македонија ќе инвестира во зголемување на нивото на технолошки развој на Македонија. Ќе се пристапи кон идентификување на компании кои имаат потенцијал да воведат нови технологии во производството, преку сопствено истражување или во соработка со универзитетите и иноваторите во Македонија кои имаат сопствени патенти. За најдобрите проекти кои ќе креираат долгорочен и најголем бенефит за економијата и општеството ќе обезбеди кофинансирање за нивна реализација. Ќе ја помогне комерцијализацијата на иновациите, бидејќи тоа е неопходно за стимулирање на истражувачката дејност.

Во таа насока ќе се реализираат следните проекти:

- Основање на Еквити и Мезанин инвестициски фондови – со цел докапитализација и кредитирање на фирми кои имаат потенцијал и потреба од капитал и знаење (јануари 2012-континуирано)
- Проект: Универзитетски spin-off компании – доделување на грантови до 20.000 евра за кофинансирање на spin-off компании (јануари 2012-континуирано)
- Зајакнување на технолошката соработката во рамки на кластерите - преку формирање Регистар на македонски компании со најголем капацитет за иновации и истражување и организирање на обуки на ниво на кластер (декември 2012)
- Основање Агенција за технологии и иновации – за институционална поддршка и кофинансирање на истражувачки проекти (јануари 2013)
- Проект „Имплементирање на патенти“ – финансирање до 50% од инвестицијата за пронајдоци и патенти кои имаат потенцијал за ефектуирање во производствениот процес (јануари 2013)
- Проект „Ваучери за иновација“ – ваучери до 5.000 евра за развој на нови бизнис стратегии, модели, услуги и производи (јануари 2012)
- Грантови за поттикнување на трансфер на технологи – до 50.000 евра за зголемување на капацитетите на македонските компании за користење на европските фондови за иновации, истражувања и развој (2012-континуирано).

- Поддршка на еко-иновации- поддршка на проектите за производство на екопроизводи и употреба на чисти технологии (март 2013)
- Ревизија на царинскиот тарифник – посебно за нова опрема и репроматеријали кои не се произведуваат во Македонија (континуирано)

Исто така, ќе се пристапи и кон подобрување на квалитетот на работната сила преку спроведување на следните проекти:

- Проект: Стоп “brain drain” – ќе се обезбедат дополнителни 30% од платата за секој студент инженер, технолог и информатичар кој по завршување на студиите во странство ќе се врати и вработи во Македонија (јануари 2012)
- Национален корпоративен фонд за обука на вработените за одржување на чекор со технолошките промени (јануари 2013-континуирано)
- Топ Менаџмент – финализација на проектот за обука на средниот менаџмент со обука во германски и други европски фирми (јуни 2012)
- Формирање „Центри за кариера“ за професионално советување на учениците и студентите за изработка на план за кариера, аплицирање за работа и сл. (јануари 2012-континуирано)
- Стипендии за апсолвенти и дипломирани студенти кои покажале исклучителни резултати за време на студирањето и нивно учество во проекти од јавен интерес (септември 2012)

Инвестиции

Врз основа на мерките и активностите спроведени во претходните години и мерките планирани во новата Програма, како и заздравувањето на светската и македонската економија и повисоките јавни инвестиции, планирано е стапките на инвестиции до 2015 година да достигнат околу 30% од БДП. Во тие рамки, доколку не се јави нова светска финансиска и економска криза и рецесија, очекуваме кумулативниот прилив на странски директни инвестиции во периодот 2011 - 2015 година да достигне над 2 милијарди евра:

- 300 до 350 милиони евра во 2011 година
- 350 до 400 милиони евра во 2012 година
- 400 до 500 милиони евра во 2013 година
- 500 до 550 милиони евра во 2014 година
- 550 до 650 милиони евра во 2015 година

Зголемувањето на домашните инвестиции и привлекувањето на странски директни инвестиции остануваат две клучни цели на новата Влада. И понатаму ќе работиме на подобрување на бизнис климата, што ќе придонесе инвестициите да продолжат да растат со поголема динамика во следните четири години. Во периодот 2011-2015 година, очекуваме да се реализира нов инвестициски циклус, како резултат на веќе започнатите и планирани проекти:

- Поедноставените процедури за градење
- Почетната цена од 1 евро за квадрат за продажба на државно неизградено градежно земјиште наменето за стопански објекти, куќи, откупно-дистрибутивни центри и хотели и други комерцијални дејности.
- Намалената цена за приватизација на земјиштето за фирмите од 1 до 5 евра по квадратен метар.
- Редовна евалуација на фискалните погодности кои се нудат на странските инвеститори во ТИРЗ за зацврстување и подобрување на конкурентна положба во однос на земјите од регионот и пошироко
- Формирање на централизирано тело за Јавно-приватно партнерство
- Креирање интерактивна база на парцели и неискористени индустриски објекти, кои би им биле понудени на заинтересираните инвеститори

- Завршување со изградбата на 4 Технолошки - индустриски развојни зони во Скопје (1 и 2), Штип и Тетово (ТИРЗ Тетово со модел на јавно-приватно партнерство при што во тек е постапката за инвеститор кој ќе ја развива зоната) до декември 2012, а доколку дозволат финансиските услови и дополнителни 7 ТИРЗ (Кичево, Прилеп, Струга, Гевгелија, Струмица, Радовиш и Ранковце) во наредниот 4 годишен период
- Формирање на 3 Зелени Економски Зони во кои ќе се прифаќаат фирми кои користат чисти и напредни технологии кои штедат енергија (јуни 2014)
- Ќе се обезбеди поддршка за отварање на нови индустриски зони во општините, како зоната Жабени во Битола и други градови (континуирано)
- Ќе се одредат локации за развој на логистички паркови кои ќе ги поддржуваат инвеститорите во реализација на своите оперативни активности (март 2013).
- Ќе се стимулираат програми и студии на техничките универзитети наменети за потребите на инвеститорите чии производствени процеси налагаат посебни знаења.
- Преку проектот „Отворена врата за странските бизнисмени“ ќе се воведат нови мерки за либерализација на постапката на издавање на работни дозволи на странци со цел да се помогне економскиот развој и инвестициите, како и трансфер на технологии и know-how (март 2012)

Промоција на Македонија како инвестициона дестинација

Во следниот период, светската економија се очекува да закрепне и оствари повисоки стапки на раст. Тоа е можност за Република Македонија за материјализација на ефектите од реализираните активности за економска промоција во претходниот период. Владата на Република Македонија ќе продолжи со активности за зацврстување на позицијата на Македонија како поволна локација за инвестиции:

- Преку Агенцијата за странски инвестиции и промоција на извозот ќе отвориме 6 Регионални канцеларии за засилена промоција на инвестиции и извоз во земји од каде што има значителен интерес за инвестирање во Македонија, за потенцијалните инвеститори полесно и на едно место да ги добијат сите релевантни информации за можностите за инвестирање во Македонија (Русија, САД, Турција, Германија, Словенија и Кина).
- Ќе продолжиме со маркетинг кампањите Invest in Macedonia и Macedonia Timeless, преку претставување на светски телевизиски и печатени медиуми, со цел јакнење на имиџот на државата како светски препознатлив бренд за инвестиции и туризам
- Во соработка со реномирани светски маркетинг агенции, ќе организираме регионални форуми во САД, Европа и Македонија со цел промовирање на условите за инвестирање во Македонија, како и воспоставување на релации со светските бизнис лидери.
- Ќе ангажираме најмалку 5 светски извршни директори на реномирани фирми како советници на Владата на Република Македонија со цел поддршка на конкурентните политики за привлекување на инвестиции. (јуни 2013)
- Економските промотори ќе продолжат со интензивните активности за контактирање на минимум 800 компании месечно во 31 земја во светот, односно 10.000 компании годишно. Дополнително ќе се разгледа можноста за ангажирање на локални промотори, односно поединци и фирми со добро изградена бизнис мрежа, искуство и потенцијал за привлекување на инвеститори од земјите во кои што живеат.
- Во рамките на Фондот за еквити и мезанин инвестиции, ќе овозможиме и поддршка на заеднички инвестиции помеѓу македонски и странски компании каде акцентот ќе биде на пренесување на знаење и нови технологии на локалниот партнер (март 2013).

Поддршка на мали и средни претпријатија

Малите и средни претпријатија се носители на економскиот развој, при што создаваат преку 60% од БДП и вработуваат 75% од вработените лица. Владата на Република Македонија ќе продолжи со финансиска поддршка и унапредување на регулаторната рамка за развој на малите и средни претпријатија, унапредување на вештините на претприемачите и нивно здружување, што ќе придонесе за зголемување на вработеноста и економската активност. Во таа насока ќе се реализираат следните проекти и програми:

- Регулаторна гилотина “Предност за Малите” - IV фаза – посебно фокусирана на поедноставување на условите за работа на малите и средни претпријатија (почеток август 2011)
- Интернационализација на МСП во ЕУ мрежата преку проектот Европски информативен и иновативен центар во Македонија, кој е дел од мрежата Enterprise Europe Network (континуирано)
- Поддршка и развој на кластерското здружување на МСП (септември 2011-континуирано)
- Бизнис инкубатори за поддршка на МСП за тренинг на вработените, проекти, вмрежување итн. (континуирано)
- Формирање на 8 регионални Бизнис - центри за поддршка и советодавни услуги за МСП, во осумте региони во Република Македонија (декември 2012)
- Проект: „Фармер претприемач“ - финансиска поддршка за поттикнување на претпримеништвото во земјоделството (декември 2011-континуирано)
- Проект „Жени претприемачи“ - финансиска поддршка за жени претприемачи (декември 2011-континуирано)
- Предмет „Бизнис и претприемништво“ во основно, средно и високо образование – ќе развиеме наставна програма за развој на претприемништвото во сите фази од образовниот процес (септември 2012)

Поддршка на занаетството

Во согласност со Национална стратегија за развој на занаетството за 2012-2020, ќе се иницираат конкретни проекти за ревитализација и подобрување на конкурентноста и одржливоста на занаетството, во насока на поддршка на локалниот економски раст:

- Регулаторна Гилотина за поедноставување на прописите и намалување на трошоците за занаетчиите (октомври 2012)
- Образование и обуки во занаетството – ќе се прилагодат постојните наставни програми за полагање на мајсторски испити и ќе се овозможи вклучување на занаетчиите во практичната настава (септември 2012)
- Проект: “Македонска автентична ракотворба“-грантови од 5.000 евра за набавка на алати и опрема, како и стручно оспособување на занаетчиите (2012-континуирано)

ИНФРАСТРУКТУРА

Добрата инфраструктура е основа за забрзан економски раст и развој, подобра конкурентност на стопанството, побрз проток на луѓе, стоки и патници. Со оглед на тоа што Република Македонија се наоѓа на главните коридори исток-запад (коридор VIII) и север-југ (коридор X), Владата ќе продолжи со реализација на капитални инфраструктурни проекти кои ќе придонесат за зголемување на конкурентноста на националната економија, повисок економски раст и порамномерен регионален развој. Ова ќе води кон интензивирање на интеграцијата на Македонија кон ЕУ стандардите и намалување на инфраструктурниот јаз.

Во периодот 2011 – 2015 Владата на Република Македонија ќе спроведе бројни инвестициски

проекти во следните области: 1/ Изградба на автопати, регионални и локални патишта; 2/ Изградба и модернизација на железничката инфраструктура; 3/ Модернизација и зголемување на конкуренцијата во авиосообраќајот; 4/ Модернизација на електронските комуникации и радиодифузијата преку нови технологии; 5/ Урбанизација и нови инвестиции во станбена изградба и комунална инфраструктура; 6/ Други проекти.

За најповолно финансирање на инфраструктурни проекти, Македонија ќе продолжи да соработува со светските и европските меѓународни финансиски институции, како што се Светската банка, ЕБРД, ЕИБ и да користи средства од европските фондови. Исто така, дел од трасите за изградба на автопати ќе се реализираат преку изнаоѓање на концесионери, кои доколку има интерес ќе ги изградат и ќе стопанисуваат со истите.

Патна инфраструктура

Изградба на автопати

- Коридор X – Табановце-Куманово (септември 2011)
Коридор X – Демир Капија – Смоквица (јули 2012-2018)
- Скопје (Стенковец) – Блаци (граница со Косово) (постапката за концесија е во тек, 2013-2018 доколку има заинтересиран концесионер; доколку не се добијат прифатливи услови за концесија, ќе се користат други начини за финансирање на постапна изградба со нова динамика)
Коридор VIII – Романовце – Крива Паланка (постапката за концесија е во тек, 2013-2018 доколку има заинтересиран концесионер; 2014-2015 рехабилитација, надградба и проширување доколку не се добијат прифатливи услови за концесија)
- Коридор VIII – Гостивар со Охрид со крак кон Албанија (постапката за концесија е во тек, 2013-2018 доколку има заинтересиран концесионер; доколку не се добијат прифатливи услови за концесија, ќе се користат други начини за финансирање на постапна изградба со нова динамика)
- Скопје (почетна точка кај с. Миладиновце) – Штип (постапката за концесија е во тек, 2012-2018 доколку има заинтересиран концесионер; доколку не се добијат прифатливи услови за концесија, ќе се користат други начини за финансирање на изградба)
- Штип -Кочани (постапката за концесија е во тек, 2013-2018 доколку има заинтересиран концесионер; 2014-2015 рехабилитација, надградба и проширување доколку не се добијат прифатливи услови за концесија)
- Реконструкција на автопатот Катланово-Велес и Велес-Катланово (2012-2014)

Експресни, магистрални и регионални патишта (изградба или реновирање)

- Изградба на експресен пат од Градско преку Росоман и Дреново (2012-2016)
- Експресен пат Штип – Струмица (2014-2020)
- Велес - Штип (кај место Кадрифаково) (2014-2015)
- Кочани –Виница - Делчево – граница со Бугарија (кај место Црна Скала) (2012-2015)
- Изградба на регионален пат од Кичево (Извор) до Бошков Мост и Дебар (2012-2015)
- Изградба на регионален пат Свети Николе – Пробиштип (Неокази) (2014-2018)
- Регионален пат од Скопје до Сончев Град (2012)
- Поврзување од Битола до Гевгелија преку реконструкција и изградба на регионални делници во мариовскиот регион 92012-2015)
- Регионален пат Таор –Катланово (2013)
- Регионален пат Тетово – Јажинце. Проширување на патот и разгледување на можноста за изградба на нов пат и нов терминал за стоки. (2012-2015)
- Регионална делница Куманово – Липково – Арачиново (2012-2015)
- Магистрален пат Косел – Охрид – граничен премин Св.Наум (2013-2019)
- Регионален пат од Нова Брезница преку Кула до Коломот (2013-2016)

- Реновирање на патот Тетово-Боговиње-Гостивар (2012-2013)
- Реновирање и асфалтирање на патот Скопје-Танушевци-Брест-Малино (2013)
- Реновирање на патот Дебар-Маврово
- Физибилити студија за можна изградба на патот Тетово-Призрен, до граница (2012-2013)
- Доизградба на клучката Брвеница (ноември 2012)
- Пат до граничен премин помеѓу Република Македонија и Србија (Голема Црцорија – Голеш) (2013-2015)
- Пат до граничен премин Белановце-Станчиќ (2013-2014)
- Пат до граничен премин Лојане - Миратовац (2013-2014)
- Пат до граничен премин Танушевци - Дебалде (2013-2014)
- Физибилити студија за патот Јаболчиште-Долнени-Палиград-Студеничани (2013)
- Пат до манастир Трескавец (2013)
- Пат од с.Костинци – с. Зрзе – Манастир Св. Преображение (2013)
- Пристапни патишта за новата населба во општина Крушево (јуни 2012-септември 2013)

Во насока на подобрување на регионалната патна инфраструктура, Владата на Република Македонија ќе продолжи со реализација на проектот за реконструкција и рехабилитација на регионалните и локални патишта со средства обезбедени од Светската Банка, ЕБОР и Буџетот на Република Македонија. Ќе се заврши отпочната изградба и реконструкција на над 250 локални патишта и околу 380 километри регионална патна мрежа:

- Реконструкција на регионален пат од Ржаничино до Свети Николе (јуни 2011)
- Кратово – Пробиштип (Р-206 поврзување со М-2 - поврзување со М-5) (јуни 2011)
- Реконструкција на регионален пат од Ресен до Маркова Нога, на потег од Р-505 Макази (М-5) – Долно Дупени (граница со Грција) (јуни 2011)
- Реконструкција на регионален пат Прилеп – Македонски Брод 37км (јуни 2011)
- Реконструкција на регионален пат Струмица - Дојран (јуни 2011)
- Реконструкција на регионален пат од Илинден до место Калугерец (јуни 2011)
- Реконструкција на регионален пат Радовиш-Конче-Лубница (април 2012)
- Реконструкција на регионален пат Ангелци-Вељуса (април 2012)
- Реконструкција на регионален пат Струга-Дебар (јуни 2012)
- Реконструкција регионален пат Кавадарци-Мушов Гроб (јуни 2012)

Проект за реконструкција на локални патишта – со кој ќе се изврши реконструкција и модернизирање на 123 локални патишта со вкупно 264 км (септември 2011-октомври 2013)

Исто така, во следниот период ќе се довршат и ќе се пуштат во употреба следните патни правци:

- Магистрален пат Радовиш – Струмица (октомври 2011)
- Регионален пат за поврзување на Ски Центарот Кожуф со Гевгелија (октомври 2011)
- Регионален пат за поврзување на Македонски Брод со Скопје (октомври 2011)
- Патен правец од село Џепиште до граница со Албанија (декември 2011)
- Изградба на мост во Пласница (декември 2011)

Други проекти кои ќе придонесат кон зајакнување на безбедноста на патиштата

- Трета фаза од Проектот „Рехабилитација и зајакнување на мостовите“ (2015)
- Рехабилитација на мостовите во Република Македонија (2012-2016)
- Нова сигнализација на Коридорот 10 и на магистрални и регионални патишта (2012-2013 за Коридор 10; 2012-2015 за магистрални и регионални патишта)
- Осветлување на клучките во Република Македонија (2011-2015)
- Стратегија за сообраќајниот систем на град Скопје со проекти за сообраќајниците: булевар Свети Климент Охридски до булеварот Никола Карев и подземна сообраќајница од

дирекцијата на АД Македонски Пошти до Комплекс банки. Владата ќе учествува во овој проект со околу 20 милиони евра, што претставува 2/3 од вкупно потребните финансиски средства. (2013-2016)

- Поддршка на проектот на Град Скопје за дислокација на комунална хигиена од општина Чаир
- Поддршка на проектот на Град Скопје за реконструкција на булеварот Цветан Димов
- Електронска наплата на патарини (2012-2016)
- Портал за планирање на патување во рамките на Република Македонија и е- продажба на билети (јули 2011)
- Систематско испитување на свлечиштата на патиштата (континуирано)

Железничка инфраструктура

За развој на железничкиот сообраќај, ќе се реализираат неколку проекти за модернизација на постојните железнички пруги и изградба на нови, како и за зајакнување на ефикасноста и безбедноста на железницата.

Коридор X

- Модернизација и ремонт на железничка пруга од Коридорот 10 (септември 2011-2013)
- Реконструкција на железничката пруга Битола – Креница (април 2013-декември 2015)
- Рехабилитација и надградба на поголемите железнички станици на Коридорот 10 (јуни 2015)
- Проект за радио диспечер (GSMR) на железничката пруга од Табановце до Гевгелија (јуни 2013-септември 2015)
- Автоматска регулација на брзина (ETCS) на железничката пруга од Табановце до Гевгелија (јуни 2012-септември 2014)

Коридор VIII

- Изградба на нова пруга од Бељаковце - Крива Планка до Деве Баир, граница со Република Бугарија во должина од 60 км (2012-2020)
- Изградба и реконструкција на пругата Куманово – Бељаковце во должина од 29 км (2012-2020)
- Изградба на нова пруга од Кичево до Лин, граница со Република Албанија во должина од 70 км (2012-2020)

Други проекти во железницата:

- Изградба на железнички крак од Коридор 10 кон Кавадарци во должина од 6 км преку партнерство со приватниот сектор (јуни 2013-јуни 2016)
- Рехабилитација и надградба на железничката станица во Скопје (март 2012-септември 2013)
- Изградба на индустриски колосек за Индустриската зона Жабени во близина на Меџитлија заедно со општина Битола (октомври 2013-декември 2014)
- Студија за можна изградба на мултимодален терминал - логистички центар за товаране и истоварање на стоки со железница и камиони во Скопје (2013-2016)
- Обновување на возниот парк за превоз на патници на Македонски железници АД Транспорт – Скопје преку набавка на 3 дизел-моторни гарнитури и 2 електромоторни гарнитури (2013-2016)
- Набавка на 150 вагони од различни типови за товарен превоз (2013-2016)
- Електронско издавање на билети (2013-2014)
- Електронска резервација на билети и поставување на автомати за вадење на билети со платежна картичка или во готовина (2012-2015)

Авиосообраќај

За модернизација на македонските аеродроми и зголемување на безбедноста и конкуренцијата во авиосообраќајот, ќе се реализираат следните проекти:

- Комплетно реновирање и доизградба на аеродромот Александар Велики во Скопје од страна на концесионерот ТАВ (септември 2011)
- Обезбедување на ефтини летови до Европа во содејство со концесионерот ТАВ (континуирано)
- Заштита на правата на патниците по европски стандарди преку натамошна хармонизација на регулативата со европската регулатива (континуирано)
- Донесување на национална програма за воздухопловна безбедност (декември 2011)

Електронски комуникации и радиодифузија

За модернизација на електронските комуникации и радиодифузијата преку нови технологии ќе се реализираат следните проекти:

- Премин од аналогна на дигитална телевизија (1.07.2013)
- Изградба на дигитална телевизиска мрежа (јуни 2013)
- Телевизија со висок квалитет (HD - High Definition TV) (јуни 2013)
- Модернизирање на опрема во ЈП МРТВ со цел производство на HD програма (дигитализација на ЈП МРТ) (декември 2013)
- Воведување на нова 4Г технологија (објавување на јавниот повик за интерес во јуни 2012)
- Дигитализација на микробрановата мрежа (февруари 2012)
- Микробранова телекомуникациска мрежа за поврзување на државните институции за намалување на трошоците на државните институции (декември 2012)
- Воведување на дигитално радио (јуни 2014)
- Воведување на сараунд радио (јуни 2015)
- Дигитализација на среднобрановиот сигнал за следење на македонското радио на поголеми далечини (јуни 2014)
- Зголемено користење на широкопојасен интернет (2011-континуирано)
- Заштита на крајните корисници и намалување на цени на СМС и интернет преку телефон (март 2012-континуирано)

Градежништво и урбанизам

За унапредување на урбанистичкото планирање и подобрување на управувањето со градежно земјиште, како и поедноставување на постапките за добивање градежни дозволи и зајакнување на стандардите за градење, ќе се реализираат следните проекти:

- Донесување на Закон за подземан катастар за да се овозможи евиденирање и запишување на права на сопственост на сите подземни инфраструктурни водови (октомври 2011 за донесување на законот, декември 2014 за имплементација на одредбите од законот)
- Воспоставување на електронски регистар на изградени јавни електронски комуникациски мрежи (донесување на законот октомври 2011; имплементација до декември 2014)
- Овозможување електронско аплицирање и добивање на одобрение за градење (август 2012)
- Предавање на градежното земјиште во надлежност на општините (јули 2011)
- Изработка на електронска апликација за реализирање на јавни наддавања на градежно земјиште (декември 2011)
- Централна база на податоци на урбанистички планови (септември 2012)
- Изработка на планска документација и интегрирано управување со истата (септември 2014)

- Електронско аплицирање за издавање на согласност за урбанистички планови (септември 2012)
- Прирачник за стандарди и нормативи за урбанистичко планирање (октомври 2011)
- Замена на постојните стандарди во градежништвото со европските стандарди EUROCODES (декември 2012)
- Продолжување со имплементација на Законот со бесправно изградени објекти (континуирано)

Станбена изградба и комунална инфраструктура

За остварување на целите на стратегијата за домување, Владата на Република Македонија ќе продолжи со имплементација на проектот за изградба на станови и куќи за ранливи групи на граѓани, како и изградба на станбени единици во згради и куќи наменети за млади брачни парови, самохрани родители, децата без родителска грижа кои наполниле 18 години и на кои им престанало правото на живеење во дом и други ранливи категории на граѓани.

За лица во социјален ризик и други ранливи групи – во 2011 и 2012 ќе се заврши градбата на започнатите 220 единици во Битола, Берово и Штип. Со новата програма до 2014 ќе бидат изградени 1.314 станбени единици во згради и куќи во следниве градови: Скопје, Ресен, Демир Хисар, Гевгелија, Прилеп, Македонски Брод, Кочани, Пехчево, Веница, Куманово, Кичево, Свети Николе, Пробиштип, Неготино, Струмица, Тетово, Гостивар, Дебар и Велес.

За станбено необезбедени лица (млади брачни двојки, лица со посебни потреби, самохрани родители, самци и други лица) – до крајот на 2011 ќе биде завршена изградбата на објектите во Битола, додека изградба на нови 450 единици ќе започне во градовите Скопје, Штип, Свети Николе, Берово, Пехчево, Радовиш, Македонска Каменица, Пробиштип, Кратово, Крива Паланка, Демир Хисар, Куманово, Кавадарци, Тетово, Гостивар, Дебар, Кичево и Велес (реализација 2015).

Изградба на станови и куќи наменети за продажба – во Скопје, Битола, Струмица, Тетово и Охрид во периодот 2011 – 2015 ќе се изградат или довршат 1.296 станови наменети за продажба по поволни услови.

Завршување на процесот за продажба на општествените станови - согласно најновите измени во законската регулатива, ќе се продолжи со постапката за продажба на становите во општествена сопственост со што до крај на 2012 ќе се заокружи овој процес.

Проект: Купи куќа, купи стан! - Владата на Република Македонија ќе ги поддржи граѓаните при купувањето на нов или поголем стан или куќа. Проектот е насочен оние граѓани на кои не им е решено станбеното прашање и немаат сопствен дом и живеалиште. Во таа насока, ќе се отпочне со реализација на два проекти:

- Пола-Пола рата за првите 5 години - ќе се субвенционира половина од месечната рата за кредит до 50.000 евра наменет за изградба на куќа или купување на стан, во првите 5 години (почеток со реализација 1.1.2012).
- Субвенционирање на 50% од учеството за купување стан/изградба на куќа, за кредит до 50.000 евра (почеток со реализација 1.1.2012).

Ќе се реализира и изградба на следните инфраструктурни проекти:

- Национална арена Филип II Македонски – ќе се заврши фасадното обликување на стадионот, уредувањето и опремувањето на теренот, изградба на борилиште и завршување на атлетската патека (2012-2013)
- Катни гаражи во Скопје (кај зградата на Холокауст, кај Работнички дом, кај административната зграда на А.Д Пошта, кај Судска палата, кај поранешната зграда на

Нова Македонија, пред сегашниот Цветен пазар и пред новата зграда на Министерството за финансии) (октомври 2012-декември 2013)

- Изградба на катни гаражи од приватни инвеститори по пат на отуѓување на државно земјиште (2011-2013)
- Надградба на ГТЦ преку јавно-приватно партнерство (2015)

Комунална инфраструктура

За подобрување на комуналната инфраструктура предвидена е реализација на следните проекти:

- 50 милиони евра за Водоснабдување и одведување отпадни води на населените места, при што секоја општина ќе добие грант средства од Владата на Република Македонија (2011-2015)
- Проект „Водовод и канализација на општините фаза 1“ финансиран од Германската банка за обнова KfW (2012-2015)
- Изградба на каскадни прегради на река Вардар и решавање на проблемот на фекалните води на дел од град Скопје, преку изградба на колекторски и канализациски системи и пречистителни станици во општините Сарај и Ѓорче Петров (2012-2016)
- Изградба на водоснабдителни и канализациони системи во рамки на Декада за вклучување на Роми (2011-2015)

Други проекти:

- Завршување на проектот за набавка на нови градски автобуси во Скопје и двокатни отворени туристички автобуси за Скопје и Охрид (2011-2012)
- По пуштањето на жичарницата на Водно, ќе се изврши анализа и ќе се оцени исплатливоста, начинот на финансирање и рокот за изградба на вториот дел од проектираната жичарница. Доколку анализата биде позитивна, ќе се пристапи кон изградба на релација скопје-Средно Водно.
- Изградба на пешачки патеки, хортикултурно уредување и осветлување на езерата во Република Македонија (2012-2016)
- Акција за чистење на реки во Република Македонија (континуирано)
- Регулација на река Вардар-делница од с.Јегуновце до с.Туденце (2012-2014)
- Регистрација на бродови под македонско знаме (јуни 2012)

ЈАВНА АДМИНИСТРАЦИЈА И ИНФОРМАТИЧКО ОПШТЕСТВО

Квалитетот на јавната администрација е клучен фактор за нивото на услуги за граѓаните и фирмите кој придонесува за развојот на општеството и демократските процеси, како и за интеграција на земјата во ЕУ. Имајќи предвид дека услугите на јавната администрација се од суштествена важност за граѓаните на нашето мултиетничко општество, ќе создадеме современа, професионална и ефикасна јавна администрација, која ќе ги унапреди односите со граѓанинот, притоа ставајќи се во негова потполна служба. Владата ќе се фокусира на спроведување на реформи за зголемување на ефикасноста, ефективноста и отчетноста на јавната администрација, зголемување на транспарентноста и отвореноста на системот, подобрување на квалитетот на услугите и зголемување на задоволството на граѓаните и приватните правни субјекти кои се корисници на јавни услуги.

Во таа насока, ќе се преземат мерки за зголемување на ефикасноста при спроведувањето на управни постапки преку: воспоставување на правото на жалба во управна одлука во втор степен како правило и дефинирање на истото со закон; спроведување на принципот „молчењето на

администрацијата“ секаде каде што е тоа можно, во корист на граѓаните и фирмите; воспоставување на прецизни и кратки рокови за одлучување по управна постапка; и ригидни казни за раководните лица во случај на непостапување во законските рокови. На овој начин, прецизно ќе се уреди жалбената постапка во втор степен, се утврдува јасно решение за молчењето на администрацијата и ќе се прецизираат и скратат роковите за одлучување по управна постапка. Во таа насока ќе се реализираат неколку проекти за јакнење на капацитетите на јавната администрација:

- Проект: Граѓанинот пред се - со кој ќе се обезбеди стриктна примена на роковите за постапување на државните службеници и раководните лица на државните институции, како и санкции за истите доколку барањето на граѓанинот не е решено во предвидениот рок (2011-континуирано)
- Воведување на ИСО и ЦАФ стандарди за квалитет во јавната администрација (2011-2014)
- Побарување и достава на податоци по службена должност меѓу институциите, што значи граѓанинот ќе достави само едно барање до институциите, а тие се должни по службена должност да ги обезбедат податоците и документите со кои располагаат останатите државни институции (2011-јануари 2014)
- Систем за електронско управување со документи, со кој електронски ќе се следи движењето на документите низ државните институции (2011-март 2013)
- Отстранување на административниот товар преку зголемено учество на граѓаните и фирмите во процесот на предлагање на нови законски акти (континуирано)
- Проект: Оцени ја администрацијата - непосредно изразување на задоволството на граѓаните од добиените услуги од државните институции преку посебен уред кој ќе биде софтверски поврзан со системот за пресметка на платата, со цел да се подигне одговорноста на државните службеници (декември 2012)
- Проект: Нема погрешна врата – граѓаните ќе треба да бидат задолжително услужени без разлика дали се обратиле на вистинското место и во вистинската канцеларија (континуирано)
- Владеење 2.0 – вклучување на граѓаните, бизнисите и невладините организации со давање предлози за поедноставување на постапките во администрацијата преку веб портал (јуни 2013)
- Барометар на квалитет – систем за постојано мерење на задоволството на корисниците од административните услуги каде што ќе се оценуваат самите институции во однос на задоволството од граѓаните при издавањето на услугите (јуни 2013)
- Влада 2.0 - овој проект опфаќа понатамошен развој на системот за интероперабилност каде што сите документи и услуги кои што ги издаваат државните институции за потребите на граѓаните ќе бидат достапни преку Интернет (2013-септември 2015)
- Е-Потсетник - воведување на систем со ИТ поддршка за известување на граѓаните преку СМС, или електронска пошта кога им се приближува истекувањето на нивната патна исправа, лична карта, возачка дозвола, регистрација на возилото или останатите документи што ги издаваат државните институции (ноември 2012)
- Проект 15-111 - воведување на единствен телефонски број за односи со граѓаните во однос со административните постапки во институциите (јуни 2011)
- Граѓански Дневник – формулари преку кои граѓаните ќе можат да го изразат своето мислење за работењето на државните институции (декември 2012)
- Зајакнување на квалитетот на стратешкото планирање преку воведување на писмени процедури за изготвување на годишна програма за работа во министерствата, задолжителни насоки за учество на јавноста во процесот на креирање политики, обука на вработени во сите сектори при министерствата за стратешко планирање и др. (континуирано)

- Проект: „Топ менаџмент“ во системот на јавна администрација – обука на највисоките раководни службеници (континуирано)
- Реформа на системот на плати за јавниот сектор – нов закон со прецизно дефинирање на начинот на утврдување и зголемување на платите и зајакнување на принципот на кариера и напредување базирано врз компетентност (јуни 2013)
- Завршување на процесот на трансформирање на вработувањата на определено време во вработувања на неопределено време (декември 2012-континуирано)
- Во функција на зајакнување на кадровските капацитети ќе воспоставиме систем за постојана обука и едукација на вршителите на функции и на вработените во јавната администрација.
- Воведување на систем за задолжително трансферирање и примена на стекнатото знаење од учесниците на меѓународни обуки (континуирано)
- European Computer Driving Licence (ECDL) обуки и сертификација за државната администрација (2014)
- Воведување менаџерски тимови од стручни лица во состав на кабинетите на министрите, со однапред дефиниран буџет и ингеренции (јануари 2012)
- Периодично тестирање на знаењето на јавните службеници
- Воспоставување на модел за наградување и мотивација на државните службеници базиран на резултатите од работењето (континуирано)
- Зајакнување на инспекцијата за државната служба (континуирано) и
- Поедноставување на внатрешната мобилност на вработените во рамките на јавната администрација (континуирано).

Информатичко општество

Концептот на е-Влада е целосно ориентиран кон потребите и барањата на крајните корисници (граѓаните, бизнисите и вработените во јавната администрација), преку користење на модерна информациска и комуникациска технологија во и помеѓу институциите, граѓаните и бизнисите. Во таа насока, Владата на Република Македонија ќе ги реализира следните проекти:

- Е-Избори – воведување на систем со кој на наредните избори, доколку се постигне политички договор, граѓаните ќе можат да гласаат преку интернет
- Систем за електронско следење и управување на документи (DMS) (декември 2012)
- Систем за издавање на дигитални сертификати (PKI) – државните службеници ќе можат електронски да ги потпишат сите документи и ќе може да се следи процесот на подготовка на документите во сите фази (јуни 2013)
- Интероперабилност - меѓусебно поврзување и користење на податоци меѓу државните институции - сите потребни информации ќе може електронски да се добијат на секој шалтер, со што ќе се редуцира повеќекратното патување на граѓаните од шалтер до шалтер, како и непотребната хартиена документација (2012-мај 2015)
- Е-Документи - воведување на систем каде што граѓаните ќе можат преку Интернет со користење на електронски потпис да ги добијат документите од државните институции (2012-декември 2014)
- Веб портал за е-демократија – на кој ќе им се овозможи на граѓаните да коментираат на предлог стратегии, уредби, акциони планови и др. акти во текот на постапката на донесување (модерен метод на јавна расправа) (декември 2011)
- Управување на односите со граѓаните (CRM) - понуда на јавните услуги преку смс, повикувачки центри и други канали на комуникација кој граѓанинот го претпочита (септември 2013)
- Информациска безбедност – законски решенија за заштита на податоци во информациските системи (декември 2011)

- Заштита и развој на ИТ стандарди во државните институции (декември 2011)
- Електронско плаќање на административни такси – преку мобилен телефон, интернет или платежни картички (јуни 2012)
- Е-трезор – надградба на трезорскиот систем, електронско внесување на платните налози и испраќање на електронски изводи до буџетските корисници (2012-март 2013)
- Е-катастар - целосен електронски информациски систем во Катастарот (2012)
- Отворени податоци (OpenData) - за објавување на јавните податоци и информации во необработен, компјутерски искористлив формат (март 2014)
- М-Влада - имплементации на е-Влада услугите за мобилни платформи. Граѓаните ќе можат преку своите смарт-телефони да добијат имотен лист, извод од матична книга, да пополнат даночна пријава или друг документ (2014)
- Електронски систем за управување со знаењето (LMS) – за секој државен службеник ќе се води портфолио на посетувани обуки и курсеви и знаењето кое го поседува, како предуслов за унапредување и систем на кариера (септември 2014)
- Електронски систем за управување со ресурсите во државните институции (ERP) – воспоставување на комплетен регистар на вработените во администрацијата со преглед на капацитетите на вработените (август 2014)
- Воведување на нови електронски услуги – е-даноци за физички лица, електронска дојава во полиција, поднесување на податоци до Заводот за Статистика, електронско аплицирање за детски додаток, пријавување на даночни неправилности и корупција, електронско аплицирање за остварување на социјални права за невработени, за изводи од матична книга, за издавање на сообраќајна дозвола, за градежни дозволи, за уверение за државјанство, за пријава за упис на факултет, за објавување на промена на место на живеење, за дозволи поврзани со животната средина, електронско поднесување и обработка на царинските декларации, електронски систем на пријава и одјава од работен однос, географски информативен систем на центарот за управување со кризи, закажување на здравствени прегледи и други здравствени услуги, аплицирање за имотен лист, аплицирање за уверение за платени даноци и уверение за остварен приход итн. (2012)
- Проект: Марк Цукерберг од Македонија - нов начин за регистрација на интернет домени во МАРНЕТ со кој ќе се овозможи онлајн регистрација на истите (декември 2012)

Е-Образование

Владата во наредниот 4 годишен период ќе имплементира програми за зголемување на ефикасноста на образовниот процес во Република Македонија преку искористување на можностите кои ги нудат ИКТ технологиите: подобрување на ИКТ опременоста и условите за работа во основните и средните училишта; обезбедување клучни предуслови за користење на ИКТ во секојдневната настава; поддршка и стипендирање на талентирани ИТ студенти; развивање на системите за учење на далечина и други форми на учење. Исто така, предвидена е реализацијата на следните проекти:

- Унапредување на содржината на ИКТ образованието (мај 2011-континуирано)
- Учење на далечина, е-учење и доживотно учење преку интернет (2011-2014)
- Е-содржини за основно и средно образование. Покрај постојните содржини, ќе се изработат дигитални содржини и за јазичните предмети, географија и историја (2011-2015)
- Дигитализација на учебници за основно и средно образование – со цел бесплатен пристап до истите во електронска форма (2011-јуни 2014)
- Електронско полагање на GRE и GMATН во Македонија – наместо нивно полагање во соседните земји како што беше случај досега (јуни 2012)

Е-Инклузија

За пристапот до ИКТ да биде овозможен за сите граѓани, без разлика на нивното место на живеење, познавања за ИКТ, возраст, образование, финансиски средства, дали се работи за лица со инвалидност, лица од социјално маргинализирани групи и др, ќе се реализираат следните проекти:

- Отворање на нови 8 интернет клубови во Струга, Демир Хисар, Велес, Делчево, Берово, Пробиштип, Струмица и Валандово (март 2012)
- Широкопојасен интернет – зголемување на степенот на покриеност во соработка со приватниот сектор, донаторите и невладиниот сектор (континуирано)
- Обуки во интернет клубовите за основни ИТ вештини (2011-континуирано)
- Напредни ИТ обуки за невработени лица за програмски јазици (2011-2015)
- Едукација за користење на WiFi пунктовете (континуирано)
- Обуки за возрасни лица за користење на социјалните алатки за комуникација, како и основни компјутерски вештини (2012-2015)
- Софтвер за синтеза на говор наменет за лица со оштетен вид (јануари 2012)
- Водич за имплементација на WCAG 2.0 стандардот за лица со различни посебни потреби (март 2012) и примена на WCAG 2.0 стандардот за веб пристапност на веб локациите и електронските услуги на органите на државна управа (јуни 2013)
- ECDL обуки и сертификација за невработени лица и лица со инвалидност (јануари 2015)
- Обука на државни службеници и корисници на административните услуги по електронски пат за концептот на е-Влада (континуирано)

ЕНЕРГЕТСКИ СЕКТОР

Енергетиката има силно влијание врз сите економски сектори и претставува столб за одржлив развој на Македонија. Во тој контекст, Владата ќе се залага за ефикасен, конкурентен и финансиски стабилен енергетски сектор како услов за сигурно, квалитетно, стабилно и економски најприфатливо снабдување со енергија од секаков вид на сите потрошувачи. Особено внимание ќе се посвети на транспарентноста и конкурентноста во енергетскиот сектор, водејќи посебно сметка за либерализацијата како во доменот на производството, така и во доменот на снабдувањето со сите видови на енергенци.

Во таа насока, Владата ќе се залага за исполнување на стандардите и регулативите на ЕУ на полето на енергетиката, воспоставување на конкурентен национален и активно партиципирање во регионалниот енергетски пазар, и либеризација на пазарот со електрична енергија, природен гас и топлина. Реформите за креирање на конзистентен енергетски систем, по препорака на ЕУ, имаат за цел хармонизирање со Енергетската заедница на Југоисточна Европа, со крајна цел интегрирање во енергетскиот пазар на ЕУ. Развојот на енергетскиот сектор ќе се заснова врз следните принципи и приоритети:

- либерализација на пазарот
- енергетска сигурност
- пораст на производството на енергија
- диверзификација на енергетските ресурси
- пораст на меѓусебните врски со земјите од регионот и меѓународните транспортни коридор
- пораст на енергетската ефикасност и
- зголемување на енергетските капацитети од обновливи извори

Рударски и термо капацитети

За искористување на домашните енергетски ресурси, ќе се зголеми експлоатацијата на постојните рудници на лигнит во Суводол и Осломеј, како и заокружување на веќе започнатите активности за отворање на рудниците Брод-Гнеотино и Подинските јагленови серии во Суводол. Заради поповолните техничко-економски карактеристики, приоритет во следниот четиригодишен период ќе дадеме на рудниците:

- Рудник за јаглен и нова термоелектрана во Мариово - главниот проект за новиот рудник ќе биде готов во 2012, по што ќе се подготви физибилити студија за изградба на нова термоелектрана проценета на 400-450 милиони евра.
- Рудник за јаглен во Живојно – главниот проект за рудникот ќе биде изработен до крајот на 2012. Реализацијата би започнала во 2013 со средства на ЕЛЕМ.
- Рудник за јаглен во Поповјани и ревитализација на ТЕЦ Осломеј (2015)
- Рудници за јаглен во Лавци, Звегор-Стамер и Стар Иственик-Панчарево (Пехчево) – истражувањата на потенцијалите ќе бидат завршени до крајот на 2014, по што би следело утврдување на количините и начинот на експлоатација.
- Ревитализација и модернизација на РЕК Битола – вториот и третиот блок ќе бидат завршени во текот на 2011 и 2012. До крајот на 2014 ќе биде завршена и ревитализацијата на котлите во РЕК вредна 60 милиони евра.

За ефикасно искористување на топлинската енергија произведена во РЕК Битола, ќе се реализира Проектот за Топлификација на градот Битола. Инвестицијата е во вредност од 40 милиони евра, а рокот на изградба 24 месеци. Со тоа ќе се обезбеди систем за греење на преку 55.000 потрошувачи во општина Битола, како и можност за користење на енергијата за земјоделството во Могила и Новаци.

Изградба и ревитализација на хидроелектрични центри

За искористување на хидроенергетскиот потенцијал со кој располага Република Македонија, преку инвестиции од Буџетот, меѓународно задолжување под поволни услови и давање под концесија, ќе се реализираат следните проекти:

- Вардарска долина – изградба преку ЈПП/странски инвеститор на 12 ХЕЦ во вредност од 1,5 милјарди евра (во две фази, 2013-2025)
- ХЕ Света Петка (Матка 2) - проектот е во напредна фаза и ХЕ ќе биде во функција до крајот на 2011
- ХЕ Чебрен и ХЕ Галиште - изградбата се предвидува да започне до крајот на 2012, а да биде завршена до крајот на 2018.
- ХЕ Бошков Мост - изградбата би започнала во 2012, а би била завршена до 2016 година
- Брана Луково Поле и Корабски довод – реализацијата се очекува да започне во 2012, а да заврши до крајот на 2015.
- Ревитализација на шестте постојни големи хидроелектрани (II фаза) – Шпилје, Глобочица, Тиквеш, Вруток, Врбен и Равен. Проектот е започнат и ќе заврши до крајот на 2014. Проект "Вардарска Долина"

Зголемување на капиталот на ЕЛЕМ и управување и изградба на преносниот електроенергетски систем

Во следниот 4 годишен период Владата на Република Македонија ќе реализира активности за привлекување на домашни и странски инвеститори кои ќе го зголемат капиталот на ЕЛЕМ преку купување на нови акции и приватизација на најмногу до 49% од сопственоста во ЕЛЕМ. Проектот ќе биде воден од светски реномирани консултантски куќи и во целосно транспарентна постапка со меѓународен јавен повик. Овој процес на докапитализација се реализира само доколку условите

под кои инвеститорите се спремни да вложат во ЕЛЕМ се поволни за граѓаните на Република Македонија.

Преносен електроенергетски систем

Географската положба на Македонија и моменталната електроенергетска состојба на Балканот, овозможуваат Македонија да претставува значаен фактор во преносот и транзитот на електрична енергија. Затоа Владата ќе работи на зајакнување на електроенергетскиот систем, негово проширување и зголемување на стабилноста во преносот на електрична енергија. Ќе продолжи надградбата и зајакнувањето на преносната и интерконективна високонапонска мрежа, преку завршување на следните проекти:

- Изградба на 110 kV далекувод ХЕЦ Вруток – ТС Тетово (завршување јуни 2012)
- Изградба на 110 kV далекувод ТС Битола 3 – ТС Битола 4 (завршување јуни 2012)
- Реконструкција на 110 kV далекувод ХЕЦ Козјак – ТС Скопје 3 (декември 2011)
- Реконструкција на 110 kV далекувод ТС Скопје 1 – ТС Куманово 1 (јуни 2012)

Покрај овие активности, Владата во следниот 4 годишен период ќе започне со реализација на следните проекти:

- 110 kV далекувод ТС Скопје 1 – ТС Тетово 1 (2012)
- Инсталирање на нов SCADA/EMS систем (завршување до 2014)
- 400 kV интерконективен далекувод ТС Штип (Р. Македонија) – ТС Ниш (Р. Србија) (завршување до 2014)
- 400 kV интерконективен далекувод ТС Битола 2 (Р. Македонија) – ТС Елбасан (Р. Албанија) (почеток на градба 2014)
- 400 kV интерконективна врска со електроенергетскиот систем на Косово (почеток на градба 2014)

Гасификација

Во насока на зголемување на конкуретноста на македонската економија и обезбедување поефтина енергија за македонските граѓани и компании, Владата ќе работи на два стратешки приоритети: изградба на Националниот гасоводен систем и вклучување на Македонија во меѓународните гасоводни коридори. Врз основа на Физибилити студијата за изградба на Национален гасификационен систем, гасификацијата на Македонија ќе се врши преку реализација на следните проекти:

- Со средства обезбедени од Руската Федерација (клириншки долг), ќе се финансира изградбата на делот од приоритетниот магистрален правец Клевовце – Штип – Хамзали - Стојаково - граница со Република Грција. Рок на реализација за овој дел од проектот е 2012-2018 година.
- Со средства кои ќе се обезбедат од ЕИБ и ЕБРД, како и со учество од државниот буџет, ќе се финансира изградбата на останатите делови од гасоводниот систем:
  - Прва фаза, со следните правци: магистрален правец Скопје – Тетово – Гостивар во должина од 75 км и магистрален правец Штип – Неготино – ТЕЦ Неготино – Кавадарци – Прилеп – Битола и РЕК Битола – Креница – граница со Република Република Грција во должина од 146 км. Рок на реализација на оваа фаза е 2012–2018 година.
  - Втора фаза, со следните правци: магистрален правец Гостивар – ТЕЦ Осломеј – Кичево во должина од 38 км, дел од приоритетниот дел од приоритетниот магистрален правец Хамзали – Ново Село – Република Република Бугарија во должина од 24 км и

преостанатиот дел на магистралните гасоводи од Националниот гасоводен систем во должина од 390 км. Рок на реализација на оваа фаза е 2018-2023 година.

Паралелно со завршувањето на првата фаза, ќе се превземат активности за изнаоѓање на стратешки партнер за ТЕЦ Неготино и трансформирање на оваа термоцентра од застарената и скапа технологија на мазут, во нова, модерна и еколошки поприватлива централа на природен гас. При реализацијата на овој проект, државата ќе задржи значајно учество во сопственоста на новата гасната централа.

Обновливи извори на електрична енергија и енергетска ефикасност

Владата ќе го стимулира производството на електрична енергија од обновливите извори преку повластени тарифи и издавање на гаранции на потекло за произведената електрична енергија од мали хидроелектрани, ветерни електрани, фотонапонски електрани, електрани на биогас добиен од биомаса и за комбинирани електрани на биомаса. Ќе се преземат и мерки за поттикнување на производството и користењето на биодизел и биоетанол. Во таа насока во наредниот 4 годишен период ќе се реализираат следните проекти:

- Понуда на 40 локации годишно за изградба на мали хидроелектрични центри на заинтересирани инвеститори/концесионери.
- Концесии за изградба на ветерни фарми за производство на електрична енергија по повластени тарифи на најмалку 60 MW инсталирана моќност.
- Ветерна фарма Богданци - проект во вјупна вредност од 55 милиони евра, обезбедени од германската КфВ и ЕЛЕМ. Изградбата ќе започне во 2011, а ќе заврши до крајот на 2012 година.
- Субвенции за најмалку 500 домаќинства годишно за инсталирање на соларни - термални системи.
- Двојно ќе се зголеми можноста за изградба на сончеви фотоволтаични системи од сегашните 10 на најмалку 20 MW.

Во наредниот 4 годишен период Владата ќе продолжи да работи на создавање економија која ќе се карактеризира со поголема енергетска ефикасност. За таа цел ќе се подготват соодветни измени на Законот за градење за да се пропише задолжително изготвување на студија за енергетска ефикасност при проектирањето на објектите. Ќе се комплетира правилникот за енергетска ефикасност на градежните објекти за да се почне процесот на означување на градежните објекти во поглед на нивните енергетски карактеристики. Ќе се дефинираат и постапки за енергетски контроли и овласувањекна енергетски контролори и минимум стандарди за нивни спроведување (крај 2012). Исто така, ќе се преземат активности за реализација на енергетска заштеда во јавниот, резиденцијалниот, комерцијалниот и услужниот сектор, во индустрискиот и транспортниот сектор преку користење на современи градежни материјали, стимулативни мерки за користење на соларни колектори и геотермални топлински пумпи. Ќе започне реализацијата на следните повеќенаменски проекти за водоснабдување и производство на електрична енергија:

- Користење на водните ресурси на река Бошава – со што ќе се обезбеди чиста вода за пиење за општините Кавадарци, Неготино и Росоман, како и вода за наводнување и за технолошки потреби. Изградбата ќе започне до јуни 2012.
- Втора и трета фаза од хидросистемот Злетовица- втората фаза опфаќа доизградба на водоводната мрежа и мрежа за наводнување (завршување до 2015), по што следеува третата фаза која предвидува изградба на седум мини хидроелектрани (почеток во 2015)
- Втора фаза на хидросистемот Лисиче – изградба на цевковод од браната Лисиче до езерото Младост. Тоа ќе овозможи подобрување на квалитетот на водите во езерото и наводнување на 1.600 хектари земјоделско земјиште. Преку ЈПП ќе се изградат 3-5 мали хидроелектрани. (завршување 2015)

ТУРИЗАМ

Туризмот има значајна улога во економскиот развој и преку него може да се привлечат нови инвестиции, да се креираат нови работни места и да се промовираат културните вредности и природните богатства на Македонија. Владата ќе продолжи да го поддржува овој сектор преку соодветни мерки, политики, конкретни проекти за изградба на модерна туристичка инфраструктура и промоција на Република Македонија како атрактивна туристичка дестинација во странство. Идниот развој ќе се темели на понуда дефинирана според компаративните предности на Македонија, пред сè во делот на еко - туризмот, културен, езерски, зимски, спортски, ловциски, конгресен, бањски, манастирски, археолошки, селски, планински и вински туризам. Во таа насока ќе се реализираат следните проекти:

- Намалување на Данокот на додадена вредност (ДДВ) за туристички услуги а ноќевање, сместување со појадок, полупансион или полн пансион, од 18% на 5% (септември 2011)
- Реорганизација на Агенцијата за промоција и поддршка на туризмот во Македонска Национална Туристичка Организација (јуни 2012)
- Креирање на интегриран туристички информациона систем со веб – портал (март 2013).
- Инвестиции во подобрување на инфраструктурата во туризмот и поттикнување на транзитниот туризам. Во таа насока се планираат следниве проекти:
  - одредување на локации за изградба на хотели, мотели, модерни бензински станици и разни туристички атракции долж коридорите 8 и 10 (2013).
  - обезбедување на локација за изградба на туристичка атракција „Аква парк“ на Коридорот 10 (2013)
  - изградба на градски аква парк (самостојно или во партнерство со приватниот сектор) или охрабрување на приватниот сектор да го изгради (2013)
  - продолжување со проектот за обележување и поставување на туристичка сигнализација за голем број на туристички места (2013)
  - продолжување со привлекување инвеститори за изградба на хотели и други туристички објекти во Скопје, Охрид, Струга, Преспа и Дојран за езерскиот туризам и Гевгелија, Битола, Крушево, Тетово и Пониква за зимскиот туризам, како и во други места (декември 2012).
  - формирање на Туристички развојни зони на брегот на Охридското, Преспанското и Дојранското езеро во соработка со локалната власт, со цел градење на хотели и хотелски комплекси. За инвеститорите ќе биде понудена ниска почетна цена на земјиштето од 1 евро по квадрат, комуналии од 1 евро по квадрат, ослободување од данок на добивка во првите 5 години и изградена инфраструктура (декември 2012).
  - ангажирање на светски реномирано архитектонско биро за изработка на долгорочен стратешки план за развој на Охрид и населените места на Охридското езеро за наредните 20 години (декември 2012)
  - продолжување со активностите за решавање на статусот на детските одмаралишта за нивна пренамена во хотели, мотели и хостели (декември 2012).
  - промовирање на македонските културни и туристички потенцијали во домашните образовни програми достапни за сите генерации (континуирано).

Проект „Еко Македонија“ за позиционирање на земјата како туристичка дестинација со недопрена природа која нуди високо квалитетна, автентична органска храна (2012).

Во насока на подобрување на човечките ресурси во согласност со потребите на туризмот и подигање на квалитетот на туристичките услуги на највисоко ниво, Владата ќе ги реализира следните мерки и активности:

- воведување задолжителна практична работа за учениците од средните училишта од областа на туризмот, како и за студентите од факултетите за туризам (2012-континуирано)

- едукација на менаџерите во туризмот, преку соработка со светските тур оператори каде што секоја година група на менаџери од Македонија ќе имаат можност да поминат период од еден месец во практична обука (2012-континуирано).
- поддршка за креирање на тренинг центри за туризам и угостителство, преку обезбедување на ваучери за финансиска поддршка и за кофинансирање на вработените во туризмот (2012-континуирано).
- поттикнување на соработката на домашните со странски високо образовни институции за развивање на постдипломски студии и специјализирани програми од областа на туризмот.
- обезбедување на 30 стипендии годишно за најдобрите ученици и студенти од областа на туризмот во соработка со туристичките и угостителските стопанственици.

Еден имиџ; еден бренд на туристичка Македонија - Владата на Република Македонија ќе поддржи унифицирање на единствен бренд за промоција на Македонија како туристичка дестинација во партнерство со деловната заедница преку идната Македонска Национална Туристичка Организација во форма на ЈПП. Ќе се обезбедат финансиски средства за создавање на единствен бренд и спроведувањето на маркетиншки кампањи преку:

- продолжување со концептот на заедничко брендирање преку изработка на унифициран рекламен материјал (2012);
- подготовка на дигитална презентација на целокупниот туристички потенцијал на земјата (декември 2012)
- информативен материјал со мапа и брошури за туристичките потенцијали на земјата кои ќе бидат бесплатно достапни во сите туристички дестинации (континуирано)
- најмалку два пати годишно во различни земји ќе се организира “Недела на Македонија” за презентација на туристичките потенцијали (континуирано)
- продолжување со маркетинг кампањата Macedonia Timeless и изработка на репортажи за Македонија на најпознатите светски медиуми (континуирано)
- отворање на канцеларии за промоција на туризмот лоцирани во центрите на главните градови на земјите од каде традиционално има прилив на туристи (Холандија, Шведска, Србија, Косово, Русија, Израел и Турција) (континуирано)
- проширување на мрежата на “Туристичките информативни центри” долж коридорите 8 и 10, со најмалку шест центри и секаде каде ќе се јави потреба во позначајните туристички дестинации (континуирано).

За секој сегмент од туристичката понуда, ќе се преземат конкретни активности кои во иднина ќе станат основни елементи на понудата која Македонија ја нуди на странските и домашни туристи:
Алтернативен туризам - Еко туризам и планински туризам:

- ќе се обезбеди помош на 10 општини годишно за изработка на стратегии за развој на еко и алтернативниот туризам (континуирано);
- ќе се развие концептот на урбан рекреативен (активен) туризам во 5 туристички локации (континуирано);
- ќе се обезбеди поддршка за развој и промоција на зимскиот туризам на Попова Шапка, Маврово, Пелистер, Кожув, Крушево и Пониква (континуирано);
- Проект: Мега атрактивен скијачки центар „Попова Шапка“. Проектот вклучува изградба на нови жичари и ски-лифтови, инсталација за вештачки снег, нов хотел и други сместувачки капацитети (2011-2015);
- понатамошен развој и на зимскиот центар Пелистер преку концесионирање на ски-лифтовите и изградба на нови хотелски објекти (2012)
- нови локации за изградба на дополнителни комерцијални објекти и хотели во Маврово (2012)
- завршување на пристапниот пат и изградба на потребната инфраструктура до ски центарот Кожув (2011-2012)

- изградба на нов ски лифт и проширување на постојните ски патеки и друга туристичка инфраструктура во Крушево (2013-2014)
- изградба на потребната инфраструктура за пристап до манастирите Зрзе и Трескавец (2013-2014)
- во соработка со градот Скопје, изградба на скијачка патека на планината Водно (2013);
- во соработка со градот Скопје, со ЈПП ќе овозможиме модернизација и проширување на Луна Паркот во Скопје (2013)
- промоција на Македонија за развој на конгресен и истражувачки туризам (2012-2014);
- мапирање на туристичките знаменитости и обележување на сообраќајниците во регионите секаде каде е тоа потребно (2012-2014)
- развој на кањонот Матка во туристички центар со соодветен промотивен материјал, локации за изградба на услужни објекти и директна автобуска линија од Скопје (2011-2014);
- развивање на туристичките потенцијали на Осоговскиот и Малешевскиот регион, преку одредување на локации за изградба на услужни и сместувачки капацитети и сл. Ќе се поддржи изготвување на промотивни материјали за потенцијалите во туризмот и во останатите микро и планинарски региони и промовирање на локациите каде има водопади и пештери (2011-2015)
- развивање туристичка програма базирана на концептот на „Активен одмор“, односно спортски и авантуристички туризам Постапување на патокази за најмалку 20 дестинации годишно за активен одмор (2012-2015)
- изградба на 60 километри туристичко рекреативни патеки по планините (Попова Шапка, Пелистер, Пониква, Кожув, Маврово и Голак) (2012-2015)

За развој на Бањскиот (спа) и здравствен туризам:

- ќе се доделат концесии за истражување на извори со топла вода и локации за изградба на хотели во близина на постоечките бањи (Дебарски бањи, Катлановска, Кумановска, Кежовица, Банско и Негорци), како и нови локации (2011-2013)
- ќе се поддржи развојот на денталниот туризам преку активна промоција во соработка со Здружението на стоматолози (континуирано)

Промоција на винскиот туризам преку:

- изработка на туристички програми „Патот на виното“ за домашни и странски посетители за организирани посети на винариите и винските региони и дегустација на традиционална македонска храна и вино, како и разгледување на процесот на производство на македонското вино во соработка со винариите, Стопанските комори и единиците за локална самоуправа (2011-2015)
- ќе ги задолжиме дипломатските претставништва на и промоторите за активен пристап кон привлекување на странски реномирани тур оператори кои би ја вклучиле туристичката винска понуда на Македонија во своите програми (континуирано).

Културен и верски туризам:

- реставрација и ревитализација на Старата скопска чаршија (2012-2014);
- инфраструктурна поддршка и промоција на голем број историски објекти во земјата (континуирано);
- промоција на македонското археолошко културно богатство преку организирање на туристички групи за реставрација и реконструкција на објекти од културно-историско значење (континуирано)
- промоцијата на религиозниот туризам и Охрид како „Балкански Ерусалим“ (континуирано)
- инвестирање во реновирање, обнова и нови фасади на објекти (континуирано)

Рурален туризам:

- промоција и вмрежување на етно-села во различни региони во Македонија (2014)

- развој на руралниот туризам преку користење на отворените линии од Европските фондови, ИПАРД програмата за поттикнување и развој на овој вид на туризам (континуирано);
- изложби и промоција на етно стилот, јазикот, музиката и културата на македонските села од различни региони на земјата (континуирано)
- изложби и промоција на традиционалната архитектура, начинот на домување, народната уметност, ракотворбите, обичаите и фолклорот (континуирано)
- промоција на ловиштата во Република Македонија (континуирано)
- интегрирање на Етнолошкиот Музеј со музејот кој ќе се гради во рамките на проектот 'Македонско село' (2014)
- проект "Македонско Село" - изградбата на 12 автентични куќи и придружни објекти од сите краеве на Македонија со своите мултиетнички вредности, ќе започне во 2011. Рок за завршување 2012.

Езерски туризам - ќе продолжат активностите за промоција на трите најголеми езера, Охридското, Преспанското и Дојранското езеро, како и спроведување на програми за развој на другите езера Крушевско, Велешко, Беровско, Мавровско и Матово.

- за одржување и зачувување на природните богатства на Охридското езеро и градот Охрид, покрај изградбата на Светиклиментовиот Универзитет, ќе се реализираат следните мерки и активности: 1/ воспоставување на организирани тури преку туристичките агенции ширум Републиката; 2/ изградба на затворен базен во Охрид (2014); 3/ адаптација на старите армиски објекти (касарната) со цел обезбедување на услови за работа на универзитет Св. Апостол Павле (2013); 4/ изградба на пречистителни станици (2014); дополнителни локации за изградба на хотелски и комерцијални објекти (континуирано) и 5/ воспоставување бродска линија Охрид-Подградец (2012).

Бизнис стимулации и хотелиерство - во насока на градење на капацитетите за сместување на туристи и подобрување на услугите од областа на туризмот, ги предлагаме следните мерки:

- развој на малите и средните претпријатија кои дејствуваат во секторот туризам преку субвенционирање на кредити за изградба, адаптација и уредување на мали сместувачки капацитети (2013)
- продолжување со субвенционирање на странскиот организиран туристички промет со субвенција од 20 до 70 евра по турист (2013).

ЗЕМЈОДЕЛСТВО, ШУМАРСТВО И ВОДОСТОПАНСТВО

Владата на Република Македонија ќе продолжи со спроведување на земјоделски политики кои придонесуваат кон развој и поголема конкурентност на македонското земјоделство. Ќе продолжи спроведувањето на мерките со кои на земјоделците им се овозможува: поволен пристап до кредити, покривање на дел од трошоците за набавка сточен фонд, подигање насади и култури, како субвенционирање на земјоделското производство. Ќе се обезбеди поддршка за модернизација на застарената технологија на производство, преку покривање на најмалку половина од трошоците за набавка на машини, опрема и системи за наводнување, како и за обнова и реновирање на сточарски и земјоделски објекти. Ќе се инвестира во локалната инфраструктура за подобрување на квалитетот на живот во руралните средини и зајакнување на организираноста на руралните заедници со формирање на Локални акциски групи.

За подобрување на функционирање на пазарот со земјоделски производи и обезбедување на подобри цени за земјоделците, Владата ќе работи на зголемување на конкуренцијата кај откупувачите и преработувачите со поголеми приватни и државни инвестиции во откупно-дистрибутивни центри, засилено здружување на земјоделците на пазарот за зголемување на

пеговарачката моќ во однос на откупувачите, профункционирање на договорните односи и понатамошно регулирање на работата на трговците и преработувачите заради спречување на злоупотреби. Приоритет ќе биде и изградбата на заокружен систем на безбедност на храната, преку воспоставувањето на систем на контрола на безбедноста на храната. Ќе се засили капацитетот на инспекциите за контрола на движењето на некавалитетна и шверцувана храна и репроматеријали, а ќе се забрза транспортот на македонските производи.

Субвенции во земјоделството за периодот 2011 – 2015 година

Владата на Република Македонија во наредниот период ќе продолжи да ја зголемува финансиската поддршка на аграрот и руралниот развој. Ќе продолжиме со субвенциите во земјоделството преку поддршка во сточарството, овоштарството и градинарството, полјоделството, лозарството и тутунопроизводството. Поддршката ќе биде обезбедена за стимулирање на земјоделски производи со висок квалитет и извозен потенцијал, но и за производи со пониска продуктивност кои се важни за обезбедување на основна храна за населението.

За таа цел, во периодот 2011-2015 ќе бидат обезбедени вкупно 670 милиони евра за субвенции во земјоделството:

- 2011 - 115 милиони евра
- 2012 - 130 милиони евра;
- 2013 - 135 милиони евра;
- 2014 - 140 милиони евра; и
- 2015 - 150 милиони евра.

Земјишна политика – ќе се дораспреди државното земјоделското земјиште и ќе се поттикнат земјоделците заеднички да пристапат кон окрупнување на земјиштето. Во таа насока ќе се реализираат следните активности:

- Целосно завршување на распределбата на преостанатите 20.000 ха слободно државно земјиште на земјоделците (2011-континуирано)
- Ќе се анализира можноста за решавање на проблемот за обработување на државно земјоделско земјиште без договори. Целта е да се реши долгогодишниот проблем на земјоделците кои користат земјиште со изминат договор или на друг нерегулиран начин, поради што немаат сигурност и не може да користат субвенции (септ. 2011-март 2012)
- Легализација на објектите за земјоделска намена (штали, помошни објекти, објекти за преработка и чување на земјоделски производи и др.) изградени на земјоделско земјиште, по нова поедноставена постапка, без плаќање комуналии (декември 2011-2014)
- Изградбата на нови објекти за земјоделска намена на земјоделско земјиште ќе биде целосно доуредена и овозможена (декември 2011-2014)
- Ќе се окрупнува земјоделското земјиште со размена на приватни парцели и други проверени постапки од политиките на ЕУ (декември 2011-2014)
- Ќе се решат предметите за размена на приватното со државно земјоделско земјиште таму каде што се исполнети законските услови (март 2012)
- За вработување на социјално необезбедени категории население, најмалку еднаш годишно ќе биде објавена програма за давање на државно земјиште на овие граѓани на 5 години без закупнина (2012-2015)
- Ќе се спроведат мерки за намалување на површините на приватно земјоделско земјиште кои не се обработуваат подолг временски период (мај 2012)

Кредити за земјоделски инвестиции – во наредниот период ќе продолжи политиката на поволно рурално кредитирање со обезбедување на подобрени услови за кредитите обезбедени преку Земјоделскиот кредитен дисконтен фонд:

- Кредитите кои се достапни преку комерцијалните банки за инвестиции во примарното земјоделство ќе можат да се користат со најниски годишни каматни стапки од 3%, а за инвестиции во преработувачката индустрија и трговијата (извоз) со годишни каматни стапки од 4% (2011-2015)
- Ќе се прилагодат и усогласат намените, условите и висината на кредитирањето на земјоделските кредити кон условите за инвестирање кои се бараат согласно ИПАРД програмата (декември 2011)
- Ќе се овозможи на земјоделците средствата од субвенциите да ги користат за обезбедување на кредитите (декември 2011)
- Ќе се овозможи директно кредитирање на земјоделството со поволни услови преку Македонската банка за поддршка на развојот (ноември 2012)

Земјоделски задруги – за подобрување на позицијата на пазарот на земјоделците и зголемување на преговарачката моќ во однос на откупувачите, како и за постигнување пониска цена за набавка на репроматеријали и механизација, и средства за инвестиции, Владата ќе го поддржи формирањето и функционирањето на земјоделските задруги, преку:

- Техничка поддршка формирање на новите задруги и зајакнување на нивниот капацитет за самостојно функционирање (2011-2013)
- Воспоставување на систем на континуирани обуки за менаџери кои ќе управуваат со земјоделските задруги за подобрување на маркетиншките, организациските и менаџерски способности (2012-2015)
- Организирање на национална медиумска кампања за промоција на економското здружување на земјоделците и иницирање интерес кај потенцијалните задружници (април 2012)

Развој на руралните средини – за создавање на подобри услови за живот и работа на село, ќе се спроведат следните мерки и активности:

- Ко-финансирање на проекти за реконструкција и изградба на локална патна мрежа, уредување на јавни површни, патеки, рекреативни објекти и детски и младински културни центри. Годишно ќе се реализираат најмалку по 15 локални селски патчиња до 1 километар и најмалку 5 проекти за просторно и уредување на објекти за локална намена (2012-2015)
- Поддршка на процесот на побрзо предавање на земјоделските стопанства на млади земјоделци од 18 до 40 години со обезбедување на финансиски стимулации за започнување на новиот земјоделски бизнис во висна од 600.000 денари (2012-2015)
- Поддршка за формирањето на Локални акциски групи составени од претставници на локалната самоуправа, бизнис и невладиниот сектор за подготовка и спроведување мерки за потребите на локалната заедница (2012-2015)
- Поддршка на производството кое се базира на агро-еколошкиот пристап за одржување на посебни традиционални предели, биодиверзитет и унапредување на традиционалните сорти и видови. Како поддршка ќе бидат обезбедени дополнителни субвенции по грло и површина обработена земја (2012-2015)
- Ќе се стимулира развојот на фамилијарни бизниси и остварување дополнителни приходи од земјоделски и неземјоделски дејности, со можност за самовработување во калемарство, пчеларство, цвекарство, занаетчиство, рурален туризам и др, преку кофинансирање на проекти за диверзификација на активности во рурални средини (2012-2015)
- Поедноставување на законската регулатива и постапката за ангажирање и евидентирање сезонски работници во земјоделството и преработувачката индустрија (март 2012)

Поттикнување на домашни и странски инвестиции во земјоделското производство, откупот и преработката на земјоделски производи - за зголемување на конкуренцијата кај откупувачите, а со тоа и понуда на подобри цени, пазарни услови за земјоделците и поголем извоз на земјоделски

производи. На домашните и странски инвеститори ќе им се понудат следните инвестициони пакети во делот на маркетингот и преработувачката индустрија:

- Поддршка за отворање и доизградба на 6 пазари на големо и 8 добиточни пазари распределени во секој од планските региони (2013)
- Заедно со општините ќе се понудат најмалку 5 атрактивни локации за изградба на откупно-дистрибутивни центри за свежо овошје и зеленчук со почетна цена за градежните парцели од само 1 евра/м² или цена од 0,1 евра/м² за закуп на 99 години (2011-2015)
- Ќе се изградат 2 откупно-дистрибутивни центри за полесно привлекување на странски инвеститор заради нивна натамошна продажба или изнајмување во регионите каде има сериозна потреба за капацитети за складирање, а интересот за приватни инвестиции е сеуште недоволен. Ќе се спроведат активности за изградба на Ресенскиот откупен центар, а за откупниот центар во Валандово активностите ќе отпочнат доколку се најде заинтересиран приватен инвеститор, во спротивно вториот откупен центар ќе биде на друго место (март 2011-2015)
- Иницијатива за откупен центар за земјоделски производи во Полог (Врапчиште) и Липково во соработка со приватни инвеститори по моделот на јавно-приватно партнерство (2012-2015)
- 3.000 хектари државно земјоделско земјиште со парцели со големина од 30-200 ха во сите земјоделски региони во Македонија ќе биде дадено под закуп на домашни и странски инвеститори врз основа на издржани инвестициони програми. Земјиштето ќе биде наменето за производство на земјоделски производи со конкуретна предност како градинарски култури; овоштарници и лозови насади; насади со маслинки, бадеми, мандарини и малини; хортикултура и за подигање на оранжерији (2011-2015)
- Проект 50 нови винарски визби, кој вклучува понуда на 50 атрактивни градежни локации во винарските региони за нови винарски визби со можност за користење на државна поддршка со ко-финансирање на дел од трошоците преку програмата за рурален развој. Почетната цена за градежните парцели ќе биде 1 евра/м² или цена од 0,1 евра/м² за закуп на 99 години (октомври 2011-2015)
- Ќе го поддржиме приватниот сектор во реализацијата на конкретни проекти, преку средства достапни од програмите за рурален развој и ИПАРД, како и кредити од ЗКДФ. Поддршката ќе се состои во изнаоѓање локации, инфраструктурно уредување на земјиште, кофинансирање, помош при обезбедување на поволни кредити и субвенции за техничка помош за изградба на: ладилници за дневно и месечно чување на свежо овошје и зеленчук, ладилници за брзо замрзнување на овошје и зеленчук, погони за преработка и замрзнување на кромпир, сушари за овошје и зеленчук, капацитети за преработка на индустриски домати, производство на млечни производи, регионални расадници за раноградинарски култури, оранжерији со сопствено производство на енергија, производство на цвеќе, и производство на нетрадиционални земјоделски производи (2011-континуирано)

Подобар маркетинг за сигурен пласман – во насока на подобрување на пласманот и продажба на земјоделски производи ќе се следат следните мерки:

- Кампања „Договореното е најсигурно“ - за запознавање на земјоделците во врска со склучување договори за откуп на земјоделски производи, регистрација на откупувачите и едукација за начинот на кој пазарот функционира (ноември 2011-континуирано)
- Поддршка на програми за промоција на национални брендови на нови алтернативни пазари (Русија, Кина, Блискиот Исток и др.) и домашни маркетинг кампањи за производителите со ниска национална потрошувачка како што е виното (2011-2015)
- Знак за квалитет - препознаен квалитет – ќе се даде поддршка на националните здруженија на производители за воведување на знак за квалитет, ознака за потекло, географска ознака и традиционален специјалитет (април 2012-2015)

- Обезбедување повеќе информации за движењата, побарувачката и цените на земјоделските пазари, преку МРТВ и ПАЗарниот информативен систем при МЗШВ. Ќе се обезбедуваат неделни, месечни и годишни информации од пазарите на големо, сточните пазари и откупно дистрибутивните центри за цените, побарувачката на производи и предвидувањата за движењата во наредните сезони (септември 2011-2015)
- Ќе се обезбеди финансиска поддршка за воведување на пазарни стандарди за класификација на квалитетот на производите и мерки за воведување на повисоки пазарни стандарди кои се бараат од странските трговци. Поддршка ќе се даде преку ко-финансирање на трошоците и повисоки субвенции за 20% (февруари 2012-2015)
- Воспоставување на Агро-советот како постојан форум на дијалог помеѓу јавниот и приватен сектор за политиките наменети за земјоделците и преработувачите (март 2012)

Поедноставување на административните постапки за земјоделците – за олеснување на процедурите за добивање на потребните дозволи и одобренија за работа ќе се реализираат следните активности:

- Поврзување на Регистерот на земјоделски стопанства со Катастарот на недвижности и Регистарот на животни во Агенцијата за храна и ветеринарство, по што земјоделците нема да имаат потреба да вадат докази за сопственост на земјиштето (декември 2012)
- Сите документи за субвенции кои се издаваат од органи на државна управа ќе се обезбедуваат по службена должност (април 2013)
- Имплементација на Системот за идентификација на земјишни парцели, Винскиот катастар и Катастарот на овошни насади и маслинки (ноември 2012)
- Бесплатни стручни совети за земјоделците за унапредување на земјоделството. Во таа насока, Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството институционално ќе се зајакне за постигнување квалитет на услуги усогласен со потребите на земјоделството и зголемување на одговорноста во работењето (ноември 2011-2015)
- Финансиска поддршка на лиценцираните приватни советници кои даваат услуги за менаџирање на фарми, воведување на стандарди за квалитет и др. Нивните услуги по стимулативни цени ќе ги користат земјоделците (март 2012)
- Воспоставување на мрежа на сметководствени податоци од земјоделски стопанства-ФАДН. Од системот земјоделците ќе добиваат податоци за подобрување на економското и финансиско работење, а институциите за креирање квалитетни политики (април 2012)
- Центар за повици и информирање во МЗШВ на кој ќе се даваат информации од било која област во надлежност на министерството. Агенцијата за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој ќе обезбеди бесплатни телефонски линии на кои ќе се даваат информации околу исплатата на субвенциите (септември 2011)
- Во рамки на Државниот инспекторат за земјоделство ќе се отвори бесплатна телефонска линија за пријавување на прекршоци на законите од областа на земјоделството, неовластената трговија со репроматеријали, злоупотреби од страна на откупвачите и други неправилности (септември 2011)
- Воспоставување на систем за планирање на истражувањето во областа на земјоделството и руралниот развој преку повеќегодишна програма за истражување подготвена во консултации помеѓу МЗШВ и земјоделските истражувачки институции (мај 2012)
- Реновирање на објектите на 10-те најголеми подрачни единици на Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (февруари 2012)
- Пуштање во употреба на новата зграда за Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (декември 2011)

Стопанисување со водите – за организирано наводнување и одводнување ќе се реализираат следниве проекти:

- Проект “Наводнување на јужната долина на реката Вардар“ – започнување на втора фаза со која ќе се обезбеди наводнување на нови 4.500 ха земјоделски површини во општините Валандово, Гевгелија и Богданци (декември 2011 подготовка на техничка документација, а март 2012 започнување со градежни активности)
- Проект “Подобрување на искористеноста на водите од сливот на реката Злетовица“ – започнување на втора фаза со која ќе се подобри пристапот до квалитетна вода за 100.000 жители од општините Свети Николе, Пробиштип, Штип, Кратово, Карбинци и Лозово (крај на 2012. Исто така, ќе се изработи и студија за исплатливоста на следните 2 фази за изградба на систем за наводнување на 4.100 ха и неколку минихидроелектрани (2011)
- Изградба на хидросистемот Лисиче – започнување на втора фаза во која ќе се поврзе цевководот со езерото Младост, ќе се овозможи изградба на малихидроелектрани и ќе се подготви техничка документација за изградба на систем за наводнување на дополнителни 4.300 ха (2012-2016)
- Хидросистем во Полог (Равен-Речица) (2013-2016)

Нови капитални проекти:

- Брана на Оризарска река - за трајно водоснабдување на градот Кочани, наводнување на 1.500 ха и создавање услови за изградба на минихидроелектрични центри (изработка на техничка документација септември 2011, почетни градежни активности 2012 со рок на завршување до 2017)
- Брана во Гевгелиско – за водоснабдување на градот Гевгелија, наводнување на Гевгелиско поле и гравитационо полнење на Дојранското езеро. Ќе се изработи студија за хидро-потенцијалот, протокот и хемиски анализи на реките Конска Река, Серменинска Река и Кованска Река со нивните притоки за да се утврди најповолно место на зафат и изградба на брана (2012-2017)
- Систем за наводнување од Брана Маркова Река - Куклиш за наводнување на површини од 400 ха засадени со градинарски култури (2012-2013)
- Акумулација на водите за наводнување и пиење во Полог и Липково (2013-2016)
- Финансиска поддршка за реализација на помали инфраструктурни проекти за подобрена енергетска и функционална ефикасност на водостопанските претпријатија и унапредено наводнување. Ќе се финансираат најмалку до 3 проекти годишно, а издвоениот износ за еден проект ќе изнесува најмалку 300.000 евра (2012-2015)
- Реорганизација на водостопанските претпријатија и водните заедници во насока на поставување на стабилен и одржлив систем на управување со иригационите системи (декември 2011 за законските измени и до 2015 за нивна имплементација)
- Годишно чистење на најмалку 60 километри водотеци и мрежи за наводнување и одводнување и заштита на земјоделските површини од поплави (2012-2015)
- Подготовка на акциски план за зголемување на површините кои се наводнуваат (март 2012)
- Поттикнување на инвестиции и изградба на ефикасни системи за наводнување по принципот „капка по капка“ за наменско користење на водата и поголем принос (2012-2015)

Здрава и безбедна храна – изградбата на заокружен систем на безбедност на храната за населението ќе се реализира преку следните проекти:

- Изработка на долгогодишна стратегија со активни мерки и политики за подигнување на квалитетот на семенскиот и саден материјал, подобрување на квалитетот на готовите производи, намалување на увезените заразни болести и заштита на земјоделците од злоупотреби (септември 2011)
- Либерализација на ветеринарните услуги за подобри и поефтини услуги за сточарите (декември 2011)
- Подготовка на повеќегодишна програма со мерки и индикатори за подобрување и следење на квалитетот на млекото (2011-2015)

- Формирање на уште 2 регионални лаборатории за јужниот и источниот дел од Македонија за испитување на хигиена и квалитет на млекото (2012-2014)
- Класификација на операторите кои работат со храна од животинско потекло од аспект на исполнетост на стандардите за безбедност на храна, при што ќе се следи ниното работење во постигнувањето на минималните стандарди за безбедност на храна (2011-2015)
- Систем за третирање, собирање и преработка на отпадот од животинско потекло (ноември 2011 дизајн и подготовка на проектна и тендерска документација, а целиот систем треба да биде во поодмината фаза на имплементација во 2015)
- Кампања за промоција и обуки за земјоделците за добра земјоделска пракса и примена на исправни и одржливи методи на земјоделско производство (ноември 2011-2012)
- Воспоставување на Регистар за пчелни семејства за поуспешно следење на болестите и контрола на бројот на пчелни семејства (март 2012)
- Преку јавно-приватно партнерство ќе се овозможи изградба на најмалку еден современ расадник за семенски и саден материјал за производство на здравствено-исправен расад, особено за подрачјата со интензивно градинарско производство (април 2013)

Пошумување за зелена Македонија – за збогатување на шумскиот фонд во државата и унапредување на животната средина ќе се реализираат следните активности:

- Трансформација ЈП „Македонски шуми“ во модерен систем за развој и заштита на шумскиот фонд во Македонија (2013)
- Кампања „Ден на дрвото – засади ја својата иднина“ за пошумување на нови 5.000 хектари голини и ерозивни земјишта. Два пати во текот на годината ќе се пошумуваат просечно по 1.250 хектари односно најмалку 7 милиони садници. Ќе се обезбеди и поддршка на најмалку 3 локални самоуправи за уредување на јавните површини во руралните општини (2011-2015)
- Унапредување на постапките за добивање на одобрение на сеча на сопствениците во приватните шуми и олеснување на постапките за транспорт, особено за помали количини дрвна маса за сопствени потреби (април 2012)
- Обезбедување поголема заштита на шумите од дива сеча преку зајакнување на капацитетите на шумската полиција со човечки ресурси, материјално технички средства и обука на вработените. Ќе се донесе и нов закон за регулирање на правата и обврските на припадниците на шумската полиција (март 2012)
- Воспоставување Шумарски информативен систем кој ќе претставува база на податоци за шумарството, вклучително гео-референцирани податоци за национална инвентаризација, сертифицирање и валоризација на шумите, како и воспоставување на информативен систем за превенција од шумски пожари (септември 2013)
- Јакнење на капацитетите за производство на шумски саден материјал. Ќе се направат 2 дополнителни расадници и ќе се инвестира во системите за наводнување (март 2013)
- Набавка на лична опрема за пожарникарите за гаснење шумски пожари (ноември 2011)

Враќање на традицијата на автентичниот начин на рибарење на Дојранското езеро – ќе се овозможи концесионерите риболовот на Дојранското езеро да го вршат на специфичен начин согласно вековните традиционални методи на риболов во мандри и со корморани. Со оваа новина ќе се зголеми туристичката понуда на Дојран при што се очекува ангажирање на над 10 концесионери (октомври 2011)

СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА

Остварувањето на одржлив економски развој е можно само преку добра социјална заштита на најповредливите слоеви на населението. Економскиот развој и социјалната правда се суштински за подобрување на стандардот на македонските граѓани.

Вработување и пазар на труд

Во наредниот период се предвидува донесување на Национална стратегија за вработување 2011-2015 во која политиките на пазарот на трудот ќе ги следат насоките дефинирани во Европската економска стратегија – „Европа 2020“. Исто така, предвидено е усвојување на оперативни документи за имплементација на истата со конкретни мерки за намалување на структурната невработеност, развој на квалификувана работна сила која одговара на потребите на пазарот на трудот, прилагодување на системот на стручното образование и обука според потребите на пазарот на трудот дополнето со ефикасни поттици за доживотно учење, унапредување на социјалната инклузија, борба против сиромаштијата и сивата економија. Во наредниот четиригодишен период ќе се спроведе:

- Програма за дополнителни вработувања со грант од 1.500 евра за секое нововработено лице, односно вкупно 450 дополнителни вработувања за период 2011-2015 година во фирмите кои се регистрирани со мерките за самовработување и формализација;
- Програма за подготовка за вработување преку обуки, преквалификации или доквалификации на невработени лица заради стекнување на знаења и вештини, со цел зголемување на нивните капацитети;
- Програма за обука за одделни занимања кои се дефицитарни на пазарот на трудот според анализата за пазарот на трудот од претходна година. Во 2011 ќе се спроведе пилот-програма за 800 млади лица за потребите на текстилната индустрија;
- Програма за мобилност на работна сила во рамките на државата за високообразовани лица како приоритени но и лица со друга наобразба до 34 години кои ќе се вработат над 60 км од местото на живеење со финансиска поддршка на истите од 3000 евра (освен во Скопје и јавните институции)
- Проект: „1.000 дополнителни вработувања со кредит во бизнисите кои се отпочнати со мерката самовработување (кредит или грант). Притоа, секое ново вработување ќе биде кредитирано со средства во износ од 3.000 евра во период од 4 години, грејс период од 1 година и период на отплата од 3 години, со 1% каматна стапка“;
- Проект: „Самовработување на 3750 лица“ со кредит од 3.000 евра, а за лицата кои се стечајни работници 4.000 евра. Рок на враќање е 4 години, со 1 година грејс период и 1% каматна стапка;
- Проект: „Формализирање на 1.250 неформални бизниси“. Ќе продолжиме со поддршката од 3.000 евра за работно место за формализација на неформалните бизниси, во функција на намалување на сивата економија
- Проект: „3750 самовработувања од идеја до бизнис со грант од 3.000 евра“. Проектот е наменет за самовработување на млади лица до 27 години, жени-жртви на семејно насилство, невработени жени, професионални војници на кои им завршила службата во АРМ итн;
- Проект: Практиканство како поддршка за прво вработување на дополнителни 1.200 млади лица до 27 години, за што е предвиден месечен надоместок во висина од 5.000 денари, за период од 3 месеци;
- Субвенционирање на вработување на 150 деца без родители во 2011-2015 година, со месечна финансиска поддршка во износ од 15.000 денари за период од 6 месеци со обврска на работодавачот да ги задржи на работа најмалку уште 12 месеци;
- Субвенционирање на вработување на 400 самохрани родители, со месечна финансиска поддршка во износ од 15.000 денари за период од 6 месеци со обврска на работодавачот да ги задржи на работа најмалку уште 12 месеци;

- Субвенционирање на вработување на 600 постари лица од 55-62 години, со месечна финансиска поддршка во износ од 15.000 денари за период од 6 месеци со обврска на работодавачот да ги задржи на работа најмалку уште 12 месеци;
- Субвенционирање на вработување на професионални војници на кои им престанала службата во АРМ, со месечна финансиска поддршка во износ од 15.000 денари за период од 6 месеци со обврска на работодавачот да ги задржи на работа најмалку уште 12 месеци;
- Субвенционирање на вработување на 120 лица жртви на семејно насилство, со месечна финансиска поддршка во износ од 15.000 денари за период од 6 месеци со обврска на работодавачот да ги задржи на работа најмалку уште 12 месеци;
- Субвенционирање на вработување на 800 инвалидни лица со поддршка во износ од 20 просечни плати, односно 40 просечни плати за поптполно слепи лица и лица со телесен инвалидитет на кои за движење им е потребна инвалидска количка.
- Отварање на YES инкубатори за зголемување на капацитетите на невработените лица во соработка со USAID во шест центри за вработување Радовиш, Струмица, Битола, Прилеп, Тетово и Гостивар (септември 2011);
- Модернизација на Агенција за вработување на Република Македонија и отварање на дополнителни канцеларии на во Македонска Каменица, Пехчево, Лозово, Демир Капија и во Ростуше (2013);
- Воведување на биометричка технологија за регистрација на невработените лица (септември 2013)
- Создавање на база на податоци за квалитетно, професионално и ажурно следење на работодавачите и работниците од областа на работните односи и безбедност и здравје при работа, со цел намалување на бројот на трудовите инвалиди, тешките повреди и повредите со смртни последици (2012)

Достоинствен живот на пензионерите и социјално партнерство

Грижата и заштитата на пензионерите и спроведувањето на мерки кои ќе овозможат достоинствен, стабилен и посрекен живот за македонските пензионери е врвен приоритет на Владата за наредниот четиригодишен период. Владата на Република Македонија ќе продолжи со принципот на исплатата на пензиите секоја прва седмица од месецот истовремено за сите корисници на пензија и усогласување на пензиите два пати годишно, на 1 јануари и 1 јули, со порастот на трошоците за живот во претходниот период, за да се зачува нивната реална вредност и да се заштити стандардот на пензионерите. Во наредниот четиригодишен период ќе се спроведат следните проекти:

- Бањско климатска рекреација на пензионери за вкупно 40.000 македонски пензионери во периодот 2012-2015;
- Пензија за земјоделците, со кој ќе се даде можност за докуп на 5 години стаж на земјоделците кои поради престанок на членот 203 од Законот за пензиско и инвалидско осигурување не можат да го обезбедат минималниот стаж за пензија;
- Комплетна автоматизација на процедурите во Фондот за пензиското и инвалидското осигурување на Македонија за остварување на правата и исплата на пензиите;
- Обезбедување на социјално осигурување на македонски граѓани кои работат и живеат во странство, преку склучување на договори со Италија, Црна Гора, Албанија и други европски држави.

Владата на Република Македонија во наредниот четиригодишен период целосно ќе се посвети на реализација на стратешките определби за достоинствен живот на сите граѓани на Република Македонија преку :

- Формирање на патролни тимови на социјални служби заради обезбедување на побрз и полесен пристап на ранливите групи на пазарот на труд, со цел нивна целосна интеграција;
- Лицензирање на професионалните структури во системот на социјална заштита, со крајна цел унапредување на квалитетот на стручната работа;
- Континуирано спроведување на Проектот за заштита од Енергетска сиромаштија, преку субвенционирање на дел од потрошувачката на енергија (600 денари месечно, при што овој износ ќе се усогласува секоја година со порастот на трошоците на живот од претходната година);
- Отварање на 12 народни кујни за стари и изнемоштени лица во руралните средини: Црник (2011), Конче (2011), Старо Нагоричане (2011), Василево (2012), Градско (2012), Карбинци (2012), Центар Жупа (2013), Чешиново (2013), Ранковце (2014), Облешево (2014), Зрновци (2015) и Другово (2015);
- Отварање на пет регионални Домови за сместување на стари лица со капацитет од 50-100 корисници по пат на јавно приватно партнерство во општините: Пехчево (2012), Демир Капија (2013), Кавадарци (2013), Бутел (2014) и Тетово (2015);
- Отварање на четири Дневни центри и клубови за стари и возрасни лица (два во Скопје-Илинден и Гази Баба (2012), во Неготино (2013) и Вевчани (2014);
- Отварање на Центри за давање на помош во домашни услови на изнемоштени стари и други возрасни лица во општините Гази Баба (2011), Чаир (2012), град Скопје (2011), Карпош (2012), Велес (2013) и Тетово (2014);
- Операционализација на мерките и активностите од Национална стратегија за заштита на стари лица (2010-2020) со посебен акцент за отворање на социјални сервиси на локално ниво во соработка со Општините и граѓанските организации.

Заштита на инвалидни лица

- За самохраните родители кои што имаат деца со пречки во развојот или физички хендикеп, во наредниот период ќе се зголеми финансиската помош која ја добиваат од државата, со цел тие средства да бидат доволни за покривање на сите животни потреби во семејството и овозможување на целосна посветеност на родителот на потребите на своето дете (2012-континуирано)
- Парична помош во износ од 7.000 денари месечно за граѓаните кои имаат оштетување на видот над 98 отсто и оние кои што имаат 100 отсто телесна попречност (јули 2012);
- Отварање Дневни центри за деца со посебни потреби на територијата на Струмица (2011), Кратово (2012), Скопје (2013), Валандово и Липково (2014) и Кочани (2015);
- Отворање на Дневен центар за деца со аутизам (2013);
- Воспоставување Дневник на знаковен јазик со помош на МРТВ (континуирано);
- Изградба на пристапни рампи во јавни објекти за лицата со инвалидност, лифтови и подвижни платформи (континуирано);
- Ратификување на Конвенцијата на ООН за хендикепирани лица;
- Отварање на нови стамбени заедници и деинституционализирање на корисниците од ЈУ Специјален завод Демир Капија во Скопје, Неготино, Кавадарци и Велес (континуирано).

Грижа и заштита на деца и заштита на деца без родители и родителска грижа

Во наредниот четиригодишен период:

- Ќе се доврши изградбата на детските градинки во Аеродром, Липково, Сарај и Илинден, а во соработка со локалната власт со моделот на ЈПП ќе се изградат детски градинки и во други општини (2011-2015)
- Ќе се зголеми фондот за набавка на логички игри и сложувалки за градинките во целата земја (2012-2015)
- Ќе продолжи проектот за Условени парични трансфер со кој се доделуваат 1.000 денари неповратна финансиска помош секој месец на економски ранливите социјални групи, под услов редовно да ги испраќаат децата на училиште.
- Отварање на советувалишта за: родители и деца, деца во ризик, работа со жртви на семејно насилство, превенција од дрога кај млади лица, работа со насилници заради прекинување на кругот на насилство
- Отворање на Транзитен центар за 24 часовно сместување на деца на улица и отварање на Дневни центри за деца на улица во Прилеп и Охрид (декември 2013).
- Утврдување на право на породилно отсуство за таткото или посвоителот на детето од 1 месец веднаш по раѓањето на детето (јануари 2014).

Грижата за децата без родители, покрај субвенционирањето на нивното вработување, ќе се спроведува и преку:

- Ќе се продолжи со овозможувањето подобра интеграција на децата без родители и родителска грижа во социјалната средина со обезбедување 3.000 евра финансиска поддршка по напуштањето на домот;
- Континуирано решавање на нивното станбеното прашање и доделување на нови 120 куќи или станови по напуштањето на Домот за деца без родители (2011-2015);
- Месечен надоместок од 18.000 денари месечно за сите деца без родители и родителска грижа кои по напуштање на домот ќе се запишат на факултет, магистратура или докторат, односно по 9.000 денари месечен надоместок за децата кои веќе добиле стан од државата (октомври 2011);
- Отварање на дополнителни мали групни домови (2014);
- Дополнителни стимулации за згрижувачките семејства за згрижување на деца без родители и родителска грижа и деца со специфични потреби (2013)

Грижа и заштита на Ромите

За наредниот период се предвидува отворање на 2 дополнителни Ромски Информативни Центри, како и продолжување со стипендирање на 2.400 Роми средношколци годишно, со цел подигнување на стапката на нивно задржување во училиштата. Ќе се обезбеди дополнително вклучување на деца Роми во детските градинки со што ќе се зголеми бројот на деца интегрирани во образовниот систем на земјата.

Во наредниот период ќе се продолжи со обучување на невработени Роми во нови професии и вештини во соработка со Ромските Информативни Центри и Министерството за Образование, со цел олеснување на нивниот пристап до работно место, како и вклучување на Роми во проектот за Самовработување со грант средства од 3.000 евра. Во следниот период континуирано ќе се преземаат активности за подобрување на инфраструктурата во ромските населби. Ќе продолжи и поддршката на активностите во рамки на Декадата за вклучување на ромите 2005 - 2015.

Социјална вклученост

Социјалната вклученост е европски принцип кој ќе го применува Владата на Република Македонија во наредниот период, со цел секој граѓанин на државата да има можност и пристап до ресурсите и услугите кои го прават неговиот живот подобар. Оттаму, се предвидува изработка на Меморандум за инклузија (ЈИМ process) како европски процес за заокружување на декадата за борба против сиромаштијата и социјалната исклученост (2012-2015). Граѓаните ќе бидат заштитени од ризикот на сиромаштија и социјална исклученост преку превземање на мерки и

активности по примерот на земјите членки на ЕУ. Исто така ќе продолжиме финансиската поддршка на ранливите групи со реализација на Програми за социјално вклучување (континуирано).

Во наредниот четиригодишен период ќе се формираат Комисии за еднакви можности во сите општини, со цел обезбедување на поефикасно спроведување на принципот на еднакви можности на локално ниво како и превземање на афирмативни мерки за сузбивање на нееднаквоста. Исто така, приоритет е справувањето со сите форми на дискриминација преку спроведување на Законот за спречување и заштита од дискриминација и преку работата на Комисијата за заштита од дискриминација. За лицата кои злоупотребуваат дроги и други психотропни супстанции и прекурзори предвидено е да се отворат дополнителни Дневни центри за ресоцијализација и терапевтска заедница за ресоцијализација на корисниците. Во периодот 2011-2015 година ќе продолжи отварањето на нови дисперзирани одделенија на Центрите за социјална работа.

ПРАВДА И БЕЗБЕДНОСТ

Владеењето на правото како основен темел на функционирањето на демократското општество претставува еден од основните критериуми за интегрирање на Македонија во НАТО и Европската Унија. Заживувањето на овој принцип има посебна важност во функционирањето на демократското општество. Развиен систем кого го карактеризираат независноста, ефикасноста и квалитетот претставува наша заложба за степенот на демократија, кој ќе ги гарантира правата и слободите на човекот и на другите правни субјекти, како и целосна правна сигурност.

Реформата на судството во функција на зголемувањето на неговата ефикасност и функционирањето на правото, е врвен приоритет на Владата на Република Македонија. Тоа ќе се постигне преку имплементација на реформите кои се однесуваат на изборот на судиите, системот на кариера, следење и оценување на работата, како и разрешување и утврдување на дисциплинската одговорност врз основа на објективни и мерливи критериуми.

Ефикасно и транспарентно судство

Во насока на зајакнување на независноста и ефикасноста на судството, ќе се унапреди постапката за изготвување и менаџирање на судскиот буџет, кој постепено ќе се зголемува секоја година до ниво од 0,8% од БДП до 2015 година.

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за парнична постапка, се создадоа услови за зајакнување на правната сигурност, како и намалување на времетраењето на постапките и зголемување на ефикасноста на судовите. Овие измени стапуваат во сила на 9.09.2011.

Со Законот за вештачење се пропишуваат критериуми за вршење на вештачења од страна на високопрофесионални и стручни субјекти, преку исполнување на пропишаните услови и полагање на стручен испит, како и издавање на лиценци за работа, со што се гарантира квалитетно извршување на вештачењето.

Преку користење на автоматизиран компјутерски систем, почитување на законските рокови за преземање на процесните дејствија, за донесување, изготвување и објавување на судските одлуки, ќе се унапреди управувањето со движењето на предметите во судовите во Република Македонија, ќе се спречи застојот во движењето на судските предмети и создавање на заостаток на нерешени судски предмети.

Преку Кодификација на граѓанското право на Република Македонија и изготвувањето на Граѓански законик ќе се доизгради и стабилизира граѓанско-правната материја како еден од носечките столбови на правниот систем и поредокот во државата, што ќе придонесе во натамошното јакнење на правната сигурност на учесниците во правниот промет.

Во наредниот четиригодишен период ќе се унапреди процесот на давање на бесплатна правна помош на социјално ранливите категории на граѓани, со цел еднаков пристап до институциите

заради остварување на ефективна правна помош согласно начелото за еднаков пристап до правдата.

Реформа на казненото право

Во следниот период се планираат следните активности:

- Изготвување на повеќегодишен Стратешки план за утврдување на потребниот број на судии и јавни обвинители (2011), по што ќе се пристапи кон зголемување на бројот на јавни обвинители, како и бројот на советници, информатичари и технички персона (2011-2015)
- завршување на изградбата на новата зграда за Јавното обвинителство во која ќе бидат сместени Јавното обвинителство на Република Македонија, Вишото јавно обвинителство Скопје, Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција и Основното јавно обвинителство Скопје (2012)
- опремување на просториите на јавните обвинителства (2014).
- во рамките на Проектот на Светската банка, ќе се продолжи со активностите за реновирање на судската зграда и опремување на Основниот суд во Битола (2012)
- ќе се заврши изградбата на новата судска зграда -Кривичен суд во Скопје (2012).
- усогласување на ЗКП со релевантните закони и донесување на Закон за јавнообвинителска служба (декември 2012)

Во периодот 2011-2015 ќе продолжат активностите за изградба, реконструкција и опремување на следните казнено-поправните и воспитно-поправните установи:

- Казнено-поправен дом – Идризово, изградба на нови објекти со површина од 43.000м², и зголемување на вкупниот капацитет од 900 на 1.510 места (декември 2013);
- Затвор Скопје, реконструирање на постоечките и изградба на нови објекти и зголемување на вкупниот капацитет од 477 на 634 места (2015);
- Воспитно-поправен дом Тетово, изградба на нов комплекс со површина од 2.640м² и капацитет од 84 места (2015);
- Затвор Куманово, завршување на изградба на објекти со површина од 5.500м² и капацитет од 250 лица (2012);
- Одделение – стационар за осудени лица, во рамките на Болницата за нервни и душевни болести „Бардовци“ и обезбедување на потребни услови за соодветен психијатриски третман на осудениците и притворениците со ментални здравствени проблеми (2011-2014);
- Реновирање на петтото крило во затворениот дел на Казнено поправниот дом Идризово и дел од објектот на Затворот Битола (декември 2012).

Човекови права

Владата ќе ја продолжи соработката со Европскиот суд за човекови права преку унапредување на правната рамка, спроведување на пресудите на судот во случаите во кои Република Македонија се јавува како тужена страна, како и превод на одлуките на Европскиот суд за човекови права на македонски јазик и нивно објавување на Web страната. Во наредниот четиригодишен период се предвидува одржување на денови на бесплатен правен совет од областа на медијацијата, извршувањето, нотаријатот и адвокатура.

Македонија без корупција и криминал

Јакнењето на правната држава и промоција на системот на владеење на правото што во фокусот го има почитувањето на човековите слободи и права е приоритет на Владата на Република Македонија.

Во новиот мандат ќе продолжиме со неселективна примена на законите и почитување на стандардите според кои граѓанинот и неговите интереси се на прво место. Ќе продолжиме да инвестираме во зајакнувањето на мерките за доверба на тој начин што секој граѓанин, независно од етничките, јазичните и културните разлики, со законот и од страна на институциите ќе се третира на еднаков начин.

Свесни сме дека целосното реформирање на државата претставува голем предизвик. Многуге девијантни појави, кои се карактеристични за државите во развој, но и наследени од претходниот систем, остануваат приутни и во денешно време. Токму затоа ние сме решени во текот на идниот мандат да продолжиме со нашата посветеност во бескомпромисната борба со организираниот криминал, корупцијата и нелегалната трговија.

Во таа насока:

- ќе се реализираат препораките на ГРЕКО за Република Македонија од третиот круг на евалуација,
- донесување на Закон за измени и дополнувања на Законот за финансирање на политичките партии согласно препораките на ГРЕКО и ОДИХР.
- донесување на нова Државна програма за превенција и репресија на корупцијата и нова Државна програма за превенција и намалување на појавата на судир на интереси со акциски планови за нивна имплементација согласно препораките од извештајот на Европската Комисија.
- кривичните дела Поткуп и Противзаконито посредување, соодветно ќе се третираат согласно Кривичната конвенција за корупција на Совет на Европа и нејзиниот Дополнителен протокол, како и согласно измените и дополнувањата на Кривичниот законик од април 2011 година.
- Со проектот Национална база за разузнавачки податоци ќе се воспостави систем за рано предупредување, подобра координација и автоматска размена на податоци во реално време меѓу надлежните институции за корупција, финансиски криминал и финансирање на тероризам (декември 2012).
- ќе се формира База на фалсификувани банкноти со можност за размена на информации со слични бази од други земји (јули 2012)
- ќе се формираат единици задолжени за криминалистичко разузнавање (декември 2012)

Создавање на модерна, реформирана, европска полиција во служба на граѓаните е приоритет на Владата на Република Македонија. Во таа насока;

- секој вработен во МВР ќе дава отчет за имотната состојба, а промените во имотната состојба на вработените во МВР ќе се контролираат по случаен избор на лица.
- во рамките на проектот „Отворен ден“ граѓаните ќе можат да го посетат Секторот за внатрешна контрола и професионални стандарди во МВР, да се запознаат со нивните права и ингеренциите на полицијата и да дадат предлози за подобро работење на МВР (2011-континуирано).
- ќе се воспостави регистар на лица осудувани за сексуална злоупотреба на деца со што граѓаните ќе добијат можност да се информираат за постоење на лица во нивното соседство кои биле осудени за овој вид на криминал (2012).
- Во соработка со Републичкиот совет за безбедност во сообраќајот во средните училишта ќе се организираат часови за запознавање со основите на сообраќајната култура за заинтересираните средношколци-идни возачи (март 2012)
- Проект: Возачка дозвола на 16 години. Се предвидува на младите луѓе со наполнети 16 години возраст да им се овозможи да стекнат право да полагаат за возачка дозвола од Б категорија, со можност да управуваат со моторно возило во границите на општината во која живеат, а бројот на задолжителни часови за практична обука за управување со моторно возило да се зголеми за 30% (2012).

- Проект: „Електронска лична карта“ – согласно европските практики, ќе се воведат електронски лични карти со повеќекратна намена за потребите на МВР, но и можност за користење на истата за електронските услуги на другите државни институции (декември 2013)
- Проект: „Спортот и насилството не одат заедно“, со кој во соработка со спортските федерации, клубови и навивачки групи ќе се донесе нов Закон за спречување на насилство и недолично однесување на спортските натпревари (јули 2012);
- Формирање на Регистар на лица кои го нарушуваат јавниот ред и мир на спортските натпревари (јули 2012);
- Проект: „Полицијата и учениците се дружат“, со кој во насока на намалување на насилството и поголема безбедност на децата, за секое училиште ќе се назначи одговорен полициски службеник со кого учениците, наставниот и раководниот кадар ќе имаат директен контакт (септември 2011);
- Проект: „Секаде безбедни“, по завршување на проектот „Безбеден град“ ќе се овозможи 24 часовен безбедносен видео-надзор во најфреквентните делови на Скопје, Куманово и Тетово (јуни 2012)
- Проект: „Дигитална полиција“, со кој ќе се овозможи раководење и командување со најсложените полициски операции на специјалните единици од централен команден центар, во кој старешинскиот кадар ќе има дигитална проекција за моменталната состојбата на терен (декември 2012);
- Проект: „Тетра“, со кој ќе се постигне 100% покриеност на територијата со дигитален радио сигнал за потребите на полицијата и потенцијал за приклучување на други институции, по спроведување на втората и третата фаза (2012-2015).
- преку потпишување на договори за меѓународна размена, врз основа на реципроцитет, ќе се овозможи престој на полициски службеници од Македонија во соседните земји и земјите каде во одредени периоди (годишни одмори, празници итн.) престојуваат поголем број на македонски државјани;
- ќе се воведат систем за информациска безбедност кој опфаќа подигнување на степенот на физичка заштита, непрекинато напојување со електрична енергија, противпожарна заштита, издвојување на мрежата за користење интернет и регулирање на пристапот до класифицирани информации (октомври 2014).
- со миграција и обновување на старите бази на податоци на МВР ќе се направи поврзување со базите на податоци на другите институции (јули 2013)
- модернизирање на веб страницата на МВР за да се овозможи директна комуникација со инспекторите за рифат, превенција, командирите и одговорните во станиците
- кратење на процедурите за добивање документи преку: овозможување на безготовинско плаќање на трошоците во управните служби и поврзување на веб страницата на МВР со call центарот со можност за електронско закажување на термин за вадење документи и проверка дали документите се изготвени
- зајакнувања на постојната мрежа со оптички кабли со што ќе се поврзат главните центри и ќе се постават нови бежични линкови на недостапните места од зелениот граничен појас заради подобрување на квалитетот врските и протокот на информации (2015)

Гранично управување

Во делот на граничното управување, Владата на Република Македонија предвидува формирање на мобилна единица на граничната полиција задолжена за илегална миграција (2011). Во делот на изградба и реконструкција се предвидува модернизација на Граничната полиција и инвестиции во материјално-техничко опремување со високософистицирани средства за надзор на границата и усвојување нови оперативни процедури и координација со соседните служби за заедничкото покривање на граничната линија. Исто така, се предвидува изградба на нов објект за Езерската полиција во Охрид и реновирање на полициските станици за обезбедување на државната граница:

Попова Шапка, Лабуништа, Чашка, Гошинце, Франгово, Стење, Стрезимир и Џешиште. Со Проектот „Отворен регион“ во периодот 2011-2015 година ќе се овозможи поголема мобилност и подобра комуникација на македонските државјани со нивните блиски кои живеат во соседните држави, посебно во пограничните региони преку:

- склучување договори за патување со лични карти или други документи кои би го олесниле патувањето во пограничните региони
- отварање заеднички контакт центри по примерот на центарот со Бугарија и преминување кон системот на едно застанување
- отворање на Заеднички гранични премини за локален сообраќај (со Бугарија „Клепало“, со Србија Огут-Требениште, Голеш-Црцорија и Лојане-Миратовац, со Косово Белановце-Станчик и Танушевици-Дебалде, со Албанија Џешиште –Требиште)

Одбрана и сигурност

Владата на Република Македонија во периодот 2011-2015 година ќе продолжи со изградбата на модерен и професионален одбранбен систем во функција на одбрана и заштита на територијалниот интегритет на Република Македонија, интеграција во политичката, воена и одбранбена структура на НАТО, континуиран придонес во меѓународните операции и мисии на ООН, НАТО и ЕУ и заштита на пошироките интереси на Република Македонија (кризен менаџмент, соработка и помош на цивилно население).

- Во 2012 на армискиот полигон Криволак ќе се продолжи со изградба на различни предвидени содржини со што значително ќе се подобат условите за обука на овој полигон и за негова употреба од страна на АРМ, но и од страна на повеќе други армии (2012).
- Изградба на Регионален центар за обука во зимски услови на Попова Шапка, со сместувачки капацитети и рекреативни содржини наменети за обука за припадниците на АРМ и достапни за граѓаните (2013).
- Продолжување со Проектот “Центар за обука на пилоти” со кој преку квалитетен едукативен процес, ќе се создавае пилотски кадар за потребите на државата, но проектот е и со меѓународно значење и со него Република Македонија ќе прерасне во лидер во регионот од оваа област (прием на првите кадети во октомври 2011);
- Ќе продолжи да се имплементира системот - софтвер за персонален менаџмент и целосно ќе се имплементира Документ менаџмент системот за работа со класифицирани и неклассифицирани податоци, во насока на зголемување на степенот на ефикасноста при работењето на Министерството за одбрана и Генералштабот на Армијата (2012).
- Во соработка со САД ќе се воведат Логистички – информатички систем (ЛИС) и Географско-комуникациски информатички систем (ГКИС) (2012).
- Развивањето на капацитетот на Воената академија “Генерал Михаило Апостолски”, во функција на развој на системот за образование и обука во Министерството за одбрана и АРМ (2011-2015).
- Проект “АРМ мој вистински дом”, за изградба на станови и куќи за припадниците на армијата (2012-2015);
- Проект “Активна резерва”, за пополнување на резервниот состав на АРМ, со поранешните професионални војници на кои им завршува службата во АРМ со навршување на законски предвидената старосна граница од 38 години (2012-континуирано);
- Проект “Лепеза”, со кој во соработка помеѓу државните институции и приватните компании ќе се поддржи враќањето во цивилен живот на професионалните војници на кои им завршува службата во АРМ, што меѓудругото подразбира и поддршка за самовработување, вработување и отпочнување на сопствен бизнис (2012-континуирано); Инвестиции во капацитетите за рекреација на припадниците на армијата, нивните

семејства и останатите граѓани (изградба на бунгалови во комплексот Св. Наум и реновирање на објектите во Крушино) (2012-2014).

- Проект “Старите касарни за нов развој“, со кој ќе се продолжи со отстапување на касарни или делови од касарни и други недвижности (38 караули, магацински групи, деловни простории и сл), на општините (Аеродором, Велес, Карпош, Кичево, Тетово, Штип и Прилеп по завршувањето на процесот на урбанизација од страна на наведените ЕЛС, а Охрид, битола, Струмица и Куманово до крајот на 2011).
- Ќе се задржат старите, но ќе се воведат и нови свечени гардиски униформи
- Воведување „Воен омбудсман“ кој ќе врши контрола за доследна примена на постоечката законска регулатива во доменот на заштитата и регулирање на правата на вработените во АРМ и МО, односно пружање на правна помош на вработените во АРМ и МО, во насока на почитување на начелата и практиките на добро владеење.
- Ќе се исчистат крајбрежните појаси на вештачките езера во Македонија по примерот на чистењето на Преспанското езеро
- Продолжување на активностите за отворени денови со единиците на АРМ, активности со припадниците на Гардата и Воениот оркестар

НАДВОРЕШНИ РАБОТИ, ЕВРОПСКИ И ЕВРО-АТЛАНСКИ ИНТЕГРАЦИИ

Зачленувањето на Република Македонија во ЕУ и НАТО се стратешки приоритети на Република Македонија. Надворешната политика ќе има за цел да обезбеди поволна позиција на Република Македонија во меѓународните односи, како и да ги промовира националните, политичките, економските, културните и безбедносните интереси. Надворешната политика ќе биде заснована врз принципите на мирољубивост, рамноправност, добрососедски односи, зајакната регионална соработка, активен мултилатерализам и целосно почитување на меѓународното право.

Надворешната политика на Македонија во периодот 2011-2015 година ќе биде посветена на следните приоритети:

- Членство во НАТО;
- Отпочнување на преговорите за членство во Европската унија и зачленување во ЕУ;
- Унапредување на постојните стратешки партнерства, како и засновање на нови;
- Надминување на наметнатиот спор кој Грција го има со уставното име на Република Македонија;
- Продлабочување на меѓусоседските односи и регионалната соработка во Југо-источна Европа;
- Промоција на македонските економски интереси во странство и привлекување на странски инвестиции во земјата, како и зголемување на извозот;
- Понатамошна визна либерализација – македонски пасош без визи;
- Засилување на економската и јавната дипломатија;
- Засилување на врските на Македонија со иселеништвото и заедничка соработка за националните интереси.

Членството во НАТО гарантира сигурност и стабилност, ја зајакнува демократијата, гарантира поголеми странски инвестиции и ги засилува европските безбедносни капацитети.

Зачленувањето на Република Македонија во Европската Унија е еден од приоритетите на нашето политичко ангажирање. Европа на единство на различностите, Европа збогатена со културни, јазични, историски и национални разлики, кои ги почитува и развива, е Европа кон која се стремиме и ние. Во правец на примена на европските стандарди и вредности во Македонија ќе продолжиме со реформите во насока на исполнување на критериумите за полноправно членство во Европската Унија и целосно исполнување на обврските на Република Македонија како дел од

Спогодбата за Стабилизација и Асоцијација.

Република Македонија ги исполни сите услови за почеток на преговори за членство во ЕУ, евидентирано преку двата позитивни извештаи и потврдената препорака за почеток на преговорите од страна на ЕУ, во 2009 и 2010 година. Натомошната надградба на капацитетите, размена на искуства со државите кои ги завршиле преговорите, како и континуираното исполнување на критериумите од Копенхаген, остануваат цврста определба на Владата и Република Македонија на патот кон ЕУ. Во однос на политичкиот спор кој Грција го наметна за уставното име на нашата земја, Владата е подготвена да го продолжи грчко-македонскиот политички дијалог, врз основа на веќе утврдената стратегија и принципи. Владата нема да прифати промена на Уставот, со цел промена на уставното име на Република Македонија и нема да прифати идеи и предлози што би го загрозиле македонскиот национален идентитет, засебноста на македонската нација и македонскиот јазик. Владата нема да дозволи било кое решение за спорот кој го наметна Грција да биде прифатено, без претходно за тоа да се изјаснат македонските граѓани на референдум, а при тоа мнозинството од граѓаните кои ќе излезат на референдумот да се согласни со можното решение.

Владата цврсто стои на заложбите за владеење на правото, независноста на судството, пазарната економија и меѓуетничка толеранција, кои се заеднички македонски и европски вредности и продолжува да биде фокусирана на усвојување на законодавството на ЕУ и негово имплементирање кое е потребно не само како критериум за членство на РМ во ЕУ, туку и за приближување на европските стандарди и вредности во насока на подобрување на животот на македонските граѓани.

Освен главната заложба за одлука на Европскиот совет за почеток на пристапните преговори, Владата конкретно ќе се посвети на следните задачи:

- ✓ Продолжување на темелните реформи во судството и администрацијата;
- ✓ Одржување и унапредување на исполнетоста на европските политички критериуми;
- ✓ Понатамошни економски реформи согласно европските стандарди со цел да се обезбеди оценката на ЕК за функционална пазарна економија;
- ✓ Понатамошни реформи за конкурентноста на македонското стопанство во однос на внатрешниот пазар на ЕУ;
- ✓ Одржување на степенот на целосната примена на Спогодбата за стабилизација и асоцијација (ССА);
- ✓ Заедничка соработка со ЕК за влегувањето на ССА во втората фаза;
- ✓ Заедничка соработка со ЕК за акредитација на националните институции на Република Македонија за целосно пренесување на надлежноста за управување со средствата од ИПА и во последната од петте компоненти од овој инструмент;
- ✓ Јакнење на човечките капацитети на Мисијата при ЕУ во Брисел.

Билатерална и мултилатерална соработка

промовирањето на регионалната соработка и придонесот во создавањето на добрососедски односи, сигурност и стабилност со сите земји на Југоисточна Европа, претставува постојаната определба на Владата на Република Македонија. Зголемувањето на регионалната соработка со взаемно почитување на вредностите, како дел од глобалните интегративни процеси, станува *conditio sine qua non*, без што интегративните процеси се незамисливи. Со тоа започнуваат процесите за создавање на поголема сигурност на меѓународен план и унапредување на регионот на економски план. Денеска во современиот свет ниту една држава не може сама да ги реализира националните приоритети, без да оствари соработка со другите и без чувството за реципрочна поврзаност и зависност.

Во овој контекст, интеграцијата во НАТО и ЕУ, во соработка со другите земји од регионот на Југоисточна Европа ја сметаме како дополнителна придобивка за стабилноста, демократизирањето и понатамошниот просперитет на Република Македонија. Со самата

интеграција се зголемуваат можностите за засилување и продлабочување на соработката помеѓу државите во рамки на разните иницијативи. Владата на Република Македонија ги поддржува формите на регионална организација и нивните активности кои водат кон подобрување на општествената благосостојба во Македонија и регионот, како што се: Процесот за соработка на Југоисточна Европа, Советот за регионална соработка, Централната европска иницијатива, Националниот центар за миграција и азил и враќање на бегалците и др. Ќе продолжиме да го поддржуваме учеството на Република Македонија во регионалните иницијативи, особено на оние со соседите, кои водат кон подигнување и подобрување на соработката, толеранцијата, меѓусебното разбирање и општествената благосостојба.

Политика на добрососедство. Добрососедството е еден од клучните фактори за постигнување на мир, сигурност и благосостојба на една индивидуа, семејство, село, град или држава. Овој универзален принцип, со глобална важност и вредност, се потенцира и во критериумите за членство во НАТО и ЕУ. Гледано од овие аспекти, за Република Македонија од особена важност е да има што подобри односи со сите свои соседи. Владата ќе води особена сметка за негувањето и унапредувањето на политичките и економските односи со сите свои соседни земји засновани на принципите на рамноправност, почитување на територијалниот интегритет и суверенитет, взаемно уважување и почитување на културно-националните посебности.

Во меѓународните односи владата на Владата ќе продолжи да го негува и продлабочува стратешкото партнерство со Соединетите Американски Држави, ќе се залага за продлабочување на пријателските односи со Руската Федерација, Народна Република Кина, Израел, Турција и Словенија, како и унапредување на билатералната соработка со Полска. Владата во периодот 2011-2015 година, согласно финансиските можности, ќе ги разгледа опциите дополнително да ја прошири дипломатската мрежа со амбасади во Токио (Јапонија), Бразилија (Бразил), Астана (Казахстан), како и конзулат во Перт (Австралија), а ќе се заложи за добивање на набљудувачки статус на Република Македонија во Организацијата на американските држави.

Владата ќе продолжи со концептот на активен мултилатерализам во надворешната политика и ќе продолжи да учествува во дебатата за потребната реформа на Советот за безбедност на ОН, согласно досегашните позиции. Владата ќе се заложи за успешен исход на кандидатурите на Република Македонија за членство во Извршниот одбор на УНЕСКО (2011-2015) и во Советот за човекови права на ОН (2013-2016).

Владата ќе продолжи да става посебен нагласок и на економските активности на македонските дипломатско-конзуларни претставништва, особено во делот на привлекување на инвеститори во Република Македонија. Во тој правец, Владата ќе ја продолжи политиката на наградување на дипломатите кои се истакнале во оваа активност, но и санкционирање кога потфрлиле.

Владата ќе продолжи со политиката на отворени врати кон успешните македонци од дијаспората и нивното вклучување во општествено-политичкиот живот во земјава. Во наредниот период ќе продолжат активностите за склучување на договори за социјално осигурување и со другите држави каде што живеат и работат нашите иселеници.

Во наредните четири години Владата посветено ќе работи на зачувувањето на посебноста на Македонците во рамките на државите во кои живеат, како и на зачувување и афирмирање на македонскиот културен, јазичен и национален идентитет, преку редовните контакти со македонската дијаспора, како и на стимулирање и помагање на процесите на поврзувањето на нашите иселеници со татковината, продолжување на редовните средби со иселениците во Македонија, како и средби во нивните заедници. Исто така, Владата ќе се залага за афирмирање на културните права на културните и спортски друштва на македонската иселеничка заедница во рамки на нивните домицилни држави. Во согласност со уставните одредби, Владата ќе се залага за почитување на малцинските и националните права на македонците што живеат во соседните земји, како и во Европа, САД, Австралија и Канада, преку поддршка за проектите за изучување на македонскиот јазик. Владата ќе го зголеми и вниманието и поддршката во однос на програмата за владини стипендии за македонците од соседството, кои студираат на државните универзитети.

Ќе продолжат дипломатските активности за потпишување на меѓународни договори за заштита на правата на македонското малцинство и континуирано следење на остварувањето на правата на Македонците во странство. Владата активно ќе продолжи да води грижа за бегалците од Граѓанската војна во Грција и Втората светска војна со тоа што ќе ги поддржува нивните иницијативи и ќе продолжи да дава силна и безрезервна поддршка на нивните барања за остварување на нивните права во согласност со Уставот на Република Македонија и европските и меѓународните конвенции за човековите права.

Искористување на претпристапната помош од Европската унија - ИПА

Владата ќе продолжи со реализација на проектите финансирани од европските фондови во различни области. Според индикативната финансиска рамка, од страна на ЕУ на Република Македонија и се ставени на располагање над 600 милиони евра, кои согласно европските правила, мора да се искористат до 2017 година. Помошта ќе се користи во областите: јакнење на капацитетите на институциите, прекугранична соработка, регионален развој, развој на човечките ресурси, активности поврзани со политиките за вработување и образование, и поддршка на руралниот развој. Искористувањето на европската помош е од особено значење за македонското земјоделство, заради што ќе продолжат подготовките за акредитација на останати мерки од ИПАРД Програмата за подобрување и развој на руралната инфраструктура, локален рурален развој со кои ќе се овозможи и општините да аплицираат за проекти во насока на подобрување на руралната инфраструктура како предуслов за развој на руралниот сектор.

Во насока на приближување на Македонија до ЕУ и зајакнување на нејзината надворешна позиција Владата на Република Македонија во периодот 2011-2015 година ќе ги преземе и следните проекти:

- Проект: „Е-дијаспора“, со кој ќе се воведат систем за електронска комуникација на дијаспората со државните органи (2014);
- Проект: „Учиме за ИПАРД“, промоција на бесплатен телефон на кој секој ќе може да ги добие потребните информации за ИПАРД средствата, заради зголемување на искористеноста на овие фондови (2012-2015);
- Проект: „Ало ЕУ“, со кој ќе се креира бесплатна телефонска служба, достапна на граѓаните за сите основни информации во врска со Европската унија и процесот на евроинтеграции (2012);
- Проект: „Дипломатска академија“, со кој преку обуки, форуми и дипломатски тренинг за државната администрација, ќе се зголеми дипломатскиот капацитет со кој располага нашата држава (2014);
- Проект: „Регионални форуми“, кои ќе ги опфатат земјите членки на Европската унија од соседството и државите од југоисточна Европа, а ќе поттикнуваат соработка во неколку подрачја, како одржлив развој, туризам, култура и соработка на локално и регионално ниво (2011-2015);
- Проект: „Далеку, а блиску“, со кој ќе се организира дополнителна настава за изучување на македонскиот јазик, историјата и културата за деца и возрасни во дијаспората (2012-2015);
- Проект: „Форум на македонски експерти во странство“, со кој ќе се остварува постојан контакт со македонски иселеници - стручњаци и истите ќе бидат ангажирани и консултирани за значајни прашања од нивната област (2012-2015);
- Проект: „Учиме за Европа без граници“, кој предвидува отворање на канцеларии и дистрибуирање на материјали за позициите кои Европската унија ги има во однос на нејзината надворешна и внатрешна политика (2011-2015);
- Проект: „Македонско лоби во ЕУ“, кој предвидува отворање канцеларии во главните градови и центри за одлучување на Европската унија, кои преку постојано лобирање меѓу парламентарците и други значајни и влијателни групи и преку постојани средби со европската администрација ќе придонесат кон забрзување на процесот на интеграција (2014).

ОБРАЗОВАНИЕ

Унапредувањето на квалитетот на воспитно-образованиот процес во сите степени (предучилишно образование, основно образование, средно образование и високо образование) е врвен приоритет за Владата на Република Македонија со цел да се обезбедат еднакви услови за сите ученици во Република Македонија. Ќе се залагаме за зголемување на квалитетот на образованието преку осовременување на наставните програми, континуирана обука на наставниот кадар, воведување на современи методи на настава и учење, градење на јасни стандарди при следењето и вреднувањето на сите субјекти вклучени во образовниот процес, како и овозможување на личен и професионален (кариерен) развој на секој поединец во образованието.

Основно и средно образование

Во основното и средно образование особено ќе се посвети внимание на развивање и имплементирање на програми што се однесуваат на воспитната компонента на училиштата, личниот и социјалниот развој на учениците.

Клучните политики во основното образование ќе бидат поврзани со: подигање на квалитетот на воспитно-образовниот процес преку систем на евалуација, подобрување на наставата преку подобрување на условите за работа во училиштата, континуирана обука на наставниците, подобрување на безбедноста во училиштата, обезбедување на поголема достапност на стручни лица до наставниците, учениците и родителите и зајакнување на релацијата наставник-ученик-родител, преку поактивно вклучување на родителите во работата на училиштата и нивно советување од страна на стручните служби во училиштата. Исто така, во иднина ќе се продолжи со креирање електронски образовни содржини, зајакнувањето на еколошката свест и политиките на откривање, стимулирање и работа со талентираните ученици. Во наредниот четиригодишен период ќе се промовира рана социјализација на децата преку спроведување на политика во која предучилишното воспитание и образование ќе стане дел од образовниот систем.

Клучните политики во средното образование ќе бидат поврзани со реформирање на гимназиско образование преку осовременување и растоварување на наставните планови, воведување на програма за животни вештини во средното образование, зголемување на часовите по практична настава и креирање на струки и профили во согласност со потребите на пазарот на трудот и инвестирање во унапредувањето на образовната инфраструктура. Во наредниот четиригодишен период ќе се посвети особено внимание на инклузија на децата со посебни потреби во средното училиште, реформа на уметничкото образование преку подобрување на условите за работа и промовирање политики на рано изучување на странските јазици согласно препораките на Советот на Европа. Особено внимание ќе се посвети на промоцијата на моделот на доживотно учење и образование на возрасни како еден од методите ќе се посвети за намалување на невработеноста и сиромаштијата.

Во областа на основното и средно образование во периодот 2011-2015 година ќе се спроведат следните проекти:

- Проект: „Е-матура“, со кој ќе се обезбеди полагање на дел од матурата по електронски пат и дознавање на резултатите од полагањето веднаш (декември 2012-2013)
- Проект: „Советување на родители – родителска школа“, со кој ќе се овозможи зајакнување на воспитната компонента преку активно вклучување на родителите во образованието и образовниот процес. Советувањето ќе се реализира под строго определен протокол и ќе биде во правец на советување на родителот за тоа каков пристап треба да има во едукацијата и воспитувањето на своето дете (септември 2011)
- Проект: „Информиран родител (Е-Дневник)“, со цел подобрување на комуникацијата помеѓу наставниците и родителите и овозможување секојдневен и едноставен увид во дневникот на интернет. На родителите електронски ќе им бидат достапни оценките,

поведението и отсуствата на децата, наставните содржини и други информации. (септември 2011)

- Проект: „Рана социјализација“, кој ќе придонесе за стекнување на клучни предучилишни знаења и подигнување на квалитетот на програмите за предучилишно воспитание (септември 2014)
- Проект: „Центри за образование на возрасни“, со кој ќе се овозможи возрасните да го дооформат своето образование и да се стекнат со знаења и вештини конкурентни на пазарот на трудот. Ќе се организира формално образование на возрасните во местата каде има најмногу необразовани лица, како што се: Прилеп, Штип, Куманово, Гази Баба, Струмица, Струга, Шуто Оризари, Чаир и други места каде им потреба (2012-2015)
- Проект: „Меѓународно основно училиште“, кое ќе биде основано од скопската општина во која ќе биде лоцирано, Градот Скопје и Владата на Република Македонија. Наставните планови и програми ќе се остваруваат на некој од светските странски јазици: англиски, германски и француски (септември 2014)
- Проект: „Ја градиме образовната инфраструктура“, со кој се предвидува инвестирање во опремувањето на кабинетите за стручните предмети во сите средни стручни училишта. Во гимназиите ќе се опремаат кабинетите по предметите: биологија, хемија, физика, географија и математика (2011-2015)
- Проект: „Градиме и реконструираме училишта“, со кој ќе се подобрат условите за настава за околу 140.000 ученици. Во 2011 предвидена е санација на кровови во 49 училишта, санација на системите за греење во 30 училишта, замена на прозорци во 41 училиште, санација на подови во 19 училишта и санација на санитарни јазли во 53 училишта. Ќе се набават и 20.000 нови клупи и 40.000 столчиња.
- До јуни 2012 ќе се изградат нови основни училишта во општините: Дојран, Центар Жупа Општина и дозавршување на училиште во Арачиново; а до јуни 2013 ќе се изградат нови училишта во општините: Аеродром, Општина Гази Баба и Чаир. До крајот на 2013 ќе се изгради училишта во општините Карпош и Општина Шуто Оризари, а до крајот на 2014 нови средни училишта во Арачиново и Сарај. (2012-2015)
- Проект: „Градиме 145 училишни спортски сали“, со кој се предвидува изградба 115 спортски сали во основните училишта и 30 во средни училиштата со цел да се унапреди училишниот спорт, здравјето и здравите навики на учениците. Со реализацијата на проектот ќе се обезбедат услови за спорт за 110.000 ученици (2011-2014)
- Проект: „Електронска проверка на знаењата на учениците“ – Секоја учебна година ќе се прави евалуација на успехот на сите ученици по електронски пат, при што резултатите нема да влијаат врз оцените на учениците, но ќе претставуваат дополнителен критериум за запишување во средно и високо образование. Целта е да се мотивираат учениците да стекнат знаења и вештини, а на наставниците услови за непристрасно и објективно оценување, без притисоци, согласно поставените стандарди за оценување (2011-2015);
- Проект: „Енергетски ефикасни училишта“, со кој при реконструкциите и градбите, ќе се стави акцент на квалитетот на термо изолацијата на објектите (2012-2015)
- Проект: „Вешти и компетентни“ - за зголемување на применливите знаења, вештини и компетенции кои се добиваат во образовниот процес, ќе се реализираат следните активности: воведување на претприемништво во програмите на сите нивоа, зголемување на компетенциите и ефективноста на наставниот кадар, следење на излезните резултати од образованието преку ОЕЦД индикатори, вложувања за стимулирање подобри излезни резултати, партнерски однос со стопанството при стекнувањето со високи компетенции на учениците и студентите, и донесување на национална рамка на квалификации (2011-2015)
- Проект: „Безбедни училишта“, со кој ќе се постават камери и физичко обезбедување во средните училишта. Исто така, во основните и средни училишта ќе се обучуваат наставниците и учениците за препознавање и справување со насилството (2011-2015)

- Проект: „Формирање на Центри за обука“ - во состав на Бирото за развој на образованието во Скопје, Битола, Штип, Тетово и Струмица. На тој начин ќе се обезбеди поголема достапност на стручни лица до наставниците, учениците и родителите, преку овозможување стручни услуги (2012-2014)
- Проект: „Македонски таленти“, со кој ќе се детектираат надарени ученици од страна на експерти од различни области. Нивниот талент ќе се унапредува преку програми за следење на нивната работа и напредување. За учениците кои имаат музички талент во постојните основни училишта ќе се овозможи отворање на музички паралелки (2011-2015)
- Проект: „Учиме со помош на компјутери“, со кој ќе се создадат мултимедијални образовни содржини за електронско учење за определени предмети во основното и средно образование. Ќе се организираат натпревари и ќе се мотивираат наставниците и учениците да креираат електронски содржини за помасовно користење на информатичката технологија во наставата и учењето. Ќе се обезбедат 4.000 интерактивни табли за основните и 400 за средните училишта за изведувањето на наставата (2011-2015)
- Проект: „Веб портал“, со кој ќе се создаде веб портал за едукативни видео материјали кој ќе овозможи класифицирање, споделување и прилагодување на веќе постоечки едукативни видео содржини. Ќе се создаде библиотека со снимени најуспешни предавања на најдобрите наставници во Македонија и примери на добра практика од наставата, која наставниците ќе може да ја користат и разменуваат при предавањата (2011-2013)
- Проект: „Учење преку игра“, со кој ќе се развијат од 10 до 12 сериозни видео игри годишно по наставните предмети: мајчин јазик, математика, историја, биологија, хемија, географија, физика и странски јазик (2012-2015)
- Проект: „Систем за следење на ОЕЦД индикаторите“ - ќе бидат следени индикаторите за: резултатите на образовните институции и влијанието на учењето, финансиските и човечки ресурси инвестирани во образованието, пристапот до образованието, учеството и напредокот, како и условите за учење и организација на училиштата. Анализата на овие индикатори ќе овозможи подготовка на извештаи кои ќе дадат непристрасна и објективна основа за носење на одлуките во образованието, планирање на реформите, финансирањето и евалуацијата на постигнатите резултати (2011-2015)
- Проект: „Македонски јазик за децата на иселениците“, со кој ќе се креира посебен веб портал за учење на македонскиот јазик, со над 1.400.000 зборовни форми од македонскиот литературен јазик и апликативни вежби по граматика, морфологија и синтакса. Порталот ќе овозможи зголемување на познавањето на јазикот кај нашите иселеници и поширока популаризација на македонскиот литературен јазик (декември 2011-2015)
- Проект: „Македонија на Wikipedia“, со кој во рамките на средните училишта ќе се организира акција за формирање на секции за преведување на содржини од Wikipedia, на македонски јазик (2012-2015)
- Проект: „Математика со логика“, во рамки на кој ќе се реализираат следните активности: 1/ Обуки на наставниците како да ја предаваат математиката на поефикасен начин со користење на стратегии и надгледни средства, а учениците ќе се поттикнуваат да размислуваат логично (2011-2015); и 2/ во гимназиското образование ќе се зголеми неделниот фонд на изучување на математиката во првите 2 години, а во средните стручни училишта наставниот предмет Математика ќе стане задолжителен во првите години за сите струки, а во трета и четврта година ќе биде избран предмет со зголемен фонд на часови за струките што водат кон техничките и природните науки (септ. 2014)
- Проект: „Нови стипендии“, со кој ќе се продолжи континуирано да се наградуваат и мотивираат учениците од јавните и приватните средни училишта (2011-2015)

Високо образование

Високото образование е двигател на општествен развој, а иновативен високообразован систем е предуслов за истиот. Правичниот пристап до квалитетно високо образование, во рамките на способностите на поединецот е право кое мора да биде гарантирано од јавниот сектор. Образовната политика ќе се темели на приближување на знаењата на студентите до барањата на пазарот на трудот, како и на воедначување на квалитетот на високото образование на ниво на високообразовни установи и на ниво на студиски програми, преку примената на меѓународните и европските стандарди за евалуација и самоевалуација. Политиките во високото образование ќе бидат поврзани со целосна имплементација на европските директиви за регулираните професии особено во делот на здравството, архитектурата и ветеринарната медицина, осовременување и развивање на системот за вонредно студирање, високото образование за возрасни, зачленување на Одборот за акредитација и евалуација во Европскиот регистар за обезбедување на квалитет во високото образование (EQAR) и Европската асоцијација за квалитет во високото образование (ENQA), промоција на интердисциплинарноста во студиските програми и воспоставување и развивање на постдокторски студии во Република Македонија.

Интернационализацијата на високото образование, со цел препознавање на Република Македонија како атрактивна дестинација за странски наставници, истражувачи и студенти, како и поттикнување на мобилноста на студентите и наставниот кадар со интензивирање на активностите во програмите СЕЕПУС (ЦЕПУС), ERAZMUS MUNDUS и слично, со цел стекнувањето на интернационално искуство, исто така претставува значајна цел за наредниот четиригодишен период за Владата на Република Македонија. Затоа, ќе продолжи соработката со престижната академија за филм и телевизија FAMU од Прага, а во истиот контекст, ќе се обезбедат стипендии за студирање на престижни странски универзитети за сите циклуси на студии во научните полиња од особен интерес за социјалниот и економскиот развој на Македонија, како што се земјоделски науки, генетика, информатички науки и комуникациски технологии и технички науки на некој од првите 100 универзитетни на шангајската листа.

Понатаму, ќе се пристапи кон промена на моделот на стипендии за студентите и ќе се доделуваат стипендии од три типа:

- Тип А - стипендија на министерот за образование и наука за најталентирани студенти кои имаат просечен успех над 9,00 за општествените науки, односно над 8,50 за техничките и медицинските науки (200 стипендии, во висина од 4.000 денари месечно);
- Тип Б - студентски стипендии за студенти кои имаат просечен успех над 8,50 за општествените науки односно над 8,00 за техничките и медицинските науки, во висина од 3.000 денари;
- Тип В – стипендии за студенти од социјални категории (1.600 стипендии во висина од 2.500 денари и
- Доделување на 125 стипендии во висина од 5.500 денари месечно за студентите по информатика.

Во областа на високото образование во периодот 2011-2015 година ќе се спроведат следните проекти:

- Проект: „Комерцијализација на знаењето и науката“, со кој ќе се охрабрат јавните и приватните универзитетите да го интензивираат отворањето на компании заради продажба на своите научни резултати, откритија или патенти, услуги од јавни овластувања, експертско знаење, уметнички творби и др. (декември 2013)
- Проект: „Воведување на државна квота за II и III циклус на студии“, со кој за постдипломските студиските програми за II и III циклус на студии, односно магистарските и докторските студии кои се посебно значајни за социјалниот и економскиот напредок на земјата, ќе биде обезбедена и државна квота (септември 2012)

- Проект: „Стипендии за студирање во странство“, со кој за сите студенти кои ќе се запишат на прв, втор или трет циклус на студии на првите 100 универзитети во светот ќе се обезбеди стипендии за студирање и престој (2011)
- Финансиска поддршка на сите државни универзитети: Универзитетот Св. Кирил и Методиј во Скопје, Државниот Универзитет во Тетово, Универзитетот Гоце Делчев во Штип и Универзитетот за информатички науки и технологии Св. Апостол Павле во Охрид.
- Обезбедување на услови за сместување на студентите на државните универзитети преку моделот на јавно-приватно партнерство

Наука, истражување и развој

Истражувањата и иновациите се основа за постоење на технолошки базиран економски раст. Клучните стратешки цели за периодот 2011-2015 година се поддршка на истражувањата во сферата на информациските технологии, биотехнологиите и технологиите на материјалите кои забрзано се развиваат и ја зголемуваат продуктивноста во најзначајните сектори. Политиките ќе се темелат на нова Стратегија за научно-истражувачката дејност со која ќе се стимулира на развојот на клучните технологии, поефикасното организирање на истражувањата, зајакнување и зголемувањето на иновативните капацитети и усвојување на политики за долгорочен развој, поддршка на истражувачите во нивната интеракција со стопанството, понатамошно зајакнување на научно-истражувачката инфраструктура, прогласување на центри на извонредност, привлекување на врвни светски истражувачи, засилена промоција на концептот за трансфер на технологии од универзитетите кон стопанството, воспоставување на бази за истражувачите, финансирање на проекти за младите истражувачи, обезбедување на стипендии за II и III циклус на студии за студирање на врвни странски универзитети и обезбедување на стипендии за специјалистички студии во странство.

Во областа на наука, истражување и развој во периодот 2011-2015 година ќе се спроведат следните проекти:

- Проект: „Лаборатории 2010/2020“, со кој ќе се обезбеди неопходната техничка инфраструктура-опрема за 190 лаборатории. На тој начин ќе се создадат услови за интензивирање на научните истражувања, публикација и размена на добиените резултати, како и овозможување на поинтензивен пристап на јавните научни и високообразовни установи до соодветните фондови на ЕУ за поддршка на научно-истражувачката работа. Истовремено, набавените лаборатории ќе обезбедат и поддршка за стопанството преку реализација на истражувачки проекти за зголемување на конкурентноста (2012-2015)
- Проект: „Наука.мк“ - воспоставување веб портал на кој ќе се промовираат достигнувањата од научно-истражувачката работа на истражувачите од високообразованите и научни установи. Преку посебни форуми ќе се поттикнува научната расправа потреба за евалуација и конфирмација на извршените истражувања, одбрана на резултатите и генерирање на идеи за нови научни истражувања (декември 2011)
- Проект: „Научни субвенции“, со кој сите научни работници кои ќе објават научни трудови во списание со импакт фактор (фактор на влијание) ќе им се даде еднократен надоместок (2012-2015)
- Проект: „Творечки субвенции“, со кој за творечките активности од областите на музиката, драматургијата, сликарството, вајарството, глумата, филмот, режијата и лингвистиката ќе бидат обезбедени субвенции (2012-2015)
- Проект: „Специјализации за лекари во странство“ - за лекарите кои ќе бидат примени на специјалистички студии на универзитетските клиници на првите 100 универзитети во светот ќе бидат обезбедени стипендии за специјализација и престој (2012-2015)

- Проект: „Техностартери и спинаути“ - комерцијализира знаењето на универзитетите преку основање на фирми засновани на наука и технологија и давање поддршка за нивно основање од страна на студенти и наставно-научниот кадар со изразена дарба за преземање иницијативи, одговорност и ризик - техностартери (2013-2015)
- Проект: „Патент.мк“ - преку кој ќе се стимулира заштитата и регистрацијата на патентите, координацијата и зајакнувањето на линковите помеѓу стопанството и истражувачите, како и стимулација на иновативната работа (2012)
- Проект: „Со наука до нови фабрики“, со кој ќе се стимулираат компаниите во Република Македонија, во соработка со научните работници од високообразовните установи да аплицираат со проекти за развој на нови технологии и трансфер на знаење и искуства од технолошки понапредни земји. Основите за ваквата соработка се поставени со Законот за поттикнување и помагање на технолошкиот развој. Со отворањето на можноста за кофинансирање на проекти за развој на сопствени и нови технологии и примена на иновациите, ќе се поттикне отворањето на нови производствени капацитети и развој на економија базирана на знаење и технологија (2012-2015)

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравјето е фактор кој влијае на социјалната положба на населението и е услов за економски развој на државата. Затоа, Владата на Република Македонија ќе се залага за здравствен систем кој ќе го подобри, унапреди и ќе го одржи здравјето на сите граѓани, систем кој ќе се заснова на еднаквоста и солидарноста и кој ќе ги има во вид вистинските потреби на граѓаните. Основни приоритети за наредните четири години ќе бидат: подигање на квалитетот на здравствените услуги на сите нивоа, јакнење на примарната здравствена заштита и превентивата и воспоставување стабилен систем за финансирање на здравствената заштита за сите граѓани.

Подигање на квалитетот на здравствените услуги на сите нивоа

За да се унапреди јавното здравје, во следниот четиригодишен период ќе се развиваат нови дисциплини и ќе се воведат нови неопходни третмани во јавното здравство, преку:

- Предвидување законска обврска за практикување медицина базирана на докази, а лекарите законски ќе се обврзат да ја применуваат во секојдневната пракса. (декември 2013)
- Ќе воведеме стандардизирани постапки и процедури кои ќе ги издигнеме на ниво на протокол за зголемување на квалитетот на работа во јавните и приватните здравствени установи, со воспоставување на стандарди и контролни механизми за следење на нивната примена (декември 2013)
- Ќе се формира Агенција за акредитација на здравствените установи, која ќе ги подготвува стандардите во соработка со Министерството за здравство и континуирано ќе го следи и проценува квалитетот на работата во здравствените установи и примената на медицина базирана на докази (јуни 2012)
- Ќе се зголеми безбедноста на пациентите и намали ризикот при работа во болниците преку развивање и примена на клинички патеки за пациентите со различни дијагнози. Стандардизирањето на процедурите се однесува на поставување на стандарди за опрема, кадар и простор, протоколите на целокупната постапка на лечење од медицински стручен аспект (дек. 2014)
- Основање на Кардиолошка мрежа за третман на акутен срцев инфаркт во јавното здравство, преку опремување на регионалните болници со модерна и софистицирана опрема и обука на кадарот за почетниот третман кој е најважен за спасување на животот. (јуни 2014)
- Унапредување на методите за трансплантација на ткива и органи, со посебен акцент на трансплантација на бубрези и на црн дроб во јавното здравство. Со овозможување

трансплатација на бубрези ќе се намали бројот на пациенти кои мораат да одат на дијализа и ќе се зголеми квалитетот на живот кај овие пациенти (јуни 2012)

- Основање на КОМА центар, во кој ќе бидат комбинирани услуги и соодветен современ третман и нега за пациенти кои подолг временски период се наоѓаат во кома и на долголежечки пациенти (декември 2013)
- Обука на здравствениот кадар од страна на искусни странски експерти преку мрежата со светски познатите универзитети преку меморандуми за соработка на сите 27 универзитетски клиники и институти (2012-2015)
- Акредитација на лабораториските и други услуги кои ги обезбедуваат универзитетските институти (2012-2015)
- Воведување на обврска за секоја здравствена установа јавно на веб страната да ги објавува сите носители на дејности и сите лекари во здравствената установа, со определување на деновите и времето кога се на смена за да се олесни закажувањето на посетите и контролните прегледи. (декември 2011)
- Формирање Центар за телефонско закажување на приеми и прегледи на граѓаните, во секундарното и терцијарното ниво за да се олесни пристапот кон специјалистичко – консултативните служби, болниците и клиниките во јавното здравство и да се намали времето на чекање за одредени здравствени услуги и дијагностички процедури.
- Воведување на Систем за мерење на ефикасноста во работата на здравствените установи врз основа на здравствените услуги и финансиската рационалност при искористување на средствата. Ќе се основа Национален комитет за финансирање кој врз основа на утврдени критериуми ќе ги следи перформансите на јавните здравствени установи и на здравствениот персонал (континуирано)
- Достапност на сите потребни лекови за пациентите во болниците според медицина базирана на докази преку укинување на болничката позитивна листи на лекови на товар на Фондот за здравствено осигурување на Македонија (април 2013)
- Формирање на современ Национален центар за ургентна медицина, за згрижување на сите граѓани кои се наоѓаат во непосредна животна опасност и каде што ќе добијат квалитетна и навремена здравствена услуга (јуни 2014)
- Формирање на единици за ургентна медицина за вршење на тријажа на итни болни во регионалните болници и нивно поврзување со Националниот центар за ургентна медицина со цел достапност на правовремена здравствена интервенција на цела територија на државата (2012-2015)
- Основање на нова едукативна програма за специјализација по ургентна медицина во рамките на програмите на Медицинскиот факултет на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ (октомври 2012)

Јакнење на примарната здравствена заштита и превентивата

Владата ќе продолжи да го унапредува системот на примарно здравство преку квалитетни услуги кои ќе ги обезбедува организирана мрежа на јавни здравствени установи за итна, примарна и превентивна здравствена заштита. Притоа посебен акцент ќе се стави на реорганизацијата и зајакнувањето на Здравствените домови за да се обезбеди интегриран пристап во грижата за пациентите во соработка со матичните лекари кои во следните години ќе се трансформираат во специјалисти по семејна медицина. Во периодот 2011-2015 година ќе се посветиме на:

- Подобрување на Итната медицинска помош, преку набавка на најмалку 50 нови возила (2012-2013)
- Формирање на Центри за повик на итна медицинска помош на целата територија на Република Македонија (април 2013)
- Унапредување на примарната здравствена заштита преку обезбедување на приоритетни и неопходни здравствени услуги и совети за граѓаните во нивните домови преку концептот

на семеен лекар и јакнење на Итната медицинска помош. Во таа насока ќе продолжат обуките за воведувањето на специјалисти по семејна медицина (2012)

- Унапредување со опрема и доекипирање на поливалентна (повеќефункционална) патронажна служба во рамки на Здравствените домови, нивно реорганизирање и зајакнување со зголемување на бројот и видот на услугите со фокус на населението во руралните средини (април 2013)
- Унапредување на превентивната здравствена заштита преку соработка меѓу локалната самоуправа и центрите за јавно здравје за развивање на проекти врз основа на регионалните приоритети за подобрување на здравјето на населението (континуирано)
- Развивање на интегрирана превентивна програма врз основа на приоритетни заболувања од интерес на сите граѓаните и нејзино спроведување од Институтот за јавно здравје во соработка со Центрите за јавно здравје (2012)
- Продолжување на акцијата за бесплатна ХПВ вакцина за спречување на ракот на матката кај женската популација (континуирано)
- Бесплатно болничко лекување за пензионери сместени во болниците и клиниките, доколку нивната пензија е пониска од просечната во Република Македонија (јануари 2012)

Стабилен систем за финансирање на здравствената заштита за сите граѓани

Владата ќе продолжи да работи на подобрување на финансирањето на здравствениот систем со прилив на дополнителни средства, а врз основа на добиени релевантни податоци за трошењето на средствата во здравството ќе се воспостави поефикасна распределба на ресурсите. Политиката на зголемување на Буџетот на ФЗОМ ќе продолжи преку проширување на базата за наплатување на придонесите како резултат на намалување на невработеноста, зголемување на бројот на осигуреници и строга финансиска дисциплина на расходната страна. Исто така, ќе се разгледа можноста за редефинирање на пакетите на здравствени услуги. Истовремено, ќе продолжиме со мерките за поодговорно управување со ФЗОМ и зголемена транспарентност при преговорите со здравствените установи преку формирање на Мултилатерална комисија во која покрај ФЗОМ и Министерството за Здравство, свои претставници ќе имаат синдикатот и осигурениците, коморите и професионалните здруженија на здравствени работници. Ќе ги забрземе и скратиме процедурите за реализација на правата на осигурениците во врска со решенијата кои ги издава ФЗОМ. За подобрување на евиденцијата ќе реализираме Проект за институционализација на национални здравствени сметки, преку информатички систем со сите информации за тоа како се трошат здравствените пари.

За спроведување на приоритетите во областа на здравството во периодот 2011-2015 година ќе се реализираат следните проекти:

- Инвестирање во реновирање на инфраструктурата на:
  - Хируршките клиници во Скопје, Институтот за рендгенологија, Ургентниот центар, Клиниката за детски болести, Клиниката за хематологија, Клиниката за кардиологија, Клиниката за инфективни болести, Институтот за белодробни заболувања, Клиниката за психијатрија, Републичкиот завод за трансфузиологија, Клиниката за хируршки болести „Св. Наум Охридски“, Институтот за белодробни заболувања – Козле и Специјалната болница за гинекологија и акушерство – Чаир;
  - Довршување на започнатите активности во болниците во Тетово, Струмица, Велес, Прилеп, Охрид, Куманово, Гевгелија, Гостивар, Кичево, Кочани, Специјалната болница Јасеново во Велес, Заводот за нефрологија во Струга, Психијатриската болница во Скопје „Бардовци“, Психијатриската болница Негорци.
  - Изградба на нова болница и објект за Медицински факултет во Штип.
  - Реновирање на Клиничката болница Битола, Општите болници во Кичево, Струга, Гевгелија, Психијатриската болница Демир Хисар, Здравствен дом Охрид и

целосна реконструкција на Градска болница „8-ми Септември“ во Скопје (2012-2016)

- Продолжување на активностите за подготовка на изградба на нов Клинички центар во Бардовци (дислоцирањето во нов клинички центар до 2021)
- Инвестирање во комплетна обнова на канцелариите на лекарите преку набавка на немедицинска опрема за болниците и клиниките (2012-2014)
- Продолжување на проектот за набавка и ставање во употреба на најсовремена медицинска опрема, со цел подобрување на квалитетот на здравствените услуги и целокупната здравствена состојба на населението (септември 2013). Инсталирање на опрема и едукација на кадар ќе се спроведе во следните установи:
  - Трите клинички болници во Тетово, Битола и Штип кои во набавката имаат апарати за: компјутеризирана томографија, магнетна резонанца 1.5T, литотрипор, ангиограф, коскен дензитометар, кардиолошки ехо апарати, гинеколошки 4Д ехо апарати, инкубатори, и др.
  - Поставување на апарати за компјутеризирана томографија во Општите болници во Велес, Гостивар, Охрид, Куманово, Прилеп и Струмица.
  - Набавка и инсталирање на најсовремената опрема и едукација на кадри во сите општи болници, каде ќе има по еден Кардиолошки ултразвучен апарат, Гинеколошки 4Д ултразвучен апарат и Радиолошки ултразвучен апарат, заедно со апарати за анестезија, централен и поединечен мониторинг, машини за механичка вентилација (педијатриски и за возрасни), ендоскопски кабинет и хируршки инструментариум.
  - Комплетното опремување кое опфаќа повеќе дијагностички, оперативни и интервентни апарати на новата Градска болница „8-ми Септември“ во Скопје.
  - Набавка и инсталирање на најсовремената опрема и едукација на кадри во Универзитетската клиника за Радиологија, Универзитетската клиника за Кардиологија, Универзитетската клиника за хируршки болести “Св. Наум Охридски”, Универзитетската Клиника за детски болести, болницата за Кардиоваскуларни заболувања во Охрид, Универзитетската клиника за Радиотерапија и Онкологија, Општите болници во Охрид, Гостивар, Велес, Прилеп, Куманово, Струмица, Кочани, Кавадарци, Гевгелија, Дебар, Струга и Кичево.
  - Изградба и опремување на најсовремен ПЕТ центар (центар за позитронска емисиона томографија), со што Македонија ќе стане ПЕТ регионален центар
- Инвестирање во реконструкција и санација на централните објекти на 34 Здравствени домови од кои најголем број се постари од 50 години (2012-2015)
- Интегриран здравствен информатички систем и Електронска здравствена картичка, со кои ќе се заменат хартиената книшка и сините картончиња (2012-2020)
- Јавно-приватно партнерство во центри за дијализа, центар за матични клетки, и се она што ќе го подобри квалитетот на здравствената услуга на граѓаните (континуирано)
- Воведување на Е-проверки, Е-Фактурирање, Е-пријавување, Е-осигурување преку централизација на ИТ системот на ФЗОМ што ќе овозможи електронски пријави/одјави на осигурениците, ќе се заштеди време и средства (2011-2013)
- Лекови на рецепт од 1 до 31 во месецот преку постепено укинување на квотите на аптеките. Со укинување на квотите на аптеките ќе овозможиме целосна снабденост на лекови за осигурениците и функционирање на аптеките 24 часа (2012)
- Воведување на рецепт за 6 месечна терапија кај хронично болните лица со цел намалување на административната работа на лекарите, поголемо задоволство кај осигурениците и поефикасно пропишување на лековите (декември 2011)

- Транспарентна комисија за лекови на позитивната листа преку јасно законско пропишување на начинот како лекот може да дојде на позитивната листа со што ќе овозможи задоволување на потребите на пациентите со вистинските лекови (април 2012)
- Ќе овозможиме директен пристап и оперативност меѓу ФЗОМ и Здруженијата на пациенти преку воведување на редовна средба еднаш месечно (септ 2011).
- Грижа за лицата со посебни потреби преку воведување на помагала за слепите лица, како и зајакнување на соработката со телесно инвалидизирани лица, слепите лица, и глувите и наглуви лица, со цел да се излезе во пресрет на потребите на овие лица (септември 2011)
- Воведување на Е-регистри на пациенти со специфични заболувања заради електронско следење на пациентите за снабденост со терапија од болничката листа на лекови (2011-2012)
- Дефинирање на минимум потребни стандарди на секој вграден материјал кој е на товар на ФЗОМ и кој директно влијае на услугата која ја добива пациентот (јуни 2012)
- Формирање на детски катчиња, во рамките на болниците (2012-2015)
- 24 часовна мобилна контрола на ФЗОМ, согласно која осигурениците ќе имаат можност да пријават неправилност и да побараат помош од ФЗОМ, доколку во било која здравствена установа на пациентите не им пружа услуга или третман на кој што имаат право (април 2012)
- Висина на партиципацијата при лекување во странство во максимален износ на учество на осигуреникот од 12.000 денари (април 2012-2015)
- Продолжување на проектот ИН Витро на товар на ФЗОМ со зголемување на опфатот и на осигуреници кои веќе имаат пород од претходни заедници и за парови кои се носители на генетски заболувања (континуирано)
- Проширување на можноста за био-медицинско помогнато оплодување за обезбедување на инвиво или потпомогнато оплодување на терет на ФЗОМ во приватните установи кои прават инвитро оплодување до 4 пати (јуни 2012)
- Болничка мапа за лоцирање на здравствените услуги и соодветна покриеност на регионите (декември 2011)
- Канцеларии на ФЗОМ и во помалите општини
- Формирање на ново Тело за медицински надзор и Национален систем за известување од четирите релевантни институции во здравството: Лекарската комора, Фармацевтската комора, Министерството за здравство и ФЗОМ (декември 2011)
- Отворање на Центар за возрасни болни со цистична фиброза (ЦФ) и едукација на медицинскиот персонал – физиотерапевти за оваа болест (јуни 2012)
- Унапредување на методологијата за утврдување на единствените и референтните цени на лекови со што ќе се постигне понатамошно намалување на цените на лековите во аптеките (април 2012)
- Подобро лекување и нега на лицата згрижени во психијатриските установи (септември 2013)
- Воведување на телемедицина - медицина на далечина, online едукација и набљудување на болните, каде со помош на новите технологии ќе се овозможи пациентот да ги изврши медицинските испитувања на едно место, а резултатите да ги испрати лекар кој се наоѓа во друга здравствена установа во земјата или во странство (2012-2015)
- Заштита на младата популација со ангажирање на педијатри во општините. Локалната самоуправа ќе ја стимулира здравствена заштита на децата преку ангажирање на педијатри, односно нивно финансирање за да специјализираат, со обврска да ги опслужуваат децата во тој регион најмалку во наредните 10 години (2013-2015)

- Плаќање на лекарите во болниците по учинок, со што во зависност од големината и типот на ЈЗУ, ќе се предвиди за најуспешните три до пет доктори по критериумот на учинок, да имаат зголемување на месечната плата до 100% од основната плата (декември 2011)
- Проект: „Амбуланти во руралните средини“, со кој до крајот на 2011 ќе се реализира изградбата на нови амбуланти во Село Катланово – Скопје; Локвица – Македонски Брод; Манастирец – Македонски Брод; Црн Врв – Скопје; Мало Коњаре – Прилеп; Трсино-Виница; Калуѓерица – Радовиш;
- Ревитализирање на празните и напуштени амбуланти во руралните средини и реконструкција и санација на постојните стари објекти (2013-2014)
- Отварање на аптеки во руралните средини, на 8 локации: Старо Нагоричане, Карбинци, Конче, Богомила, Јегуновце, Мавровски Анови, Вранешница и Другово (декември 2012)
- Воспоставување на систем на подвижни аптеки за снабдување со неопходни лекови посебно на граѓаните од руралните средини кои се оддалечени од аптеките и посебно за стари лица, изнемоштени и хронично болни (2013)

КУЛТУРА

Владата на Република Македонија ќе продолжи да ја негува и развива македонската култура и во периодот 2011-2015 година. Ќе се унапреди регулативата за подобро уредување на условите за вршење на издавачката дејност во Република Македонија, начинот на привлекување и поттикнување на странски вложувања во Република Македонија во областа на филмската дејност, националната кинематографија, условите за работа на установите за музичка и сценско-уметничка дејност, грижата и управувањето со културното наследство, прогласување на старите градски јадра на Крушево, Битола и Кратово за културно наследство и др.

Проекти во областа на културата:

- Изградба на „Стар театар, со цел добивање на современ театарски простор во кој ќе се негуваат уметноста и културата и ќе се реализираат содржини од сценско-уметничките дејности со високи технички перформанси (јуни 2012);
- Изградба на Концертната сала за Македонската филхармонија, со цел решавање на долгогодишниот институционален проблем на Македонската филхармонија која со децении работи во изнајмени простории и крајно несоодветни услови (јуни 2013);
- Изградба на Музејскиот комплекс на македонската борба за државност и самостојност – Музеј на ВМРО и Музеј на жртвите на комунистичкиот режим, со што ќе се овозможи презентација на нашата богата историја (август 2011);
- Изградба на културно-образовен центар во Тетово со нов театар и библиотека, со што ќе се зачува непроценливото културно и книжевно богатство што го поседува овој град (2015);
- Изградба на театар во Велес, со што градот ќе добие современа театарска зграда и репрезентативно место кое ќе претставува двигател на развојот на театарската дејност (втора половина од 2012);
- Изградба на Светиклиментовиот универзитет, со кој ќе се возобнови Светиклиментовиот универзитет на Плаошник, преку кој на Охрид ќе му се даде нова духовна и туристичка димензија (2014);
- Изградба на нов театар на местото на МНТ, при што по пат на јавно-приватно партнерство ќе се изгради објект во кој покрај останатите содржини, ќе биде сместен и театарот (2015);
- Изградба на нов театар на местото на Драмски Театар по пат на јавно-приватно партнерство (2015);
- Изградба на Турски театар, со кој по првпат турската заедница во нашата земја ќе добие свој театар (2015);

- Реконструкција на Албанскиот театар, проект со кој ќе се добие простор реконструиран и опремен според сите светски стандарди (2015);
- Започнување со активности за изградба на Плоштадот Скендербег во Скопје, во соработка со локалната власт (2011-2014)
- Изградба на Спомен-куќа на родителите на Мустафа Кемал Ататурк во Коцаџик Општина Жупа (2012);
- Изградба на Porta Македонија, со цел одбележувањето на најзначајниот јубилеј на нашата држава - 20 години од независноста, на 8 септември, во чест на најголемиот триумф на македонскиот народ во борбата за слобода и независност (2011);
- Изградба на 20 унифицирани репрезентативни монтажни објекти за културна и туристичка понуда на Македонија, со цел продажба на културно-туристички промотивен материјал сувенири, скулптури, антиквитети и други репрезентативни примероци;
- Проект: „Обнова на Хавзи - пашините конаци во село Бардовци“, со кој ќе се ревитализира споменикот на културата Хавзи - пашини конаци во с. Бардовци и покрај музејската вредност, ќе има намена за заштита, чување и презентација на филмското културно наследство на Република Македонија (2015);
- Реконструкција на Универзалната сала или изградба на нов објект по пат на јавно-приватно партнерство (2014);
- Изградба на археолошки музеј – вселување во новите простории покрај кејот на Вардар (јуни 2012);
- Проект: „Дигитализација на аудиовизуелното културно наследство“, со кој ќе се овозможи и поттикне широка достапност и презентација на културното наследство на Република Македонија (2012-2014)
- Реконструкција и адаптација на галерискиот простор во Музејот на современата уметност (2014)
- Реставрација на куќата на Мехмет Паша Дерала во Тетово (2014)
- Реконструкција на НУ Музеј на Македонија (2014)
- Реконструкција на објектот на Центарот за култура во Тетово, Гостивар и Струга (2013-2015)
- Музеј на прогонетите од егејскиот дел на Македонија (2014);
- Завршување на Домот за култура во Матејче (2013)
- Адаптација на просторот во Театарот во Куманово (2013-2014)
- Формирање на библиотека за слепи, во рамки на НУБ „Св. Климент Охридски (2011);
- Почнување на процедура за номинирање на Шарената џамија во Тетово и Музејот на Албанската Азбука за институции под заштита на Унеско (2012)
- Поддршка за детскиот театар во Старата Скопска чаршија (2013)
- Иницијатива за прогласување на куќата на семејството Киријази во Битола за заштитен културен објект (2012)
- Програмска поддршка на фестивали: 'Денови на Наим Фрашери' и 'Денови на албанскиот театар'
- „Превод на 130 тома македонска книжевност на англиски јазик“ (2011);
- Едиција “Свезди на светската книжевност”, проект кој ќе ги содржи најдобрите дела од светската книжевност преведени на македонски јазик (2011-2014)
- Печатење на публикации за културното и природно наследство наменети за туристичка промоција на Република Македонија (2013-2015);
- Продолжување на проектот Превод на добитници на Нобелова награда за литература;
- Реконструкција на музеи, стари театри, спомен-куќи, галерии, кино-сали, библиотеки и други објекти низ целата територија на Република Македонија (континуирано)

- Обнова и конзервација на повеќе фасади во Скопје, Битола, Крушево, Кратово и други значајни градски јадра (2012-2015);
- Формирање на нова институција “Театар за Комедија“ која ќе се специјализира за комедија, кабаре, „stand up“ комедија во објектите на постојните театри (2011);
- Формирање на нова организациска единица за модерен танц во Македонската опера и балет (2012);
- Зголемување на буџетот за национална филмска дејност (2012-2015);
- Изградба или адаптација на филмско студио и набавка на филмска опрема за формирање на филмски центар со сопствена филмска техничка база (2013)

Со цел заштита на културното наследство на Република Македонија во периодот 2011-2015 година ќе се спроведат повеќе проекти поврзани со археолошки истражувања, конзервација, реставрација, реконструкција и презентација на повеќе локалитети и средновековни цркви, манастири и џамии, како и други објекти со културно-историско значење. Истовремено, ќе се реализираат бројни активности за археолошки истражувања, заштита, конзервација и реставрација на културното и историско наследство и богатство на Република Македонија.

Покрај овие активности, во периодот 2011-2015 предвидено е:

- ✓ Организација на трета верска конференција за меѓурелигиски и меѓуцивилизациски дијалог - мај 2013 година, Охрид, Република Македонија;
- ✓ Доделување титула „национален уметник“ од Претседателот на државата на уметници кои дале врвен придонес за културата и уметноста во Македонија (континуирано);
- ✓ Доделување на пензии на истакнати уметниците и други стручни работници кои ги исполниле пропишаните критериуми (континуирано).

МЛАДИ, СПОРТ И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Владата на Република Македонија ќе се залага за подобрување на условите за живот на младите кои претставуваат движечка сила и промотор на новите вредности. Во таа насока ќе се продолжи со реализација на проекти од областа на спортот и спортската инфраструктура, со што ќе се придонесе за подобрување на условите за спортување, натпреварување и рекреирање на сите граѓани.

Политиките за млади ќе се темелат на континуирано подигање на свеста на младите за штетните влијанија од употребата на дрогата, алкохолот и цигарите, поттикнување на претприемништвото, подигање на свеста за намалување на насилството, охрабрување на младите за поголемо вклучување во волонтерските активности и овозможување на поефикасен начин на прибирање и споделување на информации корисни за младата популација. Владата на Република Македонија ќе ги спроведува политиките за млади низ следните проекти:

- Проект: „Млади претприемачи“, со кој во средните училишта, ќе се спроведуваат програми на тема „Развивање на младиот претприемачки дух“ (2011-2015);
- Проект: „Младински информативни и советодавни центри“, со кој ќе се отворат нови 7 регионални ИНФО ЦЕНТРИ во Куманово, Охрид, Штип, Струмица, Гевгелија, Битола и Гостивар, како и 3 центри во Скопскиот регион (септември 2014).
- Донесување на Закон за млади со кој ќе се регулира и унапреди статусот на младите и начинот на младинско организирање (декември 2011)
- Проект: „Совети на млади во општините и државен совет за млади“, со кој со формирање на Советите на млади во општините, ќе се направи првиот чекор кон зголемување на младинското учество во процесите на донесување на одлуки на локално ниво (2012-2013);

- Проект: „Саем за младински организации“, со кој ќе се организираат саеми на младински организации (по еден саем годишно), на кои младинските организации ќе имаат можност да ги презентираат своите активности и публикации;
- Проект: „Стоп за пороците“, со цел подигнување на свеста кај учениците од основните и средните училишта, за заштита и превенција од пороците на денешницата, како и целосна и точна информираност на родителите за навремено препознавање на симптомите на зависниците од алкохол, дрога и сл. (континуирано);
- Проект: „Чиста околина“, со кој ќе се поттикне свеста на младите за волонтирање во однос на зачувување на животната околина, штедење енергија, рециклирање и климатски промени (континуирано);
- Проект: „Волонтирање“, преку кој ќе се охрабрат младите за волонтерски акции за помош на стари, хендикепирани и изнемоштени лица (континуирано);
- Проект: „Млади уметници“, со кој во основните и средните училишта ќе иницира воведување секции за сите заинтересирани ученици за глума, театар, сликарство и вајарство (континуирано);

Во областа на спортот ќе се продолжи со инвестирање во спортска инфраструктура и креирање на активна околина преку изградба и адаптирање на спортски терени, спроведување политика за професионализација и унапредување на спортските клубови и спортот во Република Македонија, креирање едукативен и законски систем за навивачите и вложување во зачувување и промовирање на спортските вредности од минатото преку издавачката дејност. Во областа на спортот во периодот 2011-2015 година ќе се спроведат следните проекти:

- Проект: „35 спортски сали“, со кој се градат спортските сали низ целата територија на Република Македонија (2011-2013). Освен започнатите спортски сали, дополнително ќе инвестираме во две нови спортски сали: на Водно и во Тетово (во рамките на ДУТ). Во рамките на овој проект, планираме да ги ставиме во функција и постојните спортски сали, при што во 2011 ќе започнеме со реконструкција на салите во Велгошти и Смилево (2011-2013);
- Проект: „50 фудбалски игралишта“, со кој се градат фудбалски игралишта низ целата територија на Република Македонија (2011-2012);
- Проект: „Училишни првенства во голем фудбал“, со кој ќе се овозможи масовно и поквалитетно организирање на училишни првенства во голем фудбал (континуирано);
- Проект: „100 тениски терени“, со кој се овозможува млади тениски таленти да се развиваат во идни професионални тенисери, но истовремено им овозможуваме на сите рекреативци да се занимаваат со овој спорт (2011-2013);
- Проект: „Вештачка карпа за спортско качување“, со кој ќе се изгради вештачка карпа за спортско качување, која ќе се состои од дел за брзо натпреварување, сид за тежинско натпреварување, како и плафон за тежинско натпреварување (јули 2011);
- Проект: „Градски аква парк“, со кој во рамките на спортскиот центар "Борис Трајковски" ќе се изгради градски аква парк, со забавни содржини на вода (2015);
- Проект: „100 повеќенаменски маалски игралишта“, со цел развој на масовниот спорт и спортот за сите, ќе се изградат повеќенаменски игралишта низ целата територија на Република Македонија (2011-2014);
- Проект: „Атлетски патеки“, со кој ќе се изгради атлетската патека по најсовремени стандарди, опремена со сите придружни објекти и реквизити (2012-2015);
- Проект: „15 атлетски модули“, со кој ќе се мотивираат младите да се вклучат во атлетиката (2011-2015);
- Проект: „50 патеки со помагала за вежби“, со кој на рекреативно-излетничките места ќе се постават фитнес справи за вежбање (2011-2015);

- Проект: „500 стипендии за млади и талентирани спортисти“, со кој се доделува стипендија на 500 млади спортисти (континуирано);
- Проект: „Национално спортски признание спортски пензии“, со кој се обезбедува доживотен паричен надоместок на сите спортисти, кои борејќи се за боите на Република Македонија, постигнале врвни спортски резултати на меѓународната спортска сцена (континуирано);
- Проект: „Летен училишен камп со познати спортисти и спортски тренери“, со кој ќе се наградат најуспешните ученици кои се натпреварувале и оствариле голем резултат во училишните спортски лиги, а на кој ќе земат учество познати спортисти и тренери (2011-2015);
- Проект: „Реновирање на постоечки спортски сали“, согласно кој ќе се реновираат постоечките спортски капацитети во општините: Битола, Прилеп, Неготино, Гостивар, Аеродром, Крива Паланка, Радовиш, Дебар, Карпош (Спортска сала Партизан), Струга (Затворен Пливачки базен Струга), Делчево (Градски стадион Гоце Делчев) и Центар (Лизгалиште и отворен базен Кале) (2011-2015)
- Проект: „Изградба на нови базени“, со кој ќе се инвестира во изградба на нови затворени базени во Охрид, Штип и во Крушево (2015).

ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЈА И РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ

Владата на Република Македонија ќе се залага за унапредување на развојот на сите региони во земјата. Рамномерниот регионален развој треба да помогне во создавањето на еднакви можности во разните региони во Македонија со цел истите да можат да се интегрираат во економијата, подобрувајќи ја на тој начин нивната инфраструктура. Во наредниот четиригодишен период главни стратешки цели и приоритети на Владата на овој план се:

1. Конкурентни плански региони - динамични и одржливи во развојот по примерот на европските региони/општини.
2. Демографска, економска, социјална и просторна усогласеност помеѓу и внатре во рамките на планските региони.
3. Балансиран економски раст меѓу регионите, кој ќе се оствари со помош на соодветен фискален систем и инвестиции во областа на инфраструктурата, училишта, болници и др.

За обезбедување на рамномерниот регионален развој, континуирано ќе се јакне улогата на Советот за рамномерен регионален развој. Во рамките на Советот ќе се координира искористувањето на средствата од сите секторски програми наменети за регионите/општините.

Во 2011-2015 година ќе се реализираат следните проекти со цел обезбедување на рамномерен регионален развој:

- ✓ Проект „Деловни инкубатори“, со кој во рамките на центрите за регионален развој ќе се поттикне развој и работа на бизнис инкубатори (2013);
- ✓ Проект „Локална регулаторна гилотина“, со кој ќе се поедностават административните процедури од страна на општините за услуги кои се во нивна надлежност (2012);
- ✓ Проект „База на податоци“, која ќе ги опфаќа: сите плански документи за развој кои се донесени на национално и регионално ниво, сите лица задолжени за планирање на развојот во институциите на национално и регионално ниво (2012-2015);
- ✓ Проект „Прашај ги надлежните“, кој предвидува емитување дебатни контакт емисии за прашањата од областа на локалната самоуправа (2012);
- ✓ Проект „Географски Информационен Систем (ГИС)“, со кој ќе се обезбедат сите просторни и други урбанистички податоци на едно место, во дигитална форма (2011-2015);
- ✓ Проект „Чистење на електричен и електронски отпад“ (2013);

- ✓ Проект „Замена на живини со енергетски ефикасни светилки во уличното осветлување“, со кој ќе се поттикне замена на светилките во мрежите на јавното осветление со нови кои се многу поштедливи (2014);
- ✓ Проект „Саеми на трудот“, со кој во планските региони, два пати годишно во соработка со Агенцијата за вработување ќе го обединуваме интересот на работодавците и на лицата кои бараат работа (2013).

Владата на Република Македонија во 2011-2015 година ќе се залага за заокружување на процесот на децентрализација, преку:

- ✓ подобрување на условите во социјалната заштита, локалниот економски развој, културата, здравството, спортот и домувањето
- ✓ префрлање на надлежност на локалната самоуправа во доменот на социјалното домување и изградба и одржување на социјални станбени објекти.

Во наредниот период плански и етапно ќе се спроведува префрлањето на преостанатите установи кои се од локално значење од централно на локално ниво. Исто така, ќе се определат формите преку кои општините ќе можат да го користат неградежното земјиште кое е под шуми и пасишта за економски цели и ќе се создадат законски можности за основање на општински здравствени установи за руралните подрачјата за кои пристапот до услугите од примарната здравствена заштита е отежнат.

Во 2011-2015 година ќе се реализираат следните проекти со цел обезбедување на децентрализација на власта:

- ✓ Проект: „Општините управуваат со неизграденото државно земјиште“ – по исполнувањето на одредени услови, неизграденото градежно земјиште ќе им се даде на располагање на општините во функција на локалниот економски развој (2011);
- ✓ Проект: „Поволни заеми за општините“, со кој ќе се обезбедат атрактивни и поволни кредити за општини преку реализација на Втор проект за подобрување на општинските услуги (2014);
- ✓ Проект: „Општински обврзници“, со кој општините ќе обезбедат финансиски средства за капитални проекти (2011-континуирано);

Фискалната децентрализација е принцип кој произлегува од Охридскиот мировен договор, и ќе продолжи и во следниот четиригодишен период. Во функција на поддршка на рамномерен регионален развој, ќе стимулираме систем на финансирање на локалната самоуправа кој ќе овозможи буџетска автономност на единиците на локална самоуправа во областите на нивните надлежности, ќе обезбеди трансфер до единиците на локалната самоуправа на дел од централно прибираните даноци кои кореспондираат на функциите на единиците на локална самоуправа и ќе мотивира одговорност во прибирањето на приходи од даноци на нивната територија во рамките на нивните законски надлежности. Зголемувањето на капацитетот на локалните власти ќе се поддржува и преку:

- ✓ Континуирано зајакнување на приходните капацитети на општините, преку поефикасна наплата на даночните приходи, како и со воведување на нови приходни инструменти;
- ✓ Имплементација на Методологијата за утврдување на пазарната вредност на недвижен имот, донесена во март 2011 година од Владата на Република Македонија, што ќе резултира со подобрена наплата на даноците на имот;
- ✓ Поддршка на останатите 6 општини за подигнување на административниот и фискален капацитет и пристап до блок дотациите кои не се во втората фаза од процесот на фискалната децентрализација;
- ✓ Проект „Социјалните служби во поддршка на социјалниот развој и кохезијата“, кој ќе поддржи подготовка на повеќе модели за распределба на дотацијата од ДДВ со повисок степен на воедначување;

- ✓ Проект „Поддршка на процесот на фискална децентрализација преку зајакнување на капацитетите за стабилно финансиско управување и внатрешна финансиска контрола на локално и централно ниво“ во кој се вклучени 40 општини;
- ✓ Промена на распределбата на надоместокот кој се наплаќа од издадени концесии за користење на водните ресурси за производство на електрична енергија во сооднос 50% за централниот буџет, 50 % за локалните самоуправи.

ЗАШТИТА И УНАПРЕДУВАЊЕ НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И ПРИРОДАТА

Одржливото користење на природните ресурси е неопходно за заштита на животната средина. Управувањето со животната средина ќе се врши на начин со кој ќе се зголемува одговорноста на централната и локалната власт, истовремено со зголемување на одговорноста на индустријата преку овозможување на мерки со кои ќе се примени најсовремените технологии и практики во индустриските процеси. Согласно Националната стратегија за инвестиции во животната средина ќе се обезбеди пристап на јавноста до информации за животната средина преку спроведување на едукативни кампањи за подигнување на јавната свест.

Во периодот 2011-2015 во областа на заштитата, искористувањето и унапредувањето на водните ресурси се предвидени следните активности:

- ✓ Донесување на Водостопанската основа на Македонија и усвојување на Национална стратегија за управување со води во Република Македонија (2013);
- ✓ Идентификација на агломерациите за третман на отпадните води и дефинирање на чувствителните подрачја во земјата во однос на испуштање на урбани отпадни води и во однос на други параметри согласно Директивите на ЕУ (септември 2012);
- ✓ Започнување на процесот на интегрирано управување со водите во согласност со принципот на интегрирано управување на ниво на речни сливови (2014);
- ✓ Зајакнување на административните капацитети на органите за управување со речни сливови и развивање планови за управување со речни сливови (2014);
- ✓ Донесување на Планови за управување со речниот слив на река Вардар, река Брегалница река Струмица и Црн Дрим (2014);
- ✓ Донесување на национална студија со методологија за тарифирање на услугите во секторот води согласно принципот загадувачот плаќа, со цел подобрување на системот на наплата (2013);
- ✓ Изградба на мали и средни водни акумулации за обезбедување на населението со вода за пиење (Конско, Дошница, Блато, Оризарска река) (2014-2015);
- ✓ Подобрување на државната мониторинг мрежа за водите за мерење на квалитетот и квантитетот на подземните води (2014-2015);
- ✓ Продолжување со одржувањето и надградувањето на проектот за снабдување со бунарска вода на Дојранско езеро (октомври 2013);
- ✓ Подготовка на основен проект за дел од канализациската мрежа и идеен проект за пречистителната станица за отпадни води во Скопје, со ИПА финансирање (2014);
- ✓ Реконструкција и проширување на канализационата мрежа во Прилеп, изработка на основен проект и изградба на пречистителна станица за отпадни води, со ИПА средства и домашно учество (2013-2016)
- ✓ Изградба на пречистителна станица за отпадни води во Струмица, Гевгелија, Волково и во Сарај (2014-2015);
- ✓ Подготовка на физибилити студии и главни проекти за неколку агломерации во Република Македонија со повеќе од 10.000 еквивалент жители и тоа во: Битола, Тетово, Гостивар, Дебар, Кавадарци и Теарце со ИПА средства (2012-2014);
- ✓ Подготовка на проект за реорганизација на јавните комунални претпријатија во Република Македонија со цел одвојување на комуналните услуги за вода во посебни претпријатија (2012-2014);

Во 2011-2015 во областа на управување со отпад предвидени се следните активности:

- ✓ Изградба на депонии и воспоставување интегриран систем за управување со отпад во Полошкиот регион и Југо-источниот регион преку концептот на јавно-приватно партнерство (2013);
- ✓ Проект: „Забрана за употреба на пластични кеси“
- ✓ Програма за расчистување и дислокација на дивите депонии и депониите на цврст отпад кои се наоѓаат во близина на автопатиштата, и главните регионални и магистрални патишта.
- ✓ Јакнење на административните и техничките капацитети на регионалните тела за управување со отпад во регионите за управување со отпад;
- ✓ Подготовка на регионални планови за управување со отпад во најмалку 2 региони за управување со отпад (2013)
- ✓ Подготовка на физибилити студии, основни проекти, анализи на добивки и трошоци за најмалку 2 региони за управување со отпад; (2014)
- ✓ План со физибилити студија за управување со отпад од електрична и електронска опрема
- ✓ Воспоставување системи за собирање, третман и рециклирање на отпадот од пакување, батерии и акумулатори и отпадна електрична и електронска опрема (2012);
- ✓ Издавање под концесија за преработката и искористувањето на рудните концентрати одложени на јаловиштата за олово и цинкова руда во рудниците Тораница и Злетово како и троката одложена во МХК Велес (2014);

Во периодот 2011-2015 во секторот природа се предвидени следните активности:

- ✓ Донесување Национална стратегија за заштита на природата (2011);
Донесување План за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион со Акционен план (2011);
- ✓ Усвојување Црвената листа на диви видови и Црвената книга на засегнати диви видови (2013);
- ✓ Донесување Планови за управување со сите заштитени подрачја во Република Македонија;
- ✓ Воспоставување Национална еколошка мрежа на заштитени подрачја (2014);
- ✓ Идентификување на подрачја кои ќе бидат предложени да влезат во еколошките заштитени подрачја за Европската Унија НАТУРА 2000 мрежата (2015);
- ✓ Воспоставување евиденција за заштитата на природата преку воведување на Катастар на заштитени подрачја и Регистар на природно наследство (2015);
- ✓ Воспоставување Национален информативен систем за биолошка разновидност (2015);
- ✓ Донесување План за управување на заштитеното подрачје Алшар и негова промоција помеѓу научниците надвор од државата (2013);
- ✓ Делови од Осоговските планини ќе се прогласат за заштитено подрачје и ќе се донесат Планови за нивно управување (2014);
- ✓ Разгледување на можноста за прогласување на Шар Планина за национален парк
- ✓ Проект Мариово: ревитализација на селата од аспект на производство на еколошка храна, развој на еколошко сточарство, екотуризам, изградба на сместувачки капацитети, соларни центри итн. (2012-2015)
- ✓ Проект Криволак: производство на екохрана и соларна енергија (2013-2015)
- ✓ Чистење на дивите депонии (континуирано)

Главни проектни активности во периодот 2011-2015 во интегрираното спречување и контрола на загадувањето на воздухот се:

- ✓ Заокружување на системот на издавање на интегрирани еколошки дозволи за усогласување со оперативен план за сите индустриски сектори (2012);
- ✓ Поддршка за воведување на најмалку 10 еколошко означени производи и услуги (2014);

- ✓ Поддршка на означувањето со еколошка ознака на најмалку 10 капацитети за туристичко сместување (2013);
- ✓ Подобрување и редовно одржување на Државната мрежа за мониторинг на воздухот со 4 мониторинг станици (2014);
- ✓ Донесување Национален план за заштита на воздухот (2012);
- ✓ Донесување Национална програма за постепена редукција на количините на емисии на одредените загадувачки супстанции на ниво на Република Македонија (2012);
- ✓ Воспоставување информациски систем за квалитет на воздухот (2012);

Главни проектни активности во периодот 2011-2015 за намалување на загадувањето од бучава се:

- ✓ Изработка на Стратешки карти за бучава за сите агломерации, главни патишта, главни железнички пруги и главни аеродроми на територијата на Република Македонија (2014);
- ✓ Воспоставување на Државна мониторинг мрежа за бучава со најмалку 10 автоматски мониторинг станици (2015);
- ✓ Изработка на Акциони планови за бучава во животната средина (2015)